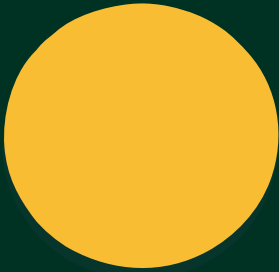

1ª parte da tradução versão final

NORÜ ÜGÜTCHIPE'E
NA TIKUNAGAWÁ NA NGEÜ

I MUGÜ I GUÛMA I MUGÜETÜWÁ NGEMAÜ I 1988ARÜ

*Tikunagawa nange, rü 1º de outubro i 2025gu duätagütanüwa
nanangegü rü marü tana yaugü.*

TRADUÇÃO PARCIAL DA
CONSTITUIÇÃO
FEDERAL DE 1988
PARA A LÍNGUA TIKUNA

Tradução validada pela comunidade em 1º de outubro de 2025.

NORÜ ÜGÜTCHIPE'E
NA TIKUNAGAWÁ NA NGEÛ
**I MUGÜ I GUÛMA I
MUGÜETÜWÁ NGEMAÛ
I 1988ARÜ**

*Rü nhaa documento rü nagu ni de'a i ngema norü
ügüitchimüü i ngema projeto i ngemaï i mugü i guïma i
mugüetüwá ngemaï 1988arü tá nagagüwá na ngeü i nhaã
tamãêpü' i natucumügü, Kaiowá, Kaingang rü nhumatchi
Tikuna, rü ya nguutchi nhumatchi i na ngẽmaï i nagagu i
Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD).*

TRADUÇÃO PARCIAL DA
**CONSTITUIÇÃO
FEDERAL DE 1988**
PARA A LÍNGUA TIKUNA

*O presente documento apresenta a primeira etapa do
projeto de tradução parcial da Constituição Federal
de 1988 para as línguas Kaiowá, Kaingang e Tikuna,
realizado no âmbito do Programa Língua Indígena
Viva no Direito (LIVD).*

Parceiros:

IDGLOBAL
Instituto de Direito Global

AGU
Advocacia-Geral da União

MINISTÉRIO DA
JUSTIÇA

MINISTÉRIO DOS
POVOS INDÍGENAS

GOVERNO FEDERAL
BRASIL
UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

Apoio:

MAKIRA-E'TA
REDE DE MULHERES INDÍGENAS DO ESTADO DO AMAPÁ

INSTITUTO DE DIREITO GLOBAL (IDGLOBAL)

Diretor-Presidente

Carlos Portugal Gouvêa

Diretora Executiva

Dalila Martins Viol

Coordenadora-Geral

Amanda Teles Marques

Pesquisadora

Amirele Porto Machado

Pesquisador

Ademir Garcia

Pesquisador

Cristian Wari'u Tseremey'wa

Pesquisador

Maycon Flores do Nascimento

Pesquisadora

Jhelice Franco da Silva

ADVOCACIA-GERAL DA UNIÃO (AGU)

Ministro de Estado da

Advocacia-Geral da União

Jorge Messias

Secretário-Geral de Consultoria e Advogado-Geral da União Substituto

Flavio Roman

Assessora Especial de Diversidade e Inclusão

Claudia Trindade

Secretária-Geral de Administração

Elisa Monteiro Malafaia

Gestora da Parceria

Jéssica Zimmer Stefenon

Integrante da Comissão de Monitoramento e Controle

Gabriela Brandão

Integrante da Comissão de Monitoramento e Controle

Lara Aued

Apoio Técnico Especializado

Carolina Rodrigues
Crizantho Neto

MINISTÉRIO DOS POVOS INDÍGENAS (MPI)

Ministra de Estado dos Povos Indígenas

Sônia Guajajara

Secretário-Executivo

Eloy Terena

**Secretaria Nacional de
Articulação e Promoção de
Direitos Indígenas**

Giovana Makuxi

**Diretor do Departamento de
Línguas e Memórias Indígenas**

Eliel Benites Kaiowá

**Coordenador-Geral de
Articulação de Políticas
Educativas Indígenas-CAPEI**

Edilson Melgueiro Baniwa

**MINISTÉRIO DA JUSTIÇA
E SEGURANÇA PÚBLICA
(MJSP)**

**Ministro de Estado da Justiça e
Segurança Pública**

Ricardo Lewandowski

Secretário-Executivo

Manoel Carlos de Almeida Neto

**Secretária Nacional de Acesso
à Justiça**

Sheila de Carvalho

Diretor de Promoção à Justiça

Pedro Henrique Martinez

Coordenadora de Prevenção de

Conflitos no Campo e na Cidade

Julia Zucchi Natour

**REDE DE MULHERES
INDÍGENAS DO ESTADO DO
AMAZONAS – MAKIRA E'TA**

Vice Coordenadora

Rosimere Maria Vieira Teles

Tradutor Tradicional

Atos Fermin Vasques

Bernabé Bitencourt Serra

Decüracü-Teodorino Manduca

Carvalho

PROJETO GRÁFICO

Design de capa

Cristian Wari'u

Diagramação

Alan Costa de Brito da Rocha

Texto em Tikuna revisado por

Osias Guedes Alberto

Rü Programa Língua Indígena Viva no Direito i deaũ

Rü programa língua Indígena Viva no Direito (LIVD) rü nagu narü ñnũ na tüũ na poráẽgũũ rü nhumatchi nüũ na ngetchaũĩacũ tũmagagũ ya guama ya natucumũgũ taguarũ naanewá maẽẽ, nanũũ tacua'gũĩca' tũmaarũ poragũ.

Rü nawanapuracũe i wũigu i nhaagũ Advocacia Geral da União (AGU) rü namaã Ministério dos povos Indígena (MPI) rü nhumatchi Ministério da Justiça rü Segurança Pública (MJSP). Rü wũiwá na ngemagũ na nhaã tamaẽpũ i natucumũgũ Kaiowá, Kaingang, rü nhumatchi Tikuna, na nagagũwá na ngeaũca' i mugũ i guũma i mugũetũwá ngemaũ, erũ (IBGE) nüũ i ugu rü nhaã tamaepũ i natucumũgũ ni rü mumẽgũũ nagagũwá i deagũũ i 2010gu.

Rü nũmagũ rü nüũ na cua'gũ na wũitchigũ i natucumũgũ rü yima conũ ya nawa ya deagũcũ rü aũriãcũma rü namẽ, na ngemaãcũ naũãũca' i nguẽgũ rü cua'gũ nagu i deaũ i poragũ ya wũietchigũca' i ñũ rü nhumatchi guaneca'ĩũ na ngemaãcũ nüũ ta cuagũĩca' i poragũ i woetama marũ i ngemagũũ i tũmagagũwátama, na ngemaãgũ namaã ta puracũeũ i taguarũ naanewá.

Ngema nhaã puracũ i ngemaũ (LIVD) rü norũ ügũmarenĩĩ na taguarũ naane nüũ na cuaũca' nanangemagũũ i muũma i natucumũgũ i nüũ ngemagũũ i nacũmagũ rü nhumatchi conũ ya nawa ya deagũcũ rü norũgũtchigũtama, na ngemaacũ na üĩca' rü naũgũĩca' i wũi i natchiane i taueũtama i üeũ, na ngemaãcũ guũma ya natucumũgũ nüũ na ngemaũca' i porá i taguarũ naanewá.

Rü Instituto de Direito Global (IDGlobal) rü nia yau nhaã projeto LIVD nawá wũi cá i guane ya duẽẽgũca' i ñũwá na ngemaãcũ na namaã na cuaũca', rü nanaũũca' i nhaã puracũ rü tũmaca' na cagũ ya natucumũgũ ya duãtagũarũ i ñũ rü nhumatchi nguëtanũũgũ i maĩyugũ i ñgũũ i woetama naca'ngueũ i ngema puracũ rü naetũwá marũ nawá i üegũũ i ngema ngũ, na nüũ na daumatũgũĩca'.

Rü nhaã puracũ rü naũ namaã i natucumũgũ i duãtagũarũ i ñgũũmaã na meã niũũca' rü ngema wũitchigũ i natucumũgũ rü tũmamaã na puracũegũ ya duãtagũ ya tamaẽpũ i natucumũgũ i nawá ngemagũe i nhaã projeto:

Rü rede de mulheres Indígenas do Estado do Amazonas – Makira E'ta, rü wüigu i Tikunagü mã na puracü; Rü Associação de Difusão Cultural de Canela – ADICUCA; rü wüigu na puracü i Kainganggü mã; Rü nhumatchi Instituto Ixiru Ete – Pai de Todos Tekoha Laranjeira Nhänderu rü wüigu namaã na puracü i Kaiowágü.

Sobre o Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD)

O Programa Língua Indígena Viva no Direito (LIVD) é uma iniciativa que visa promover o reconhecimento e a valorização das línguas indígenas no âmbito jurídico brasileiro.

A ação é promovida pela Advocacia-Geral da União (AGU), com o apoio do Ministério dos Povos Indígenas (MPI) e do Ministério da Justiça e Segurança Pública (MJSP). Dentre os seus objetivos, encontra-se traduzir a Constituição Federal para as três línguas indígenas mais faladas no país — Kaiowá, Kaingang e Tikuna — conforme o Censo de 2010 do Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (IBGE).

O programa reconhece o papel fundamental das línguas originárias na construção de uma justiça mais plural, inclusiva e democrática, possibilitando que as comunidades indígenas tenham acesso direto, em sua língua materna, ao principal instrumento normativo do Estado brasileiro.

O LIVD representa um passo significativo na construção de um Brasil que reconhece sua diversidade cultural e linguística como pilar da democracia, ao assegurar que o direito seja efetivamente acessível a todos os povos que compõem a nação.

Por meio de chamamento público, o Instituto de Direito Global (IDGlobal) foi selecionado para executar o LIVD e para essa missão reuniu organizações da sociedade civil, pesquisadores indígenas e especialistas indígenas em linguística.

A execução do projeto é fortalecida por uma atuação em rede com organizações da sociedade civil diretamente vinculadas às comunidades partici-

pantes: a Rede de Mulheres Indígenas do Estado do Amazonas — Makira E'ta, que atua junto ao povo Tikuna; a Associação de Difusão Cultural de Canela — ADICUCA, ligada ao povo Kaingang; e o Instituto Ixiru Ete - Pai De Todos - Tekoha Laranjeira Nhänderu, vinculado ao povo Kaiowá.

Na wüitchigü i natucumügü arü naanewá na ñũ

Nagagu na nüũ na ngetchaũgüũ i nhema Convenção n169 da Organização Internacional do Trabalho ná nüũ i uũ, rü naũpa nana üaũ i ngema puracü na nagagüwá na ngeũ i ngema tamaepü i natucumü rü tûmatanüwá naĩ rü nanawe'gü na nhuacü ta nanaügüũ rü nhumatchi na marü tana yaugüũ ya duãtagü i nhaã tamaepü i natucumügü Kaingang, Kaiowá rü nhumatchi Tikuna arü.

Rü nhaã wümatü rü nanawe' i ngema norü ügüitchipee i mugü i guũma i mugüetüwá ngemañarü na Tûmatanüwá na ngeaũca' ya natucumügü ya nawa ngemagüe na tana yaugüũca' urüena tama ya duãtagü ya wüitchigü i natucumü arü. Rü ngeguma marü narü guutchigu i nhaã puracü rü tá wẽ-naarü tûmatanüwá nanangegü ya yiema nawa i ngemagüe na tumamaã ya deagüũca' rü nanawe'güũca i ngema puracü rüena na marü na tûmaaëgu-güũ ya duãtagü, rü na marü na we'guũ i ngema norü wümatü urüena tama.

Rü ngemaãcü na üaũ i ngema puracü nana mẽũca' i ngema ümatü rü nhumatchi namaã na wüiguũca' i ngema mugüwá rü ümatüũ rü nhumatchi nüũ na ngetchaũgüũ i ñnügü rü nacümagü i woetama i tûmaarü iĩgüũ ya wüitchigü natücumügü, rü nhemaãcü weguyaũũ i ngema puracü na tûmagagüwá na ngeũ i mugü i guũma i mugüetüwá ngemañ ya tamaepü i natücumü.

Consulta Prévia e Validação

Em respeito aos princípios estabelecidos pela Convenção nº 169 da Organização Internacional do Trabalho, todas as etapas que antecederam a tradução foram realizadas mediante consulta prévia, livre e informada junto aos Povos Kaiowá, Kaingang e Tikuna.

O texto ora apresentado corresponde à primeira parte da Constituição Federal a ser validada pelas comunidades envolvidas. Ao final do processo, com a tradução integral do documento, será realizada novamente uma etapa de diálogo e apresentação da tradução, a fim de validar o conteúdo completo, assegurando que todos os termos, conceitos e interpretações estejam cultural e linguisticamente adequados.

Esse processo assegura que a tradução documento constitucional preserve, simultaneamente, a precisão jurídica indispensável e o respeito à cosmovisão, aos valores e às formas próprias de expressão de cada povo indígenas participante.

Preâmbulo

Tomagü napuerugü nama'ã cua'güe i duũgü tagucaã'gü (Brasil) to'ũ unetagüe tiĩgüũ rü tangutacque'egü nagu ga taũtchiĩ ga guũma ãẽ'gacügüarü ga tagucaã'gü iĩgüũ natangutchiẽẽ wü'i natchiane i guãca' iĩ'ũ rü naca' na nangemaũca' rü iaũũca' imegüũ i guãca' iĩ rü nhu'matchi wü'ietchigüca' ta iĩũ rü nangemaũ na tama ngemaũgu tapo'cu rü ipo'ũãũ rü taãẽwa ta ngema rü ya meetchigü i guũma rü nawü'igu ya guẽẽma rü nhu'matchi nawe'guũ i guãarü ma'ũ rü nhama guẽẽtüwa üacü i wü'i natucumü nügüma'ã amücüeũ pluralista rü guẽearü iĩ'ũ rü nhu'matchi natauma togueũ inaeũ nagu niuu i mugü i no'rütama iĩ'ũ rü nhu'matchi togü natchiane rü na ngemaãcü na we'atchiãũca' i gutchaũgü i ngümüãcü rü de'ama rü ngemaãcü taya ngeetchi i porama'ã nhaã popera rü natatüũwa i Tupanaarü arü po'ũ i nhaã popera i mugüpane i güũma i duũgü i tagucaã'nearügü.

TÍTULO I

NORÜ NACUANÜ

NAWANAÜGÜÜ I TAGUCAARÜ MUGÜ

Art. 1º Rü natchiane i wüiwa ngemagüü i tagucaã, naca naü natama napuâtchii nügüna i ngema natchianegü tagüü, rü iragüü rü nhumatchi rü iramaeü inane ngeta norü nawa ngemane napueru ñanegüeru i tagucaane . Rü naü ngema natchiane i guäma nawa tüü ngemaü i porá rü nhumatchi megüü itanaweü, nhumatchi nagu niü rü nüü nangemaü iinügü inagu nadawenü:

I – na naporaã norü naanearütawa;

II – na duüügü rü nüü nangema naüãü rü nayaãü i guüma ngema naca iüü.;

III – Guäma ya duëgü rü ta wüigumare, ngemaca tauetatama ta pocu urüena tauacü ngema ta nawacü taü, rü wegugüü nawae guaneãü yaü.

IV – na puracügü i ngemagüü i natucumügüwa rü name rü wüetchigü rü tüü nangema natanaü i ngeürüümare i airüü;

V – nagu i inügü ya guuraü i natucumügüarü i ngemagü;

Wüitama i ñnü. Guüma i pora rü duüügüwa' nenaü, unetawa ngupetüü taniñ tûmaca ngema puracüü ya duâtagü, nhaã mugü nüü i uuacü.

Art. 2º Rü poragü i taguca'arü rü wüitchigü rü nügümaã tama na cua'gü nhumatchi nügümaarü na amücügü i nügütanüwa, i ngema poragü , legislativo rü executivo nhumatchi judiciário.

Art. 3º Naügüü ngema ñnügü i megüü nüü narü ngautchaüügüü namaã naü i tagu arü naane:

I – Naü i wüi natucumü i memare rü weguü rü nhumatchi ngetchaü weeü;

II – Na yeerawa na daü i mēgüü rü nhumatchi duātagü arü maügü i tagu arü naane arü taawä;

III – rü naōēü i nhema ngeärü ngemaügüä rü naōēü ngema ta'cü i'tü'ü tchie'ü nhumatchi na ya i'raatchie'ü i ngema na-cüma i tama nha'a tatucumüü wüigueü rü nhu'matchi wüitchigü natchi'cawa';

IV – naüü i megü i guāca'ma'iü rü tama nangemaacü tüü i uü na'ca' na ngeta' ne' tauü, tümaarü natucumüca', rüe'na na yatü rüe'na tá nge, rüna ta tcho' e'na tá waü, e'na tá bu, rü tüma arü taunecüca' nhumatchi ngeürümare toomatchigü i nacüma naca tüü i u'.

Art. 4° nhema taguca'a arü naane rü nügüma ínacua' ngema nawa na namaä ya ngai'ü i togü i natchiänegü nawa i nhaägü inügü:

I – nanügümaätama ínacua norü taarü natchianewa.

II – nangemaü i nhema poragü ya guama ya duuegüca' iiü.

II – nhema wüitchigü natucumügü na nügümatama na cua'gü.

IV – natauumata i toyepe'egü .

V – nawüguü i guüma i natchiüanegü;

VI – na ngetchaüca' na idaugü'ü

VII – gutchaügü rü meaäcü nanaweatchigüēü;

VIII – na i'nauaüü nhema daiwe'egü'ü rü nhu'matchi nhema tchiri' tatchiga i deagü'ü naca' i nha tatucumü;

IX – nhema wüthigü natucumügü rü nameni na nügü narü ngüẽẽgü'ü naca' na yeerawa ya utchigüü i nhema nhure i nhaa maeü i duuügü arü megü;

X – nayaugüaũ tagucaãrü naanewa i togü duũ'ũ i políticaca' rüena norü ñüca' rü nawe ãgüü nayaugüãũ;

Wuitama i ñü. Taguca'tchiane rü nacatanadau naã wuiwatama yadagüü ngema natchiaanegü ya conü ya espanholwa rü portugueswa i de'agüü nawa norü taetchiga rü nhuacü namaã icuaũ ya ñanegü (pulitica) rü duãta-gãarü megüü rü nacümagüwa ngema America latinawa ngemagüü i tagüü i natucumügü rü ya ca'itchiica' wuitama i natchiane i munatüü.

TÍTULO II

DOS DIREITOS E GARANTIAS FUNDAMENTAIS

CAPÍTULO I

PORAGÜ RÜ MUGÜ I WÜIETCHIGÜCA'İİGÜÜ RÜ GUANECA'İİGÜÜ

Art. 5º Guâma ya duëgü rü ta wüigumare i mugüpeewa rü tauca-
ma wüëü i ngemaca' t|üü i taüütchi rü nüü na ngema i tagucaagü nhuma-
tchi ngema togü i naanecua' i îgüü rü nagu pegüü i tagu arü naane rü tau-
cürüwata tayatoyepe'e i norü maüügü, rü norü meüügü i norü wüigumare, i
norü poü, i norü ngemaüügü nhaã înüwaacü:

I – rü yatü rü ngecü rü nawüigumare i ngema naüüwa, rü nhaã
mugüwa rü nguêema naweüna tanaügüü;

II – tau'etama ya duêê ta'cü poraãcü taü, rü e'na icunange' tama
mugüwa naümatüäcü i ngemaü;

III – tauetama rü nagutaücu natacua'üü baitata tchieütiüü nacü-
ma tümama naüëü rüena nacüma i wa'tümüü rü e'na aücümaü;

IV – guâma rü tüünangema i porá natanaã i tümaarü înü rü taue-
ma tünatanatchuu, notürüwai natchu'u na tama tügü ta ngo'ëü
na teétiüü;

V – mugürü înanapoü rü nhumatchi i norü ngaüga ya naâtchi-
raütama i ngema tchieü te'e üü cuma, rü naetüwa rü cunayau-
tanü naca' ngema tümaarü ngemaüügü marü natchiêëgü rü e'na
tümatchiga rü e'na na tümatchicüna'agü na i'dau'ü;

VI – natchu'u nayatoye iñnügü rü guâma ya duêê tüü nangema natayaô wüi ngemaügu i ngeürügümare i üüneügu rü mugüwa rü nüü nangema i norü poü nauaü i norü ngutaque'egü rü natchicagü ngeta inaügüüwa i nacümagü nagu íya ôgüaü;

VII – duüügü ngema dawetchicawa rü pocupataüwa ngemagüü rü tchuraragüpataüwa ngemagüü rü nüü nangema nanayauaü i norü yumüetanüü ngema natucumü nawa ya ôtchigüaü;

VIII – tauemarü rütapocu naca' türü ô nawa ta ngema rü e'na naca' i tümaarü inü rü e'na ngema natucumü nawataüüca notürüwai taucürawa tae'tcha natchae'cü tautama cunaü i ngema mugü nawaeü notürü tomaäcü ítaicunaütanü namaä i to' i'puracü;

IX – rü tama natchu'u nanaüü i puracügü i inügüwaneüü rü cua'agüüthiwaneüü rü ngewacaü'güü i ngu'gütanü rü e'na degüca'ígüü rü ngemagürü rü taucüwata rü äêgacü naetüwa nüü naoo' rü natautama ya nguutchiü;

X – rü aürima natchu'u i tümaüne rü tüma arü maü i'cuü rü tüma arü maüthiga, rü e'na tümatchiga nanatchieü rü napuätchieü iänegu rü yiema rü tüü nangema ipora naitanauaü rü natanayautanüü naca' tümatchiga natchieêgüü;

XI – rü ipata rü wüi natchica i poräacüma tchu'uüni'î rü ngemaca' taucürawata te'e nagu tayangaimare ngeguma tama tünauacüma i norü yora notüru êtcha ngeguma ta'cü arü aücümaü namaä iüpetü'gu rü nangema nanagu cungaiü natüü i'cuyayautchiica' nawa i aücümaü rü rü e'na ngeguma äêgacüwa nemuü i popera ümatüüma ricatamata rü naweüna ngoonecü nayî i ngema;

XII – rü natchu'u nayaga'unaü i popera rü nhataü ya wüi ya duüüearü rü tûmaga i yauü cuäcü rü e'na tümaarü poperagü arü numerugü tama nüüetacua'äcü notürü nüe'tcha nüü i ngema äêgacüeru i mugümaä i cua'güü inaüaü rü tauetchanî erücü nüü nacuaüca natacüarü ngutchaü i ngemaü tümaetüwa yiema duêê;

XIII – rü tama natchu'u na ngeürümare i puracü naüü notürü wai nawe'i nanaätüü na âpaneü rü ngema mugü naweeäcü;

XIV – guäma rü tüü nangema nanüütacuatçaü i natchiga i ngemagüü i âëgacügüarü puracüthigagü notürüwai taucüra-ta tanango'eë nangetanenaü norü aicuma yiema nawa puracüe ngema natchiga i duüügüü nüü tacuaë;

XV – ngeerüemare ya duuë rü nagutarüü i taguarünaane ngegu-ma tama guearüwa inangemagu rü e'na nagutaücu rü e'na nawa-itaüü namaã i tümaarü airüü rü mugü naweüacü;

XVI – guäma rü tüü nangema natangutaqueü meamareäcü rü ngeneäcüi natchicawagü i guarü i iüwa rü tama âëgacü ya yima natchicamaã icua'cü nawe'egurica rü nhumatchi taucüwata togü i natucumügü ngematatama nananguëë i norü ngutaque'e nata-ma gutçaü iyadauca' rü nhu'matchi' naüpa i ngutaque'erü rü âëgacü ya prefeiturawa ngemacümaänüü ya uu;

XVII – rü tama natchu'u naüü i natucumü ngema meücarica iü rü natchuu' i natucumü i anegüüca iü;

XVIII – nanaüü i natucumü ngema nacüma i nügü erü ngue-güca' i mugü naweüacü rü tama âëgacüwa nenaü i norü üatchi nhumatchi natchu'una âë'gacü nagu nai'dau i norü puracüarüü;

XIX – natucumügü ngeguma aõtcha'ägu rü e'na norü puracü âë-gacü i puracü arü mugümaã cua'güü aoëtchaügu naüpa nawe'ina nawa' naüpetüü wüi nacüma nata'cüca a'õ i ngema natucumü;

XX – tauetama tapocu nagu wüi natucumü rü e'na nawatange-ma poraäcü tama itanawaeyani;

XXI – natucumügü i marü meäma âpane rü nüü nangema i pora naatüü nacadau nawangemagüe i tümaarü meü na-pe'ewa i âëgacügü;

XXII – duē rü tüü nangema ipora natüü nangema i tümaarü ai'rüügü rü ipatagü rü naanegü rü tauema rü tünatayapu;

XXIII – rü ai'rügü i ngemagüü i natchicagüwa rü duüü-güarü ngüeerüü niügü;

XXIV – mugürü nanaü i nacüma naca' ngeguma âē'gacü nayautchaü'gu i wüi naane tūna ya ngeerüemare ya ngemaüâē rü naca i ngemaü i guaca i iü rü naüpa rü âēcacü rüta tüü nanaü-tanü i dierumaâ rü nhaâ mugüwa i taguarüwa nüü yauuâcü;

XXV – rü ngürüatchi nangupetü'gu i aücümaü namaâ i duüügü rü âēgacü rüta nanayau tümaarü ngemaü ya duē namaâ naüaüca i puracü tūmaca' ya duâ'ta i aücümaüwa ngemagüe rü notürü tüüta nanaütanü nawena rü ngürüatchi nagu natchiegu i ngema puracü;

XXVI – rü iragüü i naanegü nawatapuracüēü duâ'tagü tüma-tanüegüma rü ngeguma ngürüatchi itanangetanü'gu nüü i dieru-maâ i cuagüü rü taucüwata namaâtanaütanü i ngema tümarü ngetanü i tümaarü naane erü mugüwa nü'ü ni'u, nataucürüwa yaii, notürü âēgacü rütü'ü narüngüee namaâ i dieru nangemaâcü nanawata puracüüca' i tümaane;

XXVII – ngema no'rü yoragü ricatama ni'ünü'ü ngema nama inacuaü rü e'na ya muēâü nangemaâcü guâma nü'ü cuaeüca ngema no'rü puracü i amatügüü, wiyaegü, rü toomatchigü inaüü rü naäcügüricata nüü nangema i namaâ napuracüēü i nanatüarü rü e'na naēärü marü inaügüü puracügü;

XXVIII – rü inapoüäü ngemaügü i mugüwa nüü ya uuâcü ;

a) Wuitchigü ngema naü'ü natanüwa ngema nawa' inapuracüēü wüigu rü e'na ngema natchana rü e'na norü naga i duü'ü na-ca'türü ngema nawa ipuracüēü i î'äwe'gü rü e'na cugütaegü;

b) Rü nüü nangema i mugü i nanüna daugüü ngema norü puracü nangemaâcü nayautanüaüta ngema no'rü puracügü

marü i ngemagüü rü e'na naca' nügünaütucumü namugü
naweäcü inapoügüaü i norü ngemaügü marü naügüü;

XXIX – mugürü nüü niügu ngema guüma i ngemaügü üügüü rü
nataüñecüa' nanama i'nacua'güü rü inapoügüaü rü norüricata-
ma ya ügüüca' i ngema naügüü rü nae'gagü namaä nataegüü rü
toomatchigü nawane'üü icua' erü'cü du'atagü arü meca'ni'ï rü
natchiiane namaä meüwa ni'ütchigü rü natchiane dieruaüca';

XXX – mugüwa' nangema rü ai'rüügü rü tümaäcügüna tana'üëü;

XXXI – ngema no'rü ngemaügü i toinatchiänecä'ä i duü'ü rü ta-
guarü naäñegu naächüügu no'rü ai'rüüü rü tagucä'ärü mugüwa
naäpane naca'ngema nama' rü naäcügü itagucä'ä naya ügüü naca-
tani'ï ngema erü marü tamana mecüraügu nanügüütawa nange-
magüü i nama'ma rü mugü rü nama'waamata nangema;

XXXII – äëgacü ya tagucä'ä rü ta nanaüpane i mugüwa ya tae-
tanüë natügu namaä i'tapoüü;

XXXIII – guamarü tüü nangema natanayauu i äëgacügüarü pu-
racüthicawa i deagü ngema nüü tacua'tchaü rü e'na guüma i
duü'ügüca arü cuaruü ngema norü ngaüga tümaca' naca ica'ü rü
mugüwa ümatüäcü tanii yangu, notürü i natchiga ngema icu'güü
i'tagucä'atchianearü rü taucürüwata tüü nüü nacua'ëë.

XXXIV – guäüma nangema i pora wootchie'na tama ta-
naütanü i natanü:

a) Na naca'i'taca'ü nüna i poramaä i cua'güü i guärüca-
tanüwa , i'tanapoüüca i tümärü maügüma rü umanü rü e'na
ngeürümare i poramaä i cua'güü tümagu idaucüraügu;

b) Natanayauu i tümapane i äëgacügüarü puracüthicawa i
duätaca' ügüü, nangemaäcü tüü nangemaüca tümärü maü na-
maä itapoüca' rü tüü nüü nacuaëü nacüma ngema itanawa'ëü;

XXXV – mugü marü ngemaũ rü taucürüwa inanaüütchi i mugümaã cua'güna rü e'na nüũ da'u i tchieũ rü e'na aücümaũ i üpetügu i namaã i poragü i duãtagüca iũ;

XXXVI – mugü i ngewaca'ügüũ rü taucürüwata mugü inucümaũgüũ tanatchiêê ngema duã'taarü poragü marü ngemagüũ rü megüũ erü marü nawa nayupetü i mugücümagü;

XXXVII – natautama i tümaca'rica i pocutchiga ya duê rü mugü ümatüüãcü nanaüũ i pocutchiga;

XXXVIII – nangema mugüwa i natucumü i pocutchiga i duũ'ügüri-catumüwa ne'ũ nhumatchi nüũna ngema nhaãgü nacüma:

a) Nataüitchima i norü po'ũ

b) Rü taue tatama nüũ tacua' i wüietchigü arü wotu;

c) Rü na wüi juiz nüũ na ngetchauũ i juradogü arü pora'.

d) Nüũ nangema i pora naa ínapocuãũ i ngema maetagüũ rü tchieütchiũ ügü'ũ duêärü maũgüma;

XXXIX – natauma i tchieũ i tautama ümatüũ i mugüwa ngêmaca' ngema mugüwa amatüürica'tamani'ĩ i tchieũ naca'tacapocu;

XL – a lei penal não retrogirá, salvo para beneficiar o réu;

XL – mugü i pocutanüũca ii'ũ i ngewacaũ rü nucümaũũ i mugüe'tüwa na pora'ã ngemaca' taucürüwa ya pocutanücü rü nge-maná pocuetcha nagagu ngema nucümaũ i pocutchiga;

XLI – mugürüta nanapocu i ngeürümare ôtchiga üũ rü e'na netüwa iporacüũ niyagu'êaũ i duã'taarü poragü namanaã ügüũ i taguca'arü natchiane;

XLII – naicunaüũ natüũ cuooũ naca' i tümatchamuũ rü e'na na-

tacho, natawaũ, natade'é rü tchieũ ni'ĩ i'taũ, ngemarü natauma inatanü wootchi nhure taunecü marü ngupetü rü nangemaetcha-tama rü naca' i'quita'cutchi mugüwa umatüũäcũ;

XLII – mugü rü nayadeetchi i tchieitchiaäcũ ngema duẽ tüũ i ðẽẽũ natüũ i'yama' rü namaã taegüũ i tchiegüũ äte'ũ rü tooma-tchigü ïgüũ , rü daieta ügüũ rü aũnetagüũ namaã norü namegü, ngemagürü maãtaematama nawüigu nanatchieũ norü nacüma rü naca'tapocu ya diema namuẽ rü e'na naüe, rü ngemagüca rü natauma naã'ëcacü nü'ũ ngetatchau i norü tchieũgü naüe;

XLIV – rü tchieũ taucürüwa ütanüa nhumatchi tauguma naüpe-tü nanangemaetcha i norü tchieũ ngema natucumũ i anegüũ woo tama tchurara ya ïgu ngeguma mugümaa narü uwanügügu rü nhu'matchi narü uwanügügu namaã i nhema pora woetama duũũgüwá neũũ.

XLV – natauma i pocutchigawa ta toguemare naca pocu to-guearü tchieũ notürü natanüegü nüũnangema nanaütanüaũ i dierumaã ngema gutchinü naũũ rü ngema nhure dieru tüũ nge-maũëpüma, rü mugüwa umatüũäcũ;

XLVI – mugü nanaümatü nanhuäcũ i wüitchigü pocutchiga nhu'matchi ngau ni'ĩ rü toomatchigü i nacüma i nhaũ:

- a) Narüãũ i natchicagu rü e'na taucürüw'ata yawa
- b) naũ.No'rü airüũ nünanapuũ;
- c) Nanaütanüta dierumaã ngema ngutchinü naũũ;
- d) Napuracümare ngetanuacü nawa i natchicagü äëgacügüarü;
- e) Icuat'chãatchita nawa icupuracüũwa rü e'na na'wa taicu-ta'üthi ngema puracü nawa cungëmatchireũ;

XLVII – natauma i pocu naca':

- a) Na ta pocuü na taucürüwa yawa taüüca’.
- b) Norü airüü nünanapuü.
- c) Nanaütanüta dierumaã ngema gutchinü naüü.
- d) Nacaicutaütschiü i nawa curünatchiane;
- e) Na tünanayaugüü i tüma arü poragü.

XLVIII – I’nanaütanü ngema i pocuëü wuitchigü i natchicagu, nacümaacütschigü ngema tchieü naü’ü rü norü taunecüepütanü-gu rü natucumügutichigügu i yatügüü rü ngeügü;

XLIX – Rü pocutanüca’ rü mugüwa nangema norü pora rü ngēmaca’ taucürüwata taya pi’ë rü e’na tayama’ rü e’na toomatchigü ta’cüarü tchiëü namaã naüe;

L – Rü ngegücü ya pocutanücü rü nüünagema imugüwa nange-guma inamaïäcügu rü ngineü rü e’na ngiäcü rü ngiütawa nenge-ma nagu i nguneügü nainamaïäcüü;

LI – Taucüma ya taguca’ã rü ta ngeta i toinatchianewa na’mu’ notürü rü yima nügü i ca’itchiëcüca’ ngegumata ngutchinü aicuma naü’gu rü e’na namaã ïgu naatchieümaã inataëü rü e’na toomatchigü i tchiegüü rü mugüwa ümatüüäcü rü inata’ütschi;

LII – Tautama nüna nanaäta nainaüü i toinatchianewa ne’üü i duü ngeguma gutchaü naü’gu itagarü naänewa i nagu daü i äëcacüarü püracü rü e’na ngeguma namaïnarü uwanügu i norü de’awa i äëcacü ya tagucaarü ïnü;

LIII – Tautama rü ingeïrümare i duü rü pocu tünatauu-tchi rü e’na pocu tünanaã notürü nüü ngemaü natüün apocuü rü äëcacü i mugümaã cuaüricatama nüü nangema i pora natüünapocu;

LIV – Tauetama ngürümare tatapocu rü e'na tünata natchu'u rü tümaarü ngemaüguna tayaü ngeguma tama nüira nawata üpetügu naca' i ngema nacüma weguüäcü imugüwa;

LV – Tümaca' yiema naca'daugüe nawa i mugü i tümaarü porá naca' i ngemaügu tümamaä üpetüü rü e'na ngerüarümare nangu-petü'gu i tchiegüü namaä taüetüü rü mugüwa nangema naä tügüi-tapoü rü e'na itanauëü namaä i poperagü i mugüäcü ümatügüü;

LVI – Rü taucürüwata naüpetü i mugüetüwa i doraäcümare ügüü tümatchiga ya wüe ya duëë naä ngemaäcü natapocuüca' ;

LVII – Tauetama marü taüetüümare naüpa rü ngeguma taütata-ma nawa naüpetü'gu i nacümagü i we'guü i natchiga naätapocuü naca' i wui ngemaü taü;

LVIII – Marü äpaneäcü tüünacua'gügu ya duëë rü taucürüwata dauru'ügü tüünacua'tü tchieüca' noturü ngürüätchi nanaügü tümama ngeguma mugü nanawa'eäcü nanüna cua'tchagüüca' meä i tümatchiga;

LIX – Nangema i porá ya ngeerüamare ya duëäü nanamaä taü-cuü mugümaa icua'eitanügu i ngeguma tchieü ngupetü'gu i duä'tagüma ngemarü naü'ü ngeguma tama paa nguneüguwa-nanagüägu ngema namewatchire ngemaü i mugüwa nanaügüäü;

LX – Mugürü taucürüwa'ta nanango'ëë ngema natchiga i gutchaüitchiü rü e'na tchu'uü nagudauü i duëenetchiga rü e'na duëëgüü äüätchitümüü i mugüarü poratatüüwa ngemagüü ngeguma tama duëgü nawe'egu;

LXI – Tauema ngürümare tapocu notürü tapocuüta ngeguma itanaüäcüma tüü iyanguëigügu natchiëü ita'ü rü tapocuüta ya duë ngeguma ämatüü i popera i äëgacüme'ëwa nemügu tümaca' notürü nacaarü i ngema tchuraragü ngeguma nagutchinügügu rü taucürüwata napocu duä'tagüarü mugücümaäcü i ngegumatama erü nüü nangemagü i mugü no'rü pocutchigaarü;

LXII – Ngeguma ngeerüemare tapocugu rü nangetani'ï tapocu nawei'naã nangelumatama rü mugümaãcua'ü rü e'na tûmatanüema nüüyaugü natapocu rü nhumatchi' yiema natûmawae' nanüütacua'ü i no'rü pocu;

LXIII – Pocucü rü nanawa'ena nûnacua'ü i ngema norü poragü i ûmatüü i mugüwa natanüwa i ngema mugü rü nawaena nangeamareü notürü naetüwa rü natanüügü nawa'enaã nûnadaugü nhumatchi nüü nangemaü mugüwata norü poüruü;

LXIV - Pocucü nü'ü nangema nanüü nacua'ü na te'e yiü napocuü nhumatchi nûnacua'ü naata'cüca'yiü rü nanüü nacua'ü na te'e yaü i tchurara tanûnataca'cü i pocupataüwa;

LXV – Rü ngürüäatchimare tapocugu ya duë tauuma itaiyani rü ngegutamaniï i äëgacü i mugümaã i cua'ëü tüü i'na pootchiü nawa i pocupataü;

LXVI- Rü tau'etama tapocuetcha ngeguma mugü marü tüü i muüitchigu rü e'na marü í'tanaütanügutchire rüena tama;

LXVII- Rü natauma i pocu naca' ngeguma icunangetanügu notürü naca'ta pocuetcha ngeguma tama cunaütanü'gu i cuacüarü maëëruü rü e'na ngeguma marü tama cunaütanü'tchau'gu i nge-maü marü icuyau'u itaepataüwagü;

LXVIII- Rü mugü rü tûna nanauãü i habeas curpus ya tee tûgü icua'e naã a'ûnewa tangema rü e'na aücümaüwa i tûmarü maü i natanüwa rü e'na nawa ngema poraã'gü'ü i rü e'na mugüma icua'ëü;

LXIX – Rü tû'ûtanangema ya duë tûmarü guüma maüarü poüruü i we'guü mugüäcü ûmatüü rü marü mugü i habeas corpuwa rü e'na habeas-datawa yagu'arü poraã'gu naca' ni'ï ngema tchieü ügüü i äëcacüarü puracütanü'ü tûmamaa ya ngeerüemare ya duë;

LXX – Rü ngema duät'aarü poũrũũ mugüäcü ümatũũ rü nhaägü ni'ĩ namaã taitchocu;

a) Ngema politicatucumü i äpüe'rugüũ i natanüwa ngemaũ i guũma i aëcacügü i tagucã'ärü mugüpataũwa ngemaũ;

b) Ngema natucumü i puracüeũ, rü ngema wüitama natucumü iigüũ rü e'na ngeĩrũmare i natucumü marü äpaneũ rü marü wui täunecü i'puracüeũ nanaã inapoũã i norütama i inügü;

LXXI – Rü mugürüta nayawãna inanacatada'u ngema tauta mugüwa ngemaũ i poratchiga nangemaacü nangemaũca i ngema meũgü naca' itagucã'ägü, naca'ta inorü porá rü nhumatchi naca' i duügüarü meũgü ñanewa maeũ;

LXXII – Rü tüna nana ätata i “habeas –data” naã:

a) Nanütacua'ũca' i natchiga yiema namaã icua'e nawa ngema aëca'cügüarü poragüitchica';

b) Naa tüũ nanaweatchiũca i tümapane i gutchaũwa i ngemaũ rü eugüũ rü mugüwaneü rü e'na poragüitchigawayada;

LXXIII – Rü ngeerüemare ya duẽ rü tüũ nagema i porá nataũũ rü tayangueũca' i mugü i nüũ tchieẽ i naane rü natchicü'nagü i nucümaũguũ rü nacümagü ya gueũ i dua'tagüarü marü nge-magüũ rü yiema naüe naca i mugü naaicuma natchicaũ rü tautama mugüpeeawa tanaütanü woo tama naüpetü'gu tümarü inüca' inaca' ngema;

LXXIV – Rü äẽ'cacü tüũtanarü ngüee nawana nguũma i mugü-gu daũ rü nhu'matchi ngetanüäcũmare tü'ũ nanaü yiema aicuma tüũnacua'e natangearü dïëruãũ;

LXXV – Äẽ'cacürüta nanaütanü ngeguma ngurüätchimare tauca'marechire' tü'ünapocugu ya duẽ rü tüũta yiema nangupe-tü'ütchie i täunecü nagu i tümarü pocu;

LXXVI – Rü nangetanümare tümaca' ya yiema ngearüma dierüaë rü mugüwa nuüyauäcü;

a) Naatayau i bupane;

b) Natayauu i yupanee;

LXXVII – Rü nangetanümare natanaüü i habeas curpus nhumatchi habeas –data nhumatchi ngema mugü nawe'iaë iüü naca'.

LXXVIII – Rü guäc'a ni'ï rü tüünangema inacüma i mugüwa' napaaüra i'aüü tümärü ngemaü naca'tadau natanüwa ngema mugüwaneüü rü e'na puracüthigaca' i iü;

LXXIX – Mugürü nüü niu na gua'ma tüü na nhemaü na i na pouü i tümaarü documentogü, nhu'matchi i tapouäü i internetwá.

§ 1º Rü mugü i nacümagü nagu yaüü naca' i gu'üma porá nhumatchi mugü i aicumaütchi i ngema rü nhumatanii marü naporaü naya ngu.

§ 2º Poragü e marü ngemagüü rü iporaüü nhaä mugüpanewa i taucürüwa rü taucürüwaa i'nanaüütchi ngema marü ngemagüü i nucümaägü'ü i mugü ingemagüü rü ngema nawa'natchueü i inügü inayaugü rü e'na ngema wea'tchigü i togü inatchianemaä naügüü i taguaarü naane natanüwa üü.

§ 3º Ngema mugü rü e'na taigürigu naügüü i dua'taarü maü i'pouü mugü rü marü nayaugü i guüma i aecacügü i mugü ügüü ingemagüüwa üpetüü rü no'rü tare i ngutaque'e naca'tama i ngema mugü rü no'rü tamaepü arü i äe'cacü natanüwa ngema wüime'pü'ega-gu nayaagu naca'rü nacümagü rü ngema rü mugüthacüümaa tama nawüigu itagucä'ägüaruwa.

§ 4º Tagucä'ä i naane nanayau i togü i natchiane arü mugü i'napouü nanapocuaü ya a'ë'cacü ngeguma tchieütchiü duä'tamaä nau'gu.

CAPÍTULO II

PORAGÜ I DUËËGÜ CA'IIÜ

Art. 6° Nhaagünii imegü'ü nhu'matchi poragü itümaca' igüü ya guama ya duä'tagü rü naatüü nagmaü i natacua'güü rü nata meegüä rü nata awemü rü nata puracüä' rü nata ipataä rü nata gaua , rü ia'wetchicaä rü nata poügüä rü nata ngueaü rü ya iraacügüe naä yauatüü rü buä'tagü rü itapoüä i mugüwa rü yiemagü tauuma tüüngemagüerü ta ngüeeäü nhaä mugü tagucä'ärü ümatüäcü;

Wüitama i wümatü. Guüma i tagucä'ä ngeguma gutchaüwa nangemagu i norü maü rü nüüta nangema wüi ngüee yaguama ya naacütama nayauaü i dieru ngema äë'cacüwane üüma rü mugüwa ümatüüacü;

Art. 7° No'rü nhumatchi naca' niü ipuracütanüügü i ianeawa maeü nhu'matchi puracütanügü i ianearü yaüwa ngemagüü rü toomatchigü i ngüëëgü naca' nanameü no'rü maügü;

I – No'rü puracü nawe'ina i'napoüä i mugüwa' natcha'wa naca' na poraäcü i'nataü'tchi rü e'na tauuma i'naüyani rü mugü i ngewaca'ügüüwa naa nanüünaütanüä ngürüâtchi inata'ütchigu rü toomatchigü i mugü nüü i poüü;

II – No'rü ya'metanü naca' ngeguma inatauguma rü e'na naca' inada'ugu inapuracütchaü;

III – Nayau norü dieru ngeguma wiitchigü ya taunecüwa' nangugu;

IV – Y'ametanü i nagu memareü mugüwa ngemaüäcü rü guä'cama ya tagucä'ä iügüe rü naa namaä tatacü itümarü namaa itamaüü itümaacügüma ya ipata rü ona rü tangu, tutu uu, tanaüane, tümatchi'ru , tümarü ngemaügü namaa ta me, nagutiüe, tumarü ngu'tanü ya gu'cü ya taunecügu ünagü nangemaäcü tama inagu'utchiica' i tümarü dieru rü natchu'tana nangeta'mare tanaayauü i tumarü dieru ingema tayau;

V – Ngema dïeru tayauü yiema ipuracüe' rü naepüta'nii inatanü ngema puracü itaü;

VI – Taucurüwata i'narü i ipuracütanü nguüêtcha ngeguma wüigu nameêã'gu ngema natanü i puracü;

VII – Nawe'ina i nhema dïeru ta yaugüü tagutatama narü ira'maëü ngema i marü mugü nüü i uuäcü tüü ya yiema nawa ngemagüe i puracü i tama yiemaraüe i tüü yaugüe i gucü ya tawemücü;

VIII – Tanayau i wüipeme'pü' arü tamae'pü i puracütanü ya wüi ya taunecüwa rü e'na naep'ü ngemamarü inayaugüü i norü ngutchigatanü tüü ya guama ipuracüe nawagü i puracüthica e ä'e'cacügarü rü e'na co'rigüarü;

IX – Ngema puracü i tchütacü inaügüü i puracütanüüügü rü nüü narü tatanümaë i ngema ngoonecü inaügüü i puracüü;

X – Mugü rü inanapoü i mugüäcü ipuracütanüü rü taucürüwa'ta tama nanaütanü tü'ü ipuracü ngema co'ri rü ngeguma ngema inau'gu rü naca' napocu inanaütanüüta mugüpe'ewa;

XI – Rü güü'ma i natanügüe'pü' iyauutchiwa rü yiema namaa icua'e ngema puracü nayau tanayautata i iraü i dïeru naetüwa' ngema marü itayauü rü mugü nüü iuäcü;

XII – Rü tüüta tayau ya dïeru yiema wüi îpataäcuwa' iraüthie tüüyaue, mugüwá rü ümatüüäcü;

XIII – Guü'ma i puracü rü taucürüwa'ta 8 hora'ü naüpetü i wüi nguncüwa' rü 44 horani'ni wüi yüüwa gueetcha inapuracü' rü e'na tama ngeraacü i horawa' ngeguma nügümaa marü inameê'agu wüigu notürü yi'camarü nanayatanü;

XIV – Naca' i ngema puracü taguma iyaguü rü 6hora tamaniî erü toguetchigü nawa'tiücu ngema hora nagu inapuracüëü;

XV – No’rü ngü i yüütchate’earü gu’wa naātanü ngemaca’türü naca ya yüü;

XVI – Puracügü i naetüwa i 8hora itaüü ya puracüe rü naa-tanü rü 50 porcento arü tayau nae’tüwa’ ngema marü i’tayauü tümarü puracütanü;

XVII – Guüguma ngeguma wüi taunecü ya ngugu nai’tapuracüü yaa duüe nawe’üna wüi tawemücü tarü ngü’ namaa inatanayauü i tümarü dieru i witchipanü naguü natanüwa’ ngema tamae’pü-tchipanü nae’tüwa arü ngema türü dieruma marü i’tayaüü i tümarü puracüwa;

XVIII – Püracütanüe ya ira’acüe rü tarü ngü nawa’ tümarü puracü i 120ma i nguneügu notürü taucürüwaa’ta ngemaca’ i’tamuü-tchi rü e’na tama ta tüü ta yau ya tüma arü dierü;

XIX – Puracütanücü ya ira’acüma’cü rü pāatchi narü ngüta i norü puracüwa mugüwa nawe’eäcü i nguneü;

XX – Ngeetagüca’ iüütchi i puracü rü nangema mugüwa naüma-tücü na aegacü nanaü natümaca’rica inaüütchiäü i natchicagü i no’rü puracüthigagüwa;

XXI – Rü trintaütchima taugu i nguneü nameünaa tümamaä nüü ya ugüü ya puracüe’ ngeguma ta’cü üpetü’gu i’tapuracüüwa rü mugüwa nüüyauäcü;

XXII – Inaüüca i äucümaüügü nawa’ i puracügü nawe’inaa nange-ma’ü i mugü i nagu iu i maüthiga rü ngematatchiga rü üéthiga nanhuäcü meä aüüca i puracügü;

XXIII – Rü narütamaetanü ngema puracügü i yagüü rü äücümagüü rü auäthigü mugüwa nüü ya uüäcü;

XXIV – Ngeguma marü ningugu ya taunecü nana puracü’ü nawae’ü nanarüngü’;

XXV – Rü nangetanümare naca' i naacügü ibutchia'cügü rü ngema nawa'ãpanegü' naügü nori nabuucüruwa' rü nhu'mata 5 arü taunecüwa nagu naa nangu nawa' ya buã'tagüca' ya iĩñe ya ngue'pataũ;

XXVI – Rü ãe'cacü i tagucã'ã mugüacü rü nüũ nacua' ngema meigü i wüigu naügüũ i puracüthiga i puracütanüũ norü corrigümaã;

XXVII – Mugü rü i'nanapoũ naa ngema puracügü i ngemagüũ rü taucüruwa'ta maquinaria nüĩca inaü erüta tüũ nangetchicaẽũ ya muẽma iya puracüthchaũ;

XXVIII – Rü nangema tümarü natanü ngeguma ngürüatchi ta'cü nagu tüũ üpetü'gu nawaitapuracüũ rü ngema tümarü co'ri nüũ ta puracüũ rü taucüruwata' tama nanaütanü ngeguma naga-gu tchieũ nagu tüũ ngupetügu' i poraãcü;

XXIX – puracücü nüũ nangema namaa ya ücüũ ãe'cacütanügu i namaa icua'güũ i puracüthigaa nhaa ngueũ nagunaücüũ iu-netagu; i contrato; wuimepüüthchima ya taunecü naca' inaüüthchi ya puracü'cü ya ianegu atchiücü nhu'matchi' tare ya taunecüwe'na na marü ya nguũ i norü puracü namanaügüãũ; rü tare ya taunecüwe'na namarü nayangu i norü puracü naca' ya puracücü ya tama ianeguüthchi atchiücü;

XXX – Natchu'u nananuicaemareũ iya'metanü i puracütanüũ-güarü rü e'na ngeürümare namaitacua' i puracüwa rü e'na naca taatangeũ rü naca' tanguerearü tauneuũ rü e'na naca' naa amatüũ rü natatcho' rü tawaü i tümatcha'mü rü e'na naca'natüica'ũ rü e'na tama;

XXXI – Natchu'u na tchiri' tüũ cu yauũ ya wüie' ya düee ya taurürü mēetchie, rü e'na tama mēa tüũ cu na ütanüũ rü e'na tama tüũ i quiücutchiũ i puracüwá;

XXXII – Natchu'u naca'i guũma i puracügü rü e'na ngema ta'memaã nawa puracüũ rü e'na ngema naca'i nguũ rü e'na nge-

ma porãacüma naca'inguü rü nanawae' nanawüigumareü i nge-
ma guüma i puracügü;

XXXIII – XXXIII – Natchu'u napuracünanaü i tchütacü nge-
ma aücüma rü taucürüwa'ta no'rü ngaicamana nguutchiü naca' i
yemagü deyuitu arü taunecü arü nhatüwaama ngemagüü rü nhu-
matchi natchu'u nangeürüümare puracü naü ngema dezesei arü
taunecü arü nhatüwawaama ngema rüe'tcha tama natchu'u nge-
guma inaca' i'nangu'maregu i ngema puracü nüü ngema cartrrzi
taunecü ya ügu;

XXXIV – Nawüigumare ya puracütanücü i mugüpe'ewa rü
âpanecü nawa' ngemaêthacü i puracü rü e'na puracügüwa'
ngëmacü i paatchitchigümare;

Wuigutama dicuaü ñü. Mugürüta inanapoü ya natucumü yima ipuracüe-
marecü i ngemamuma natchiüwaatchiüü rü namaa ngema poragü i marü
âmatü i nhaa iartchiguwa'gü IV, VI, VII, VIII, X, XIII, XV, XVI, XVII,
XVIII, XIX, XXI, XXII, XXIV, XXVI, XXX, XXXI e XXXIII rü mugüä-
cü naügüaü ngema puracü rüta naütanügüaü âe'cacüaü i'napuracüeü nüü
tanangema ngue'ügü i mugüwaneü naca' ngema puracü nanhuacü yaüü rü
toomatchigü nacümagü marü mugü nacuaegüü.

Art. 8° . Rü tamanatchu'u nügüna ütucumügüü naca' ngema nawa'
napuracüeü rü e'na nüü i'napoüaü no'rü puracügü notürü nawe'üna naan-
güêü i ngemagü;

I – mugü rü natauma no'rü porá na âe'cacüü namuü naa
nauaüca' natucumü i püracütanüüca' rü notürüwai ngema
natucumü ngemagüü nawe'üna na wü'cutchigüü i naegatchi-
gü i âe'cacügürü puracüthicawa'gü rü natchu'u naa aega-
cügüarü puracütanüü nagu nadau rü e'na ya poyepe'eaü i
âtucumügüearü puracügü;

II – Natchu'u natare natucumü na üü i nhema marü i âtucumügüü,
ingema tama i natchicawa ngemagü, rü e'na ngema nama i
cua'güü, rü nawa na puracügüü, nhu'matchi i ñeru nüü ngemaü,

rü guüma i ngema rü nawa puracüeü ta niü nawe'atchiëëgüü,
norü rü tautama nüü narü i'ramaë i ngema municipio arü taaü;

III – Ngema natucümü naü naca' natüü i'napöü ya wuietchigü
rü e'na guämaarü ngutchaü nape'ewa i mugüma icua'güü;

IV – Norü tagüü i ngutaque'ewa nii nayaugüaü na nhuretanü ta-
naütanü ngema natucümü nawa' taü rü tümarü puracütanügü na-
niü nangemääcü naütanüaüca' i ngetanügü nawa' nangema' tüma-
tucümüeru rü toomatchigü natüewa ngema mugü i tagucâ'ârü;

V – Rü tauemarü tütata'cutchi naa nawatangema i natucumügü
rü e'na ngema tangemaetcha;

VI – Ngema naerugü i natucumügü i puracütanüüarü naweenaa
nangemagüü nawa' ngema i ngutaque'e i ngeta inawë'a'tchiüwa
i natchiga i'puracü;

VII – Yiema marü i ngue i tümaarü nguneü na tapuracüü rü
namë na ta wotaü rü nhu'matchi namë na tümaca' na wotagü'ü
nhema natucümü nawa ita ngemaü;

VIII – Natchu'u nai naüüthiü nawa' i norü puracü ngeguma
marü ya wücutchigu nanaca' nadauü na namaa nacua'tchaü i
wüi natucümü i puracütanüarü rü ngürüatchi nangupetü'gu nge-
ma naca'nadau wotchi wiwe'ama ya taatchi nhu'matata wüi tau-
necü na'ta nayanguü i nama inacua' i ngema natucümü , e'na
tautchie'tcha nawa' i norü puracü ngeguma gutchaü tchieüthiü
naü'gu mugü nüüuüacü;

Wüi tchimüütama i wümatü. Ngema nhaa mugü ümatügüü rü naca'tanii i
natucumügü i ngema ñanearü yawa' ngemagüü rü natucümü i tcho'niewa
puracueü rü mugürüta nüü nanayau ngema nü'ü ngemaüacü nacüma;

Art. 9º. Rü mugüwa' naümatü naa puracütanüügü i'yatchaatchieü
ngeguma tama namegu inacümagü ngeta' inapuracüëüwa nange-
maacü nawa' nameaü ngema tchaatchi naama i norü corigü;

§ 1° Mugüta nüünacua' nangeïrüüta i puracügü taucüruwa' iya-tchatchiü nangemaacü duã'tagüü tama ngemata ngemagüüca nawa ngematanaweü;

§ 2° Rü tchu'äcümare naügüã'gu ngema tchatchiga i puracütanüü rü norü naerugürüta inayau rü napocue naca ngutachaü inacüma-gü inawa'güeü;

Art. 10. Rü mugüwa naümatü naã puracütanügü rü e'na no'rü corigü i puracütanüü naã natanüwa nangemagüüta ngema ä'ëcacügüarü puracüthi'ca ngeta' natchiga iyadegüü'wa ngema natchiga nawa'itapüra-cüe'gu nangemaacü meayaüüca' i ngema puracütanüarü maü;

Art. 11. Nge'ta duzentuarü yeererama i ngemaguüwa i puracütanüü rü nüü nangema i porá naa wüi naeru nayaugüü naca' naa no'rü corimaã ya deaüca' natchiga meäcü norü puracüthigagü;

CAPÍTULO III

TAGUCAAGÜCA'

Art. 12. Tagucã'ã i ïgüü:

I – Nümagüüthigü:

a) Guüma ngema taguanegu buëü wootchi nanatü rü e'na naë rü togü i natchiãnecã'ã mare tiï, notürü ngema nanatügü tamawai norü natchianeü í'napüracüëü;

b) Tagucã'ägü i togü i natchianegu buëü rü nanatü rü naë rü tagucã'ã tiï notürüwai naë rü e'na nanatü rü tagucã'äneü itapüracüü ngema natchianewa;

c) Ngema togü i natchianegu buëü nanatürü rü e'na naë

rü tagucã'ã ni'ĩgü notürawai marü depanegüũ nawa i
ãêcacügü arü puracüthi'ca natchianegüwa ngemagüũ rü
nuata taguarü naanegu taatchigü'ü ngeguma nanawa'egu rü
ngeirümare nguneũgügu marü nawa nüũ yangaugügu no'rü
yaarü taunecü naã tagucã'atchiane naüü;

II – Tagucã'ãü caiũ:

a) Rü naca' ngemagü nachiaãne i portuguêswa i dea-
güũwá neü rü mugüwa nüũ ya üuãcü nayaugüũ i tagu-
cã'ãpane nawe'inaã wüii'tchima ya taunecü nagunaã-
tchiũ i taguarü naane rü tauguma iyaũ rü nhu'matchi
meũ i nacüma nüũ ngemaũ;

b) Ngeürüümare togü i natchianewa neü rü tagucã'ärü na-
tchianegu atchiũ rü marü quizeũtchima ya taunecü taguma
iũũ rü tauguma pocuũ ngemaũca' ngeguma nanawa'egu
natagucã'ã yaĩtchaũ;

§ 1° Naca' ngema portuguesgü i marü nagu atchiũgüũ i taguarü-
naane rü nüũ ngemaũ naya naatchiraũ i nacümawa nünatata na-
nauutchi i guũma i porá i tagucããü ngemaũtama ngemacuetcha
ngema tama ümatüũ i nhaa mugüpanewa taucürüwa' nüũ ngema;

§ 2° Mugü rü taucürüwa' toye naü nügütanüwa naca' i tagucã'at-
chi'ca rü tagucã'ãü ca'ĩü nguetcha ngeguma ngürüatchi nhaa mu-
güpanewa naümatüguta;

§ 3° Rü puracügü i tagucã'ã ca'ũtchirica caiũ;

I – Na ãe'gacü ya tacü ya taguarü naane arü ya iũ nhu'matchi
naa no'rü tare ya ãe'cacü ya iũ;

II – Na napü'üeru ya iũ i mugüarü ürũgü i camaraarü;

III – Äe’cacüeru mugüarü ürüügü i senadowa ngemagüü;

IV – Na mugüma i cua’ü i supremu tribunau federauwa;

V – Na togü i natchienewa’ ä’ëcacüü i tagucä’äü ta puracüü;

VI – Na guerapü’üeru tiüü i tchuragüarü;

VI – Na napü’üeru tiüü i poüruü i tagucä’äne;

§ 4° - Rüta nauegu tümaca’ natama marü tagucä’ärü natucümüwa tangemaü ya yiema;

I – Naca’ ica’e tayanguëü i tümärü tagucä’äpane rü e’na mugüarü poragagu i nagagu naã ngutchinüäcü tanaüü i tümärü tagucä’äpane rü e’na namaã tarü uwanügu i mugü i marü i ngëma’ rü e’na tagucä’ärü porama;

II – Rü ngeguma tümata naca’ ítaca’gu ümatüüäcü nape’ewa i äëgacügü i namaã icua’güü i mugü notürüwai taucürüwa’ta ta ngetchiane naüpa ngeguma marü naca’ítaca’gu natama tagucä’ä ti’itchaü;

§ 5° Rü ngeguma marü i’taüegu i tümärü tagucä’äne rü nhaã insiju II i nhaã insisu §4° i nhaã artigo arü ngemaücü rü tama tüü niï poyepe’e ngeguma na’ca ítaca’gu nawe’inaarü tagucä’änewa tangema ngema mugüwa’ ümatüüäcü.

Art. 13°. Conü ya nümaüthi i icü rü tagucä’änearü rü portuguësnü.

§ 1° Rü wonera rü caügü rü natchanagü rü nhu’matchi nhataügürü i tagucä’tchiane rü ngëmagü niü nüü iugüü i no’rü natchiane tchana.

§ 2° Estadugürü rü Distritu rü nhu’matchi municipiugü na’weünä norüthigü nawanüü i cua’ü ngëmagü.

CAPÍTULO IV

DOS DIREITOS POLÍTICOS PULITICUTUMÜGÜ ARÜ PORAGÜ

Art. 14. Rü porá i duü'ügüwa ngemaü naã guãma rü tümaüthita-ma tarünamegüü na'ca natanayauü tümarü ä'ëcacü ëüguüwa rü guamarü tawüigümare nhu'matchi mugüwa nüü yauuäcü i nhaãwa:

I – Guüma duü' duü'ügü gü ni'ï nüü cua'ü nanayauüü ngema nanawe'güü.

II – Nawe'na na marü ä'ëcacügü nayaugüüü i mugüwa rü duü'ügü taarü ni'ï nüücua'ü naname rü e'na tama i ngema mugü;

III– Duü'ügüni'ï naügüü i mugü nangemaäcü äëcacügütanüwa nangu.

§ 1º Nacüma i votatchiga nhu'matchi te'egücata yi'ï;

I – Rü guüma i tagucã'ã ngema marü i wü'cutchigüü rü dezuitu ya taunecüwa naügü na'weüna nanawotagüü guüguma;

II – Inanaüüthigü natama tawotagüü tümaca' ya:

a) Tama nguã'güe;

b) Rü tchetenta arü yeama ngemaë i türü taunecüwa;

c) Rü ngemagü dizesei arü yeama rüena dezuitu arü nha-tüwaãma ngemagüe i tümarü taunecüwa' rü tama tü'ü naya-cutchigü naãta wotagüü.

§ 2º Rü taucüwa'ta tawü'cu naatawotagüüca' ya togü natchiane-cã'ãmare nhu'matchi ngemagü ngewaca'üthi tchurarawa tchocuü.

§ 3° Nacüma tûmaca' yima naca'daugüe naã ã'êcacü tiüthaü mu-
güwa nüü yauâcü;

I – Nawe'enaã tagucã'ãüthi tiüü;

II – Nawe'naã tüü nangemaü nataamepaneü nape'ewa i mugü;

III – Na'wenaã tiwücutchiü nawa' ngema wotatchigamaã cua'güü;

IV – Naweü naã ätchiü ngeta naca' inadaüwa naã'êca'cü ya üthaüü;

V – Naweünaã wüi natucumüwa' i puliticugüaruwa' ya wücutchiü;

VI – Nawe'naã nüü nangemaüra i norü taunecü naca' i;

a) Rü trinta i cinco ya taunecü nü'ü ngemaü yima naca'
dau'cü naã ã'ê'cacü ya ta'cü rü norü tare ya ã'ê'cacü
nhu'matchi senadu i naca' i taguarü naane;

b) Nawenaã trinta ya taunecü nüü ngemagüü ngema ã'ê'ca-
cügü i guvernadu nhumatchi norü tare i guvernadu nhumat-
chita naca' i ã'ê'gacü i distritu federauca' daugü;

c) Vinte arü wüi nüü ngemaü ya taunecü naca' ngemagü i
Deputadu Federau rü Deputadu Estaduaü rü e'na Distritu-
ca'ta daugüü;

d) Rü dezuüta ya taunecü nüü ngemaü yima veriaduca' dau'cü;

§ 4° Rü taucüruwa naca'tadau yiema tamaiwücutchie' rü e'na tama
nawa äegae rü nhu'matchi ngearü nguae;

§ 5° ã'ê'cacü ya tacü ya tagucaärü rü ã'ê'cacügü guvernadugü
rü prefeütgü rü ngürüäthi natchicüü iücue i natchiaãnegüwa
i tagucaã'ewa' ügüü rü tare'epücünatama ni'ü naã'cacü ya i
naiya taunecüthigüwa';

§ 6° Äëcacü ya tacü ya tagucã'ärü rü äëcacügü guvernadugü rü prefeitugü ngeguma to i puracügü ca'nadautchaü'gu nawee naã seis ya tawemücü tau'gu nawana nguü i wotatchiga naweünaã inaüü ngema nawa' inapuracüü;

§ 7° Rü taucürüwa'ta naca'nadau natanüütama i marü äëcacü iü ngematama natchica'wa i tagucã'ärü rü guvernaduarü i rü prefeitu- arü natanüügü rü e'na natanüacü tüünayaue notürü tama natchu'u ë'tcha nüü ngema marü äe'cacü iü nawenarü nhui'ca naca'dau na- naca'tawotagü;

§ 8° Tchurara rü naca'tanadau naäe'cacü ya iü notürüwai nayauã i nhaa i nacüma;

I – Rü ngeguma tauta gu'mepü ya taunecü nüü ngemagu na'i'napu- racü natchuraranaa ya iü nawe'naa inaüü nawa' ngema puracü;

II – Rü ngemarü marü gumepü nüü ingugu ya taunecü naa tchu- raranaa ya iü rü ngürüatchi nangupetü'gu i wotawa nawe'na nanayauã i norü aecacüpane rü ngematatama narü ngu nawa tchurara ya iü;

§ 9° Nagema i mugü i meäma nagu i deaü, rü ta nana we'atchië ngema na ngeerüegü ta taucürüwa' tügü i wücutchie i pulitichawá rü nhu'matchi nhure i nguneügü ta narü ooü nhema na tauacücürüwa' tügü tarü wü'cutchiü i puliticawá, na nhemaäcü narü we'atchiü i guüma i mhema mugü nawee'üäcü na meã ta puracüüca'i wipe'ewaama rü narü we'atchigüü i guüma nhema puliticawá rü na tauüca' i puracü i nüürütamaeü i nhema mugü nüü i uü.

§ 10 rü nangemagu nangutchuäcü nawa nanguü na äëgacü ya iü rü nangema i porá naya äëgacügü namaã icua>güü i wotatchiga rü namaã narü igu i ngutchácü i mugüwa ümatüü ni>ï natchu>ü nacacutaeü i wotugü rü nadieërugü cacungi rüena gutchinüü i napanemaã ya ücugu rü quize arü nguneüwena naüpetügu naã marü ya ücuü na>äëgacü ya iü;

§ 11 Ngema ta'ütchitchiga rü bema eüwa ni>ï âê'cacü inaügüaü rü yima ngutchinücü rü nanangaüga mugü ümatüäcü naaicumaya iü rü e'na tama gutchaü naü notürü ngeguma tama aicumaya iğu yiema namaâ ücue nainata'ütchiü rü na'weüna tanaütanüüta nü'ü yima i'tauaücü.

§ 12 Rü wuigutatama nanaügü ngeguma wotatchigawa nangugu i municipauwa naanügüanaca naca i duü>ügü i nangemaügü naügüthaü norü îanewa rü ngemarü nawenaâ âê'cacügü i mugüarü üruügü i camarawa' ngemagüü taigurigu nhu'matchi noventaütchima nguneü tau>gu naweü'na yamu naca i âêcacü i wotatchigamaâ icua'ü rü naüpa nanawa' nanguü naâ naï ya âêcacü nayaügüaü i municipiuwa.

§ 13 Rü ngeguma duü>ügü nawe'egu rü e'na tama nanangemaü i nhaâ nua § 12 ümatüü rü tautama nangema ngeguma naca inadaugügu nügü inaüëü naya de>agüü i radiuwa rü e'na tereviyaüwa i ngetanüäcü inaügüü notürü nangemaëtaetcha i toi nacümaäcü nügümaâ inarüutagagüü naca i ngema âê'cacü arü yautchitchigawa.

Art. 15. Rü natchu>u naguüma i no'rü porá ya nguëü wüi politicawa ngemaü i âê'cacü ngema porá nüü yanguuta ngeguma nhaâ naüguricatama rü e'na nüü nangemagu:

I – Nacaa inaca'gu natama marü tagucã'ã ya iü i âêgacügüta-nüwa yima tagucã'ã nügü i caitchiëcü;

II – Ngeguma marü natauguma i norü porá rü e'na marü tauwa'ma namegu înüwa;

III – Ngeguma pocuwa' inangemagu rü no'rü porá i políticawa' rü natauma;

IV – Ngeguma tama nanawae'gu nanguëaü i ngema mugüwa tüü naüëaü rü e'na naïcunaütanüü ngema nhaâ mugüwa ngemaca' ümatüü i norü artigu 5º, VIII; nü'ü iuuäcü;

V – Ngeguma marü naca' inapocugu naã tchirimare namai-nacua'ü ya ñanearü dieru rü ngema nhaã mugüwa ngemaca'ümatüü i norü artigu 37,

§ 4°. nü'ü iuuäcü;

Art. 16. Mugü i ngewacügüü nawe'na nai'natchootchiatüü rü taucürata naya tomaräüêê ngegumatama i marü ngemagüü i mugü i wotatchigaca' i ñgüü notürü waita napora'ã ngeguma marü wüü taunecüwenaãmata nagutana i i wotatchigawa nangugu;

CAPÍTULO V

NATUCUMÜGÜ I POLÍTICAWÁ NGEMAGÜÜ ARÜ

Art. 17. Tagucã'ärü nañewa rü tama natchu'u na'cugü cuütücumüü naca' i puritica rü e'na nügüguwa natchoü rü e'na yanguêü ngema natucumü marü ngemagü'ü notürüwai ngema natucumügü puriticaca' i ñgüü nawainaã tautama inauêü i tagucã'äne arü porá i duüügüwa'neü rü nüütana-cua' i toomatchigü natucumü nanangema rü norü nacümagüwa' iümatüüwa nawainaã duã'tagüarü mecagümaã ya utareãü rü nhu'matchi nagutaya'üü nhaã nacümagü:

I – Nawenaa tagucaanearü taawa rü norü ianetchigüwa ngema wui puriticutücumü ;

II – Natchu'u nanaã ngema puriticutücumü dieru nayaüü naütawa i ãêcacügü i tagucã'ärü bai'ta togü natchianegüwa rü e'na togümeêwa nangema norü natucumü;

III – Nawai'naã ngema dieru nayaugüü rü ãê'cacü i wotatchigamaã cua'güütawa na ngepane ngema dieru marü naayaü;

IV – Nawe'inaã mugü nawe'iäcü iya'ü.

§ 1° Rû mugü nüü ni'uni i puriticutucumü naã nugümatamana-cua'güü nanhuäcü ya iã'cü'ü rû nanaüaü no'rütama mugü nanhuä-cüta nayau no'rü napü'üerutichigü rû nanhure taunecüca'ta yaïtchi-gü rû e'na pãatchi rû nhu'matchi nhuäcü nugü yanu rû inapuracü rû ngeürüta nayaugü nacüma naã togü i puriticutucumü naamücü naca' ngeguma wipe'ewa ügüüca' nawotagügu i äê'cacügü rû tau-cürüwat'a ngema nacümaricaetchaguta niü guü i taguca'ärü na-aneua ngeguma naca' i nawotagügu i äê'cacügü rû nawei'ta nüü nangemaü i mugü i norütama natucumüca iü rû naca' ngeguma nangutchinügu rû e'na nüma inagootchigu ngaügmare norü puriti-cutücumü rû nawe'naã napocu rû e'na nünanayaugüäü i no'rü porä.

§ 2° Puriticutucumü n'awena namarü äpane i cartoriuwa nawei'naã nawena rû norü mugü rû naümapaneäü i naëtüwa ü'ü i mugüthi-cawa i Tribunau Tchuperiu Wotatchicagücawa.

§ 3° Rû nüicagütatama nanayaugü i dieru i natucumücatama i puri-ticutücumü iü nhumatchi nangetanü naã radiuwa rû tereviyaüwa ya uacüü i natchiga ngema:

I – Nawe'inaa ngeguma naca' na wotagügu i deputadu nge-ma puriticutucumü no'rü ngaira 3ë i deputadugü nangupetü-tanüëü wotugümaã norü muwa ya Estadugü i tagucä'änearüwa' rû nhu'matchi 2ë naguü i deputadugü wotumaã ngupetutanüü i wüitchigü puriticutucumüguwa' i tagucä'änearü Estaduwa;

II – Nanatanüwa na ngupetügüü rû 15ü rû mumaëgüü i deputa-dugü federalgü rû woeü i i'ramareü i tagu arü naanegu.

§ 4° Natchu'u wuitichigü puriticutucumü tchurararuü nügü ünegü'ü;

§ 5° Wüitchigü puriticutücumüwa' rû wotuwa nangupetügu na de-putaduwa i nhurerüü nangugügu notürü tama ngema nhaã art § 3° wa yanguuäcü ya iü rû dima ngupetücü nüü ngema natoï na-tucumüwa naüë bai'ta nacainataü'tchiü i ngema yu'gatchi notürü

woo nangema nayu'u rü natautatama naa dïeru nayau rü e'na nüü nangetanümare na radiuwa rü televiyaüwa ya de'a.

§ 6° Rü ngürüâtchimare no'rünatucumüwa itchoü taucatchima rüta i'nataütchita nawa na âêcacüyaï, taue'tcha ngeguma napü'üeru nüü cua'gu ngema naüecagu rü e'na nüü natchie'güthaügu ngema natanüügü rü e'na marü tama nüü namegu naca' i nacümagü i no'rü natucumüwa notürü nangema naüe rü naca'rü natauma i nadieruta tanayauü bai'ta naca'ta nangetanü na radiuwa rü e'na TVwaya de'a.

§ 7° Natucumü i politicutucumü nawe'einaã no'rü ngairawa i 5ê i dïeru nayaugüü naca' nanapüracüüca' rü yaïã'cüüca' rü namaã ügüãüca' naã ngeã'tagü nawa tchocuüca' rü taâtchi'caüca' inatanüwa i politicutucumü rü ngema inügü marü wêa'tchigüü i nguuca' natucumügüarü aiepewa'.

§ 8° Norü muwa' ngema dïeruepü' naca' iüüthiü i wuitichigü politicutucumügü nawe'inaa norü ngairawa ya 30êwa tangüu naca' natapuracüëü rü tanatatchigaëü nawa' ya radiu rü e'na TV naãê'cacüca' i'tadaugüü ya ngêã'tagü rü naepü'tata ni'ï ngema dïeru nanhure itchoüü i ngeügü politicugütucumüwa erücü ngemaäcü naümatü no'rü mugüpanewa i wuitichigü politicutucumügü.

§ 9° Ngema dïerugü i nacatama i nayaugüü i wüitchigü politicutucumügü nangemaäcü nünauutchiü na no'rü ügüãü i natchiga naã âê'cacüca' inadaugüü rü yiema i dïeru nawe'inaa norü ngaira i30 porcentowa' tangüu tûmaca'gü yadue ya waüe rü e'na irarüwa tchoorae nangemaäcü guäma nawa' nguü rü taâtchicaüca' natanüwa i âtucumügüü i politicutucumügü nangemaäcü ya nguutchiüca' i norü ngutchaü i âtucumügüü.

TÍTULO III

NA MEÃ NANUÛ I ESTADO

CAPÍTULO I

NA NHUÃCÜ MEÃ NANUÛ I NGEMA IÜÛ RÜ NAMAÃ ICUA'Û

Art. 18. Ngema na nhuãcü meã nanuũ i ngema iüũ rü namaã icua'ũ na ãẽ'gacü namaã icua'ũ (república) i guũma i naane i Brasiliarü rü nügüwa nanangemacẽ na wüiwa nangemaũ i Estado rü distrito federal rü nhu-matchi Municipilgü rü guũma nügümaãtama nacua'gü nawa i nhaã mugü i üũ (constituição).

§ 1º Brasília rü Capital Federal ni'ĩ (namaã icua'ũ nayanuũtchiũ i ngema porá).

§ 2º I naanegü inuũtchiũ i aẽ'cacü namaã icua'ũ rü Uniãowa nangemagü rü norü ü rü Estadoãcü yanguutchiũ urüe'na wena nügüwa nangemacẽaũ i ngema Estado e nawa' nenaũ rü ngema mugü i ngue'ẽruũwa i mugüãcü ta ni'ĩ.

§ 3º Rü Estadogü rü name na nügügu natchocuũ nügü tanüwa rü nügü yayauyeũ rü nügüna yaĩgatchiũ na tomaã wena nügümaã wüiwa nangemagüũca' urüe'na yanguutchiũ i ngewacaũ'ũgü i Estado urüe'na ngema naanegü inuũtchiũ i aẽ'cacü namaã icua'ũ rü ngema duũ'ũgü i ngema natchi'cagu ãtchiũgüũ nawa'eũãcü rü notacüma nayauaũ i votowa rü ngema ngutaque'e i natchiũancaruwa i pora i mugü íü'ũwa rü i mugü i ngueẽruũwa.

§ 4º Rü norü ü rü na nügüwa nangemagüũ rü na nameẽeaũ i natü-cumü rü municipioarü toyetchiga rü tá nanaü i mu i estadualaruwa ngema nguneũ i marü nü'ũ naunetaũ i mu i ngueẽruũ i Federalwaa-

cü rü naüpa ínaca'gu tüna ya duü'átagurica tá ni'í rü nawa i votot-chigaäcü rü ngema duü'ügü i nawa'ngemagüü i municipioguâtchiü-güü nawena na nü'ü yautchigaü i ngu' na natautchaü ya municipio rü nawe'güü rü nü'ü iutchigaü duü'ügümaä i mu nawa'eüäcü.

Art. 19. Rü natchu'ú ni'í naca' i União rü Estadogü rü Distrito Federal rü Municipiogü:

I - Nanaüäü i cua'üügü ögüwa urüe'na tupaucawa rü na mugü naüü norü poramaä rü nü'ü nagutchaecäü na yaiäcüüü (funcionamento) urüe'na namaä nangemaü urüe'na yima nawe'cü-gurica yauaü i ngemaügü urüe'na namaä namecäü i uneta rü nügü namecëü i mü nü'ü iuüäcü rü ngema ngüecëgü i duü'ügü nawa'eüäcü;

II - Tama nayauäü i ngema ö i cua' iümatüüwa ngemaü i duü'ügüarü.

III - Naüaü nayatoraüchigüü i tagucüa'gütanüwa urüe'na nügü tanüwatama nayauaü nayatoraüchigüü.

CAPÍTULO II

UNIÃOARÜ

Art. 20. Meügü i uniãoarü:

I - I ta'cü ngema nhamaücüü nü'ü ngemaü rü ta'cü i nü'ü ngema neüü rü iägüü tautchaäcü;

II - I naanegü i tauema nagu ätchiüü rü taucürüwama tama ítana-poü i norü üyeaneü rü poraeëruü rü tchuraragüarü ü rü namagü i aë'cacü namaä icua'ü na nügümaä nawa yadé'ägüü rü natchi-cana na idau'ü rü ngema mu iunetaüwa;

III - Ya nataagü rü tatügü rü ngeüüüümare i naane i deá nawa neya'ü i namaã inacua'ü rü urüe'na wü'iarü yeera i Estado i deá nawa yape'tüü rü üyeane name namaã i to i natchiüa-ne urüe'na naane i tama nü'ü icua'üwa nadagü urüe'na nawa' nenaüü rü nameëüwa rü name ta i naanegü i natchipenügü rü ya nanücügü ya de'ácüã'tama;

IV - I capaügü i de'ágüarü rü nataagü ya to i natchiüanearü üyeane name ngemagüne rü tatü i taüarü nanecügü rü capaügü i oceanucüã' rü natchipenügü rü iyautchiü rü nhaägü rü i natchica i municipio nawa' ngemagüü rü naëtüwa ta i ngema natchi'ca i nawa' naüü i puracü i guãca' rü ngema wüitama i natchi'ca i taü i aë'gacüarü (federal);

V - I ngemaügü i tü'ü rüngüecëgüü i woetama ngemagüü i ngema naâne i we'gu üü i nawa ingemagüüarü rü ngema meügü iügüü i naca'tama iüü;

VI - Tatü i taü i norü naanearü;

VII - I deátchipenüwa ngemagüü i naanegü i naga iüaneü rü norü na yeerawa yadatchigüüü;

VIII - I poragü i deáarü porawa neüü;

IX - I ngema ngemaügü i tü'ü rüngüecëgüü i mineral rü ta ngema nhatütatüüarü;

X - I ngema waiümutatüüwa woetama ngemagüü i ämaügüü rü i natchica i ngemaü nawa ngemaü i nucümaü'ü i duü'ütchigaca' nawa i nguü rü nüüraü'ü i natchigagü;

XI - I naanegü nucümacürüwa maiyugü nawa ngemagüü.

§ 1º Nataiügu ni'ï i nacüma i ngema mu rü Uniãowa rü Estadugüwa rü Distrito Federalwa rü Municipiogüwa rü nü'ü nacua' nawa nangemaü na nhuacü iyanguutchiü na naca' nadau i petróleo

urüe'na ngema inaĩũ i woetama ngemaũ i nhatütatüũwa (gás natural) i ngemaũgü i tü'ũ rüngüecẽũ i deáarü na naüaũca' i porá i tü'ũ nhe'ũ rü toomagü i ngemaũgü i tü'ũ rüngüecẽũ i mineralgü i ngema wü'itchigü i natchicawa rü ngema naãne i we'gu üũ i nawa ingema-güũ rü ngema naane i tatü nawa ngemaũ urüe'na ngema naane i meũ i ü nawa ngemaũ i woetama norü i iũ urüe'na nawtüigeẽũ na nameẽũ i dierutchiga na naca' idau (exploração) i ngema.

§ 2º Rü wü'itchipee i 150 quilometro i norü toũ (largura) rü ngema naanegü i waiũmüguũarü üyeaneüarü ma' rü nü'ũ tauneta na norü üyetchipe'e yiĩũ rü nü'ũ icua'ũ na aicuma na natchiũĩanearü naanearü poũruũ yiĩũ rü norü na nawa nangemaũ rü ngema na naũũ rü tá mu nameẽũĩacü ni'ĩ.

Art. 21. União nawa'eũ na yangueẽũ:

I - Yatorañ'ũ i Estadomaã ínangema rü porá nüna naãũ rü nügü nawa nangemaeẽ i natucumü i meã ü'ũ i guũ i natchiũĩanecüa';

II - Rü nanango'eẽ i ngearü rü nanaüthiga i ngümü;

III - Nanataicẽañ i poũruũ i duũ'ügütücumuarü;

IV - Nanaã na natautchaecẽañ i ngema mu i ngüecẽruũwa nü'ũ yauũrüũ rü i ngema poragü iyatorañ'gü rü yauecẽañ nawa i ngema naane i duũ'ügütücumüarü' urüe'na nawa nangemaũ paãtchitama;

V - Mugüwa nangemaeẽañ i ngema natchi'ca i nawa ingemaũ ngeguma ngürüãtchi aucümaũ ngupetüguañ rü ngema nawa ingemaũ i poũruũarü rü ngema taũ i naane i aẽ'gacü namaã icua'ũ rü namaã inacua'ũ;

VI - Rü pora nüna naã rü nüna nadau i ngema ügüũ rü ngema naca' nataeũ rü namaã nataeũ i ngemaũgü i ngearüarü;

VII - Tü'ũ naũ'ũ ya diẽru;

VIII - Namaã inacua'ü i ngema ngetá natchiüanearü dïeru ngimaã inanguüügüüwa rü ngiü inaüthchicüügüüwa rü nüna nadauü i puracügü ngema woetama diëruarü rü naca' tümarü nanataiügüü rü aicuma yiüü rü ngema na ngiü naüthchicüüü i dïeru rü ngema na ngiü yaaueëü i dïeru na to i ngemaü ngimaã naüü na meã i taiüguüruü rü tü'ü inapoü'ü ya duü'ã'ta rü nangemaü i tümaarü meü ya puracütanüegü naca' tümaarü yauatütchiga (apostentadoria);

IX - Rü nameëeaü rü naüaü i we'gu ü'ü naca' i duü'ügü i natchiüanecüã rü natchicagü rü we'gu nanuaü i naanegü rü nhumatchi naüaü na yeerawa nadaü i ngema imegüü iügü rü i duü'ügü;

X - Rü pora nüna naãü i ngema puracü i ta'cü na imugüü rü ta'cüca' iuü rü inanguü rü nhumatchi ngema yamuü rü ínanguëü i buanecüwa ngemaü i duü'ügü i natchiüanearü;

XI - Rü naca' nadauü rü we'gumareäcü urüena te'e pora i ngüëëeruü nüna ã'üäcü rü nü'ü nü'ü tacua'eëü urüe'na nü'ü tanatautchaëü i puracügü i ü'ü na dé'aruüwa idé'à i yaüguüwa (telecomunicação) rü ngema rü mu nü'ü iuüarü ni'í rü ngema rü we'gu nanaü na meã naüü i puracü iüü rü nauaü i natücumü i we'guü na meã naüüica' rü toomatchigü i nacümagü i natücumü i mugümaã icua'güü;

XII - Rü naca' nadauü rü wegumareäcü urüe'na te'é pora i ngüëëeruü nüna ã'üäcü rü nü'ü nü'ü tacua'eëü urüe'na nü'ü tanatautchaëü;

a) I ngema puracügü i ügüü na nü'ü yautchigaü i ägaü (radiodifusão) i nagagü rü natchicünaã'güarü;

b) I ngema puracügü i ügüü na yaücutchiãü i pora i tü'ü nhe'ü rü nhu'matchi nayonieü nawa ngema pora i deáarü ya'tchiü rü nü'ü iuü na wüiwa nangemaü namaã i Estado i ngema ngetá inangemaüwa ngema poragü i de'áarü pora;

c) I buanecügu iü'ü rü natchica i buanecüwa ngemaü rü i puracü iü'ü duü'ügüca' i ianewa rü aviäoarü üetchica;

d) I puracügü iü'ü na ta'cü ingeüca' nagu i nama i feruna-ca'arü puracü rü namagü i de'áwa iüü rü türegü i tagucüã-gü'arü rü norü üyeane i natchiüane i tagucüã urüe'na nü'ü naüpetüü i üyeane i Estadoarü rüe'na natchiüanearü naane;

e) I puracügü iü'ü na ta'cü ingeüca' nagu i nama i ngema botchicugüü nagu i nhaü i nügü tanüwa i estadogü rü nügü tanüwa namaã i to i natchiüanecüã' i ngema ianetanüügüarü;

f) I türegü i tatüanacüwa rü de'ágüwa rü nataagüwa;

XIII - Rü meã naü'ü rü nüna idau ngema pora i mugümaã icua'ü rü ngema tü'ü ipoü'ü i mugüwa i Distrito Federalarü rü naanegüarü rü ngema poüruü naca' i meü i naanegüarü iügüü;

XIV - Rü meã nanu'ü rü nüna idau i ngema nüna dau'ü na tama igutchinüü i mugüwa naca ya iane (policia civil) rü ngema nüna dau'ü i pocutchiga rü ngema nüna dau'ü i tchur-aragü i ngearü rü nhu'matchi ngema tüna dau'güü ngegu-ma ta'acü tü'ü ngupetügu (corpo de bombeiro) i tchurara i Distrito Federalarü rü ngegumarüü ta na meã diêrutchigana nadau'ü Distrito Federaua'ü na ngemaãcü naü'ü i puracügü i duü'ëgüca' iüü i no'rü ngemaügüwatama iüü (fundo próprio).

XV - Rü meã nanu'ü rü nüna idau i ngema puracügü iü'ü i aë'gacügüarü i naca' dau na nhure yiüü i no'rü mu i duü'ügü rü nhama i naanearü ngu'tchiga i ngema nü'ü idau'ü rü norü ngu'tchiga i natchiga i ma'ü na ngetá nenaüü rü nhuãcü íyaüü rü nangemaü i nhaã naane (geologia) rü natchicüna'ã i nhaã naane rü norü táwa i natchiüane. (âmbito nacional)

XVI - Naü'ü i natucumüтчigü na íyanguutchiü na naweaüca' ngema ta'cü nawa nawe'güü i guãmaca' rü we'gu üü i radioarü rü televisãoarü;

XVII - Rü inaaü na tü'ü nü'ü nangetchaü'ü i gutchinü;

XVIII - Rü we'gu nameëü rü natautchaëü nayeerawa naüü na guüguma inapoü'ü nüna i ngema tama meü guaneca' rü naca'türü i ngema egüane rü nhumatchi baigüanegü;

XIX - Rü naü'ü i we'gu üü natchiüanearü na namaã nacua'üca' i ngemaügü i meügü i de'áarügü rü inaü'ü i nacümagü na tüna naaüca' i pora i mugüwa ngemaü na tü'ü nangemaüca';

XX - Rü naü'ü i ngema ucuë i nagu iuü naca' na yeerawa naüü i ñanecüma rü ta i ngema nawa' ingemaü rü nüna idau'ü i ma'ü i no'rü ügüwa na tama naauatchiü rü nüna idau'ü i ngema ta'cü ingeü i ñanewa;

XXI - Rü naü'ü i mugü rü ucuë i nagu iuü naca' i namagü i we'gu üü natchiüanearü;

XXI - Rü naü'ü i puracügü i tatüarü darüü rü aviãoarü ngutchica rü üyeaneärü;

XXIII - Rü naca' idau i puracügü rü yaücutchiü i nucleargü i ngeüüwamare neüü rü naü'ü i ngema taegü i aë'cacüarü natchiga i ngema na naca' idau'ü rü naca' idau'ü i uru rü mina rü wena naca' idau'ü na yeeraäcü i ngemaüäü rü inaü'ü'ü i ngemaügü rü namaã rü naca' itaeü i minério nuclear rü ta ngema i nawa neüü i norü iüü rü nhaã mugü nü'ü icua'üäcü rü inangemaüäcü:

a) Guüma i puracü i nuclear i naane i natchiüanewa' rü tá tanayau naca' i ngema ngümü rü ngeguma marü congresso nacional nayauguwa ni'ï;

b) Rü naca' íca'ü mugü nawa'eüäcü rü pora iäü nüna i ngema namaã taeü rü naca' taeü rü tü'ü nangemaü i radioisótopogü na naca' idau'üca' rü nangemaü naca' i toetchigawa rü ngema ta'acü íüüwa.

c) Rü naca' íca'ü mugü nawa'eüäcü rü pora iäü nüna i ngema iügüü rü i ngema namaä taeü rü naca' taeü rü tü'ü nange-maü i radioisótopogü na naca' idau'üca' rü nangemaü naca' i ngema üüthigamaä icua'ü (médico);

d) Rü ngema ianegü ta ni'í namaä icua'ü na ta'cü i tchieü ngupetüü nawa i ngema nucleagü rü tautama nangemaü na nagagu yiüü i ngema ta'cü ngupetüü;

XXIV - Rü meä nanuü rü nüna idau rü naü'ü rü nangugüü rü nüna idau'ü i ngema puracü;

XXV - Rü inaü'ü i naane rü na nhuäcü yiüü i nacüma naca' na naü'ü i puracü na naca' nadau'ü i metal i megüü rü ngema rü wüiwa nangemagüäcü ni'í;

XXVI - Rü meä nanuü rü nüna idau'ü na ínapoü'ü rü meä nayau'ü i tümatchiga ya duü'ä'ta i ngema mu ingemaüäcü.

Art. 22. Nanawa'eü na yangueüü norücatama i Uniao na naü'äü i mugü natchiga:

I - Rü mu i naca' i ngema ianecüä rü na naca' rü namaä itaeü rü pocu rü ngema nagu iuü muäcü rü na ngeerüeca' idau'ü rü waiüümügü i toeruü rü tatügü rü cua'gü na buanecügu iuü rü natchicagü rü puracüarü;

II - Tama tümaarü yiüü i ngemaëgü notürü guäma namaä icua'ü;

III - Naca' íca'üügü i ianecüä'arü rü tchuraragü i ngeguma aü'cü-maü tü'ü äune'gu rü i nguneü i nge'arüarüwa;

IV - De'ágü rü nhuäcü naü'ü i poragü rü informaticagü rü ngema nü'ü iuü i yaguü i natchicawa (telecomunicação) i äga-güüwa (radiodifusão);

V - Puracü i nagu yangeü i ngemaügü;

VI - We'gü nuũ i diêrutchiga rü ngugüitchiga rü naegagü rü wũ'i aicuma i we'guũ i metalgüarü;

VII - Cua'gü i nacüma i nagu yaõũ i aicuma iĩũ rü naütchicüü rü nataiũguũ na tomana nangeũ i natanügü urüe'na meũgü (valores)

VIII - Naca' rü namaã itaeũ i to i natchiũanewa rü nügü tanüwa i estadugü.

IX - Nagu iuũ i ucuẽg'ü naca' na namaã icua'ũ i ngema ta'acü ingeũ i natchiũanearü;

X - Mu i türegüarü rü ngema nagu iuũ i nataawa rü de'áwa rü tatügüwa rü daunawa rü daunaanewa ngemaũ i natchicawa.

XI - Namagü i ngemaũgü nawa ngemaũ rü ngema ta'cü i ngeũ;

XII - Nhema naane i migü nawa' nhemaũ rü muna rü togü i ngemaũgü i megüũ i minaarü rü metal nawa meẽũ (metalurgia).

XIII - Natchiũane i nagu ibuũ i nge'tá nawa' nangemaũ i mu i taca' iĩũ rü mu tü'ũ muũ rü ianecüã' i mugüũ cua'ũ (cidadania) rü to i natchiũanewa neũe rü meã wũ'i natchiũanewa tangemaũ (naturalização);

XIV - Duũ'ũgütucumü i maiyugü;

XV - To i natchiũanewa i û'ẽ rü to i natchiũanegu ücue rü ücutchiga rü tü'ũ iãũ ya duũ'ẽ ya gutchinüẽ rü tama nü'ũ icua'ũarü ta'üthitchiga;

XVI - Meã naũũ i nacüma i puracü i âtanüũ i natchiũanearü rü nawa ingemaũ naca' i ngema puracü i nü'ũ icua'ũ;

XVII - Meã naũũ i mu poragüarü rü Ministerio Público do Distrito Federal arü rü Naanegüarü (Territorios) rü Naanewa i Guã-

ca' iĩñarü poũruũ (Defensoria Pública dos Territorios) rü meã naũũ na namaã icua'ũ i nhaãgürũũ.

XVIII - Nacüma na nü'ũ icua'ũ i natchiga na nhure yiĩũ i norü mu i duũ'ũgü rü nacüma i nhaã naanetchicüna'ã rü ngu'tchiga i natchiga i ma'ũ na ngetá nenaũũ rü nhuãcü íyaĩũ rü nangemaũ i nhaã naane i nhaã natchiũanearü;

XIX - Nacümagü na namaã inguũ'ũarü rü nayauũtchiga rü namaã icua'ũ na namaã inguũ'ũ duũ'ũgüaũ;

XX - Nacümagü na nanameẽũ na wüiwa nangemagüũ rü nacüma na te'égü nanguũ;

XXI - Guũma i mugü i nagu iũũ i natucumü i meã nuĩarü rü we'guũ íngemaũ rü ngemaũgü i ngeárüaũ rü namaã icua'ũ rü catchiga rü ngema ta'cüarü ügütchiga rü natau'ũma i puracügü rü naũ'tanũũ i tchurara i dau'ruũgüaũ rü ta i naünegü i tchuraragü i ngüeçruũ iĩũ ngeguma ta'acü tü'ũ ngupetügüaũ;

XXII - Polícia Federalni'ĩ namaã icua'ũ rü policiagü i rodovia-riarü (nama i botchicuũ nagu inhaũ) rü ferroviária Federalgü (nama i feru naca').

XXIII - duũ'ũtucumuarü poũ;

XXIV - mugü i nagu iũũ i taca' iĩũ rü ngema nawa' nenaũũ i cua' i natchiũanearü;

XXV - Duũ'ũgü pane.

XXVI - Puracügü i nucleargü i ngeũrüũũmare i ngemaũ i nhaã naanewa ngemaũarü.

XXVII - Guũma i mugü i nagu iũũ i licitaçãoarü rü contratação i guũma i nacüma'wagü rü naca' na we'gumare duũ'ëgümaã icua'ũ rü yigümaãtama icua'ũ mu nawa'eüacü

rü ngema nüauüacü i Uniao rü Estadogü rü Distrito Federal rü Municipiogü rü naga nañüü i ngema marü imeü i art. 37wa rü XXI rü naca' i empresa i duü'ügüaü i aë'cacüarü rü duü'ügütucumügü guüüacü meã namaã icua'ü i ngema artiguaü ngemaüacü i 173 rü § 1º rü III;

XXVIII – I'napoü'ü i naane rü ínapoü'ü i naane i daunawa ngemaü rü ínapoü'ü i tatügü rü ínapoü'ü i ianecüã'cüma rü ngema ta'cüarü ügüitchiga i natchiüanetucumüarü;

XXIX - Guüwa nü'ü iutchigaü i na ta'cümaã itaeü rü ta'cüca' itaeü;

XXX - Nüna idau'ü rü namaã icua'ü i duã'tatchiga.

Wüitama deagütucumü. Mu i ngueëruü rü name tá na pora nüna naãü i Estado na mugü naüü natchiga i ngema ngemaügü i nhaã artigowa nadaü.

Art. 23. Na namaã inacu'ü i guüwa' rü Uniãoarü rü Estadoarü rü Distrito Federalarü rü Municipioarü ni'í.

I - Uãeãcü nüna idau'ü na namaã ingüü'ü i Constituição rü mugü rü ngema duü'ügü nawa'eüacü inaüü rü namaã ingüü'ü rü ngema nanatüwatchigü nayauü i duü'ügü;

II - Nüna idau'ü i ma'ü rü nangemaü i ngu'eë tümaca' ya duü'ã'tá rü nüna idau'ü rü nangemaü i mu i tü'ü ingiü ya duü'ëgü ya imeëtchie;

III - Nüna idau'ü i documentogü rü puracügü iüü rü togü i meüügü i meü i natchiga rü artístico rü nacümaãcü rü monumentogü rü ngema natchica i nü'ü idau'ü (paisagem) nhaã naanewa ngemaü i meëtchiü rü ngema natchica i nawa ingüü nücümaü'ü i duü'ügüchigaca';

IV – Natchu'uü i bumütchiga rü narütau'ütchiga rü nange-cümaeëü i ngema puracü iüü i artearü rü togü i meüügü i meü i natchigaarü rü artistico rü nacümaãcü;

V – Nawa’ nanangemaëü na ngemanhaäcü nangemaüca’ rü nagu iücuü i nacüma rü nangemaü i ngu’ i taäëü nawa icua’ü rü nangemaü i cua’gü rü nangemaü i guüma i cua’ rü nangemaü i naca’ idau’ü rü nangemaü ingewacaü’tchigüü.

VI – Nüna idau’ü i natchica i ma’ü nawa ngemaü rü pora iüü na tama inaguüraü’ü i nacümaäcü naauätchianeü;

VII – I’napoü’ü i naïncügü rü ngema naëügütucumü rü ngema naï i megü’ütücumü;

VIII – Rü natautchaëü nayaütchigüëëü rü naüü i wocaarü yaeëë rü meä nanuü na nhuäcü inaäü i ona;

IX – Rü natautchaëü i na we’gu naüü i pegüitchicaarü ütchiga rü namemaëëëü i ngema na ingemaü i nawa’ i ma’üü rü nüna idau’ü i ma’ü i no’rü ügüwa’ na tama naäuätchiü.

X – Pora iüü rü nü’ü ioo’ü ngema nagagu i ngearü diëruä’tchiga rü ngema ügü i tü’ü oo’ü rü natautchaëü na iücuü i duü’ügü-tanüwa i ngema natchicagü i tama tautchagüüarü.

XI – Naüpaneï rü iyaümücüü rü nüna idau’ü na inaäü i ngema mu i ta’ca iüü na naca’ idau’ü i ngemaügü rü nango’ëëü i nge-maügü i megüü i de’áarü rü mineralgü i no’rü naanewa’;

XII – Naü’ü na nangemaü rü iyaücutchiü i política i ngu’ i taäëü nawa’ icua’üarü naca’ na namaä icua’ü i ngema nagu iuü (nama).

Wütama deatucumü. Mugü i ngueëruü rü tá nanangemaëëë i mugü i nagu iüü naca’ na wüiwa napuracüëüruü nügütanüwa i União rü Estadogü rü Distrito Federal e yima Municipiogü rü na nangema’ü na nü’ü nadau’ü na nawüiguü-ca’ i no’rü ütchigüitchiga rü na meä nangema’ü i natchiüanearü tawa.

Art. 24. União namaä inacua’ rü Estadogü rü Distrito Federal na mugü naüü i nawa’ nangemaü i natchiga:

I - Mu i naca' nanaütanüü rü na diërumaã nacua'ü rü pocutchiga rü mea namaã icua'ü rü ngu' i natchiga i ianecüã'cüma.

II - Nangugüü na nhure ta iuüü.

III - Natucumü naca' rü nhu'ma namaã itaeü icua'ü

IV - Naütanüü i puracügü i forensearü (mugümaã icua'ügüüarü);

V - Naü'ü rü nagu'eëü;

VI - Nañecügü rü naeügü i naca' idau'ü rü tchoni iyauü naeü-gütucumü rü guüguma tü'ü nangemaü i ngema nhama naanewa ngemaü rü inapo'üü i nhatüane rü ngemaügü i megüü i ngemaü i nhaã naanewa ngemaü rü nüna iadau'ü i natchica i ma'ü nawa ngemaü rü namaã icua'ü i ngema auãtchiane;

VII - Na nüna idau'ü i natchiga i ngema nanatüwatchigü nayauü (patrimônio histórico) nacümagü rü artístico rü turístico rü ngema natchica i nü'ü idau'ü i nhaã naanewa;

VIII - Na meãma namaã itacua'üca' ngeguma tchieü taü'gu namaã i ngema natchica i ma'ü nawa ngemaü rü nagu'eëë rü meügü rü mu i naca' iüü i meü i artísticoarü rü meëchiü rü natchiga rü turístico rü natchica i nü'ü idau'ü i nhaã naanewa ngemaü (paisagístico);

IX - Ngu' i taãëü nawa icua'ü rü nacümagü rü ngu'tae rü meã üü i iäewae i nawa yigü iüü rü cua'gü rü guüma i cua' rü naca' idau'ü rü iüthigüü rü ingewacaüthigüü;

X - Naüü rü meã yaiäcüüü rü juiz yeerewa nangeü ngeguma i'raü ta'acü ngupetü'gu;

XI - Na nhuäcü naü'ü na nangugüaü i ngema ngema'ü ya yima ngugüüü;

XII - Natucumü i mu i duũ'ũgütucumüarü po'ũruü rü nūna idau'ũ rü ma'ũarü poũ;

XIII - Íyaümücüũ i ngema mu i taca' iĩũ rü ngema tü'ũ ipoũ'ũ ya duũ'ã'ta i ngetanüäcũ;

XIV - Nūna idau'ũ rü duũ'ũtucumüwa tü'ũ ingemaeẽũ ya yiema duũ'ẽgü ya nawa'ee na tü'ũ rüngüẽẽũ (imeẽtchie)

XV - Na nūnadau'ũ i buũgü rü nhumatchi nge'tüũũgü rü paũgü;

XVI - Meã nuũ rü mũ i tü'ũ ingiũ rü mugü i taca' iĩũ rü mugü i tü'ũ muũ ianecüã' i daruũarü;

§ 1º Rü mugütucumüarü tawá na nü'ũ a ngautchaũ'ũ rü União namaã inacua' rü naca' inanaũ ta na naüaũca' i guũma i mugü i nagu iuũ;

§ 2º Rü União namaã inacua' na naüaũca' i mugü natchiga i guũma i mugü i nagu iuũ rü tama inaüüitchiãũ i ngema mu i ngueẽruũ na namaã inacua' i Estado;

§ 3º Inatauma i mu i federal naetüwa i guũma i mugü i nagu iũũ rü Estado rü tá nanaũ na namaã inacua'ũ i mugütucumü i nguũ na nü'ũ naĩnüũca' i norü wüitchigü i nacüma.

§ 4º Mu i federal rü ta yicama ngema nenaũũ naetüwa i guũma i mugü i nagu iũũ rü nitchüãtchi i ngema mu i Estadual'ãũ ngutchaũ'ũ i ngema tama namaã inawe'guũwa.

CAPÍTULO III

ESTADOARÜ FEDERADOGÜ:

Art. 25. Meã nügü nanu i Estadogü rü namaã nügü nacua'eëë i Constituiçogü rü mugü i marü nayaugüü rü nagu nadawenüü i nhaã Constituiçaoa neüü.

§ 1º Rü inaüüthigü ni'ï i naca' i Estadogü i ngema na namaã inacua'güüca' na tama nü'ü natchuuüca' i nhaã Constituiçowa.

§ 2º Estadowa nangema na notacü'ma nango'eëëaü urüe'na ngena na natautchaecëaüwa i ngema puracügü iüü i natchica i gás idamaü'güüarü rü ngema muäcü rü natchu'u nanaüü i mu i paätchitama iüü naca' norü mugüthiga.

§ 3º Ngema Estadogü nü'ü natautthagü tá i mu i ngueëruüwa na naüa'ü i naane i iane ya taüne nawa ngemaü rü ianegütucumü rü iragüü i naane rü üü i natucumüwa ngema municipiogüarü üyetchigüwa naca' nayanguü i ngema meã nuü rü ngema we'gu üü rü guäma ya duü'äarü me iüü i puracüarü ü.

Art. 26. nügüwa nayaücutchi rü nangema i natanüwa i Estadoarü megüü

I – I de'ágü i düetüwa ngemaü urüe'na nhatüanetatüüwa rü ngema iyagüü rü igoü'tchiüü (burawe) rü guüthicawa rü nüna idau'ü na namaã inguüü rü ngemawa rü muäcü rü ngema puracüwa tchopetüü i Uniãoarü;

II - Naanegü rü capaü i oceano iüü rü tatüthipenügü i namaägü inacua'ü rü inaüthiü i ngema União namaã icua'ü rü Municipiogü urüe'na norü tamaë'pü;

III - Capaügü i tatüwa rü nataagü rü tama Uniãoowa nangema;

IV - I naanegü i tauema nagu ätchiü'ü rü tama meã nü'ü na-

cua' i natanüwa i ngema Uniãooarü.

Art. 27. Deputadogüarü mü i ngutaque'e i mügüarü rü tá nayangueë na tamaë'pücüna inawe'aü i Estado i Deputadogüarü Câmarawa rü nü'ü yangau'ü i norü mü i 36 rü tá niünagüthchigü na nhureepücüna yiüü i deputado ferederalgü i 12arü yeera.

§ 1° rü 4 ya tauncü tání'í i porawa nangemaü i Deputado Estadualgü rü inaü 'ü nawagü i mügü nhaã Constituição arü rü natchiga i nacüma ina tü'ü iunetaü i votowa rü tama yabüyeeëaü i mü rü ngema puracü i nawa nangemaü rü naãtanüüthchiga rü natauma na porawa nangemaü, rü inaca'ü rü nagutchaü rü nawa nügü nangemaeëaü i poragü i äneü.

§ 2° Natanü i Deputado Estadualgüarü i aë'gacü iü 'ü rü .. i müwa norü ügüthchigü i ngutaque'e i mügüarüwa rü nü'ü icua'äcü i guüwa 75 i ngema marü üüwa rü naca' türü i Deputado Federalgü rü nagu idawenü'ü i ta'acü i ngema marü i'ü'í artigugü 39, § 4°, 57, § 7°, 150, II, 153, III, e 153, § 2°, I.

§ 3° ngutaque'e i mugüarü namaã inacua' na naüaü i natchiga i norü mü i natchiäwa ngemaü rü darü rü puracü i ü'ü i norü secretaria namaã icua'ü rü nameëëaü i wüüthchigü i ngema na namaã inacua'ü i ngema puracü.

§ 4° I mu inanaü tá natchiga i ngema duü'üügarü ügü nawa na yeera naü'aü i mü i ngema estadual.

Art. 28. Ngema unetatchiga i Governador rü Vice-Governador ya Estadoarü rü naca' na porawa nangemaü rü 4 ya tauncügü ni'í rü tá naü nüüraücü ya yüü ya outubruarügu i norü nüüraü'ü i turnuwa rü norü gu' ya yüü ya outubruwa i norü tare i turno ngeguma nangemagu rü nüüraü'cü ya tauncü nayagu'ü na porawa nangemaü i ngema no'rü nüüraü'güü rü nanayauaü rü tá nangupetü i 6 ya janeiruwa ya tauncü ya naweama neücüwa rü nü'ü idawenüü i nhuree'pü'cünaarü yeera i ngema marü iü'ü i art. 77 i nhaã constituiçãowa.

§ 1º Rû tá narütau i na porawa nangemaü ya Governador ya nügüü iyaïeëcü i to i namaã nacua'ü i puracü urüe'namaã inacua'ü i puracü i duü'ügüarü i nawa nü'ü naunetägüü we'guäcü urüe'na tama we'guäcü rû nameëëü i ngema no'rü iüü i meü inaüü i concurso públicowa rû nü'ü idawenü'ü i ngema marü we'guäcü iü'ü i art. 38, I, IV e V.wa ngemaü.

§ 2º Ngema norü natanügü i Governado rû Vice-Governador rû wü'matütaeruügü(os secretários) i Estadoarü rû tá ngema ügü i ngutaque'e i mugüarü i muwa' tá ni'ÿ yaüü rû nü'ü idawenüü na ta'acü marü we'gu üü i art, 37, XI, 39, § 4º, 150, II, 153, III, e 153, § 2º, i wa ngemaü.

CAPÍTULO IV

MUNICIPIOGÜARÜ

Art. 29. Ya municipio rû tá nagu niü i ngema mü na nhuäcü yaüü i (orgânica) rû naca' tatau i tare i turnowagü i i'raü i 10 i nguneütchate'ewa rû nangupetüü i norü tare i tamaë'pütucumüwa i natanüügü ya Câmara Municipal i nü'ü niutchigatá rû nayauaü i ngema mügü i nawa nenaüü i üü i nhaã i constituiçãoowa rû Constituição e ngema Estado namaã icua'ü rû nhaägü tá i mügü i nagu iüü:

I - Prefeito rû vice-prefeito rû vereadorgüarü unetatchiga rû naca' i 4 ya taunecü na porawa nangemaü nawa' na we'gu naca' ína-ca'ü poraäcü rû wüigutama íüü i guüma i natchiüanewa (país).

II - Prefeito rû vice-prefeitoarü unetatchiga rû naü nüüraü'cü ya yüügu ya outubroarü ya naüpa ya taunecü yagu'ü na porawa nangemaü naca' i ngema na nanawa'eü na nangupetüü rû naüü i mügü i art. 77arü ngeguma nangupetü'gu nawa ya municipiogü ya 200 milarü yeera i unetatanüügü nü'ü ngemane.

III - Prefeito rû vice-prefeitoarü posse rû nüüraü'ü i ngeneü ya

Janeiro ya taunecü ya ngéma neücügu nawa i ngema unetatchiga;

IV - Naca' i Câmara Municipalgüwaarü nucutchiga rü tá nagu tadawenü i norü au'ügu naücuü i:

- a) 9 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipiugü ya nhi-mata 15 mil nagu ätchiüügüne;
- b) 11 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipiugü ya 15 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhimata 30 mil nagu ätchiüügüne.
- c) 13 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 30 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhumata 50 mil nagu ätchiüügüne;
- d) 15 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 50 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhumata 80 mil nagu ätchiüügüne;
- e) 17 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 80 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhumata 120 mil nagu ätchiüügüne;
- f) 19 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 120 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhimata 160 mil nagu ätchiüügüne;
- g) 21 i weriadugü ni'igü nawa' ya yima Municipugü i 160 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 300 mil nagu ätchiüügüne;
- h) 23 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 300 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 450 mil nagu ätchiüügüne;
- i) 25 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i

450 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhimata 600 mil nagu ätchiüügüne;

j) 27 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 600 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 750 mil nagu ätchiüügüne;

k) 29 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 750 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 900 mil nagu ätchiüügüne;

l) 31 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 900 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhimata 1.050 mil nagu ätchiüügüne;u'm)

m) 33 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 50 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 1 milhão rü 200 mil nagu ätchiüügüne;

n) 35 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 200 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 1 milhão rü 350 mil nagu ätchiüügüne;

o) 37 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 350 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 1 milhão rü 500 mil nagu ätchiüügüne;

p) 39 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 500 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 1 milhão rü 800 mil nagu ätchiüügüne;

q) 41 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 1 milhão rü 800 mil arü yeera nagu ätchiüügüne rü nhu'mata 2 milhão rü 400 mil nagu ätchiüügüne;

r) 43 i weriadugü ni'igü nawa ya yima Municipugü i 2 mi-

lhão rü 400 mil arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 3 milhão nagu ätchiũgüne;

s) 45 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 3 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 4 milhão nagu ätchiũgüne;

t) 47 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 4 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 5 milhão nagu ätchiũgüne;

u) 49 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 5 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 6 milhão nagu ätchiũgüne;

v) 51 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 6 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 7 milhão nagu ätchiũgüne;

w) 53 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 7 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne rü nhu'mata 8 milhão nagu ätchiũgüne;

x) 55 i weriadugü ni'ĩgü nawa ya yima Municipugü i 8 milhão arü yeera nagu ätchiũgüne;

V - Ngema no'rü natanügü i prefeitu rü vice-prefeitu rü wümatü-taeruügü(os secretários) i municipiuarü rü tá ngema ügü i câmara municipauarü i mùwa tá ni'ĩ yaũũ rü nü'ũ idawenüũ na ta'cü marü wegu üũ i art, 37, XI, 39, § 4º, 150, II, 153, III, e 153, § 2º, I.wa ngemaũ.

VI - Ngema norü natanügü i weriadugü camara municipaugü tani'ĩ namaã icua' rü ngema nangemaũ rü wüitchigü i porá inaũüwa i mugüarü üruũ naca' i ngema nge'ma ne'üitchigüũ rü nü'ũ idawenüũ na ta'cü marü wegu üũ i nhaã constituiçauwa rü nü'ũ idawenü'ũ i ngema nanguũ i nawa nü'ũ icua'ũ i marü

ũĩ i lei organicaarü cua'wa rü nhaãcü i norü au'ũgu naücugũĩ:

- a) Yima municipiogü ya nhu'mata 10 mil nagu âtchiũgünewa rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 20ẽ i deputado estadualgüarü natanü.
- b) Yima municipiogü ya 10 mil rü wü'i nhu'mata 50 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 30ẽ i deputado estadualgüarü natanü.
- c) Yima municipilwa ya 50 mil rü wü'i nhu'mata 100 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 40ẽ i deputado estadualgüarü natanü.
- d) Yima municipiowa' ya 100 mil rü wü'i nhu'mata 300 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 50ẽ i deputado estadualgüarü natanü
- e) Yima municipiowa ya 300 mil rü wü'i nhu'mata 500 mil nagu âtchiũgünewa' rü ngema norü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 60ẽ i deputado estadualgüarü natanü
- f) Yima municipiowa' ya 500 mil arü yeera nagu âtchiũgünewa' rü ngema no'rü natanü i iaũ'ũ i weriadugü rü namaã tá nawüigu i 75ẽ i deputado estadualgüarü natanü.

VII - Ngema guũwa nagu nagu'eẽũ namaã i weriadugüarü natanü rü natautama i porá na nü'ũ naüpetũĩ ngema marü ngugũĩ i 5ẽ i municípioio yauũ i diêru.

VIII - Weriadugüarü i tama itchieẽe naca' i norü inüğü rü dé'ägü rü naca' nadau'ũ i na naüaũ na porawa' nangema'ũ i guũwa ngema municipioarü tawa.

IX – Tchu'gũĩ rü tama namaã wüigũĩ i mügüarü üwa ngema yangegumaraũtama i marü íme'ũ i nhaã constituiçãoowa ngemaũ naca' i congresso nacionalwa ngemagũĩ rü nawa i constituição

i Estado namaã icua'ü naca' i ngema Assembleia Legislatiwowa (Ngutaque'e i Mügüarü) ngemagüü.

X - Prefeitoarü na meãma nangugüü nape'ewa i ngema Tribunal de Justiça) natchica' i mugü nawaeüãcü.

XI - Meã nanuü i puracü iüü i mugüarü ü rü nüna daugüü i Câmara Municipal arü;

XII - Ngema wüigu iüü i natücumügüarü i tü'ü iwe'güü i municipal arü meã we'gu üüwa;

XIII - Duü'ügüarü ügü nanaüü i mu i nagu nainüü ngema naca' tûmarü i municipioarü me iüü rü ianearü urüe'na wü'itucumü i âtchiüügüarü i nawa na nügü nango'eceü i i'raütchi i 5ê i ngema nü'ü unetagüü;

XIV -Na narütäuü i prefeitoarü porá i nawa nangemaü i ngema ingemagüü i art. 28 rü i wü'itama i dé'âtchimüü i aüüwa (parágrafo único);

Art. 29-A. Ngema guüwa nagu'eëü i porá i mügü iüü (Poder Legislativo) i municipalarü rü yaücutchiü i weriadugüarü natanü rü toomatchigü i inagueë tûmagu ya duü'ê ya tama puracüe rü yiema duü'ê iyauatüe (pensionista) rü na tautama i porá na nü'ü naüpetüü ngema nhaagü i marü ingugüü i ngemaü nawa' i ngema nü'ü unetaü i marü ngugüü i diëru i ngema iütanüüarü rü ngema naüpetüëü i marü iutchigaü i § 5^owa i art. 153arü rü art.158 rü159wa i nhaã constituiçãoarü rü meã mugüãcü naüü i ngema naüü i nüiraü'üwa.

I - 7ê naca' ya municipiogü ya nü'ü nangemane i nhu'mata 100 mil i duü'ütücumü nagu âtchiüügüne;

II- 6ê naca' ya municipiogü ya nü'ü nangemane i duü'ütücumü i natanüwa i 100 mil rü 300 mil nagu âtchiüügüne;

III - 5ê naca' ya municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütücumü i natanüwa i 300 mil rü 500 mil nagu âtchiũgüne

IV – 4,5ê naca' ya municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütücumü i natanüwa i 500 mil rü 3 milhões nagu âtchiũgüne;

V - 4ê naca' ya Municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütücumü i natanüwa i 3 milhões rü 8 milhões nagu âtchiũgüne;

VI - 3,5ê naca' ya municipiogü ya nü'ũ nangemane i duũ'ütücumü i 8 milhões rü daunawa nagu âtchiũgüne;

§ 1º Câmara Municipal rü tautama nanagu'eẽ i 70ê arü yeera i norü diẽru inayaũ i ütanüpanemaãgu rü yaücutchiaũ i ngema gu'eẽ nagu i norü weriadugüarü natanü.

§ 2º Naüaũ na natchieeaũ na namaã inacua'ũ ya mucipalarü prefeito;

I - Naüaũ na nü'ũ naüpetüũ i ngema unetaarü yeera i nhaã artigo marü nü'ũ iunetaũ;

II - Tama yamuãũ i ngema üpetü nhu'mata ngema nguneũ i 20 ya wü'itchigü ya tawemacü; urüe'na

III - Yamuaũ i i'ramaeũ nüna i ngema guũma i mú i marü ngu-güũ i natanügüwa (Lei Orçamentaria) ngemaũ;

§ 3º Naüaũ na natchieeaũ na namaã inacua'ũ Presidente ya Camara Municipalärü rü tama naga naĩnũ i § 1º i nhaã artigoarü;

Art. 30. Municipiogüwa nangema:

I - Mugü naũũ i ngema natchiga i ngema natchicaarü me i ãũ.

II - Uanguẽueaũ i mügü i federal rü estadual i nawa íngemaũ;

III - Naüaũ rü nanutaqueeũ i ngema iütanüũ i namaã nacua'ũarü

rü nhuma nhama ínaüüürüü i norü natanü rü tama natchieëü i norü mu na naãü i norü contagü rü nü'ü yautchigaü i ngugüthigagü i ngema nguneügü i marü mugüwa ngemaü;

IV - Nauü rü meã ni'üü rü nagutchaeëü nanangoü o natchica i municipio namaã icua'ü rü nüü i dawenüü i mugü i estadual arü;

V - Meã nanuü rü inaãü i notacüma urüe'na inaãü i ngema mügüwaacü urüe'na aëe'cacü nü'ü cua'acü i ngema puracügü iügüü i duü'ügüarü me iüü i ngema natchicawa rü ya'ücutchiãü i ngema duü'ë ya muëü tomana gaü i nü'ü nangemaü i nümaütchi i woetama ingemaü.

VI - Namaã icua'ü i namaã ngema wüigu i üü i cua'acü iüü rü Uniãoarü diëerutchiga rü Estadoarü rü ngema iã'üthchiü i ngu' i taãë nawa icua'ü i buãtaarü rü norü ügü i ngu'.

VII - Inaãü i namaã ngema wüigu i üü i cua'acü iüü rü Uniãoarü diëerutchiga rü Estadoarü rü ngema puracügü iüü naca' na nayauü(nüna ida'ü) i duü'ügüarü ma'ü.

VIII - Natautchaëëü na yeerawa' nauü i nawa' ngemaü rü nü-güwa nangemaëëü i naanearü mugü ngema nagu yaüü nawa' i we'gu üü rü namaã nacua'ü i no'rü ü rü no'rü natucumüthigü rü ngema nha'tü i nawa' nangemagüü i ianewa 'ngemaüarü;

IX - Natautchaëëü na yeerawa nauü na nüna nadau'ü i ngema nanatüwathigü nayauü i nacüma iutchigaü i ngema natchicawa rü nü'ü nadawenüü i mügü rü ngema ügü na nüna ínadau'ü i federal rü estadual.

Art. 31. Ngema na Municipiona nadau'ü rü tá naü i Poder Legislativo Municipalwa rü nawa i ngema to i namaã icua'üacü rü nawa' i nacüma i Poder Executivo Municipal arü aiepewa' ngemaü rü ngema mugücümaacü.

§ 1º Ngema na Camara Municipalmaã inacua'ü i to i natucümü rü

tá naũ i Tribunal de Contaarü i Estadoarü ngüeẽmaã ni'ĩ urüe'na Conselho urüe'na Tribunal de contagü i Municipiogüarü i ngema inangemaũwa.

§ 2º Ngema naũpa üũ inaweũ rü natücumü i nü'ũ cua'ũ i natchiga i contagü rü nü'ũ niu ya taunecüwatchigü ngema prefeito iãũ na nanawae'ũ rü tá nayange' na yeeraãcü nameũ ngeguma tare i terco i Camara Municipaltanüũgü nawae'gügu.

§ 3º Ngema contagü i municipiogüarü inangemagü tá i 60 i ngüneũ-gügu wü'i ya taunecüthigü rü inamemareũ naca' i ngeũrüũĩma-re i ngema inaãgüũ nanaütanüãũ rü naca' na meã nangugüãũ rü nagu naĩnüũ rü ngeũrüũ tá nü'ũ tautchaũ i na nagu yadé'ãũ i mügü nawa'eũãcü rü ngema mügüarüwaãcü.

§ 4º Natchu'u ni'ĩ naũũ i ngugüthica (tribunal) rü Conselho urüe'na natucumü i Municipiogüarü contagü.

CAPÍTULO V

DISTRITO FEDERALARÜ RÜ NAANEGÜARÜ

SEÇÃO I

NATÜCUMÜ I

DISTRITO FEDERALARÜ

Art. 32. Distrito Federal rü nanatchuu i norü yaue i municipio-güwaãcü rü tá namaã inacua' i lei organicawa rü naca' tadau' tarewaãcü i i'raũ i natchate'ewa i irüi'ramae i gu'mepü (10) i ngüneũ rü nangupetüũ i

tare i terço i Câmara Legislativaarüwa rü nü'ü ya utchigaü tá rü nayauaü i ngema nawa nenaüü i mú i marü ingemaü i nhaã constituiçõowa.

§ 1º naca' ya Distrito Federal rü inanaãgü ni'ï mugüarü cua'gü i iüüthiü naca' i Estadogü rü Municipiogü.

§ 2º Ngema unetatchiga i governador rü vice-governadorarü rü meã nangugüü i mûgü i art. 77arü rü Deputadogü i Distritalgü rü namaã nawüigu i governadogü rü deputado estaduagü naca' na porawa nangemaü rü nawüigu nanataiü i norü nguneügü.

§ 3º Naca' i Deputado Distritalgü rü naca' ya Câmara Legislativa naüaü i ngema marü ímeü i art. 27wa.

§ 4º Mú i federal we'gu nanaü tá natchiga na naüaü i Distrito Federal arü governowa' i darüü i iãnegüwa rü darüü i mugüarüwa i darüü i tchuraragüwa rü i naüne i tchurara i bombeirowa.

SEÇÃO II NATÜCUMÜ II

NAANEARÜGÜ

Art. 33 Ngema mù rü we'gu nanaü tá natchiga i meã nanuü i namaã icua'ü rü ngema mù i taca iüüäcü i naanegüarü.

§ 1º I naanegü rü natautcha na yayaueü Municipiogü nawa naüü tá i ta'cü nawa ngemaü i ngema marü ímeü i Capítulo IVwa i nhaã Tituloarü.

§ 2º Ngema contagü i Governo Territorioarü rü naga nañü tá i Congresso Nacional namaã i ngema natchiga i ngo'ü i nüira üü i Tribunal de Conta i Uniãoarü.

§ 3º Naanegü i Federalgüwa i nü'ũ nangemaũ 100 mil arü yeera i ätchiũgüũ rü naetüwa ya governador ya iãegacü i nhaã constituiçãoãcü rü nangema tá i natücumü i ngema mu i taca' iĩũ i nüira rü norü tare i nacümaãcü ta nangupetü i yeerawa nangeũãcü rü Ministerio Públicotanũũgü rü poũruũgü i públicogü i federalgü; ngema mu we'gu nanaü natchiga i unetatchigagü naca' ya Câmara Territorial rü namaã inacua'ũ na nameẽeaũ.

CAPÍTULO VI

NAWE'ÄTCHIEËŨARÜ

Art. 34. I União rü tama nügü tá nawa nangemaeẽe i Estadogü rü bai i Distrito Federal notürü naca' ni'ĩ:

I - Namaã nanguũ i ngema we'guũ i natchiũanearü;

II – I nata'ütchiãũ i ngema tama nü'ũ icua'ũ i tama ínacaãgu nayaücuũ urüe'na wü'ine ya unidade ya Federação e towa yaĩgu;

III - Inaüaũ i nacüma i mu ngeguma aũ'rima i poraũ i tchieũ ngupetü'gu i duũ'ũgütanüwa;

IV - Nayanguẽe na natautchaũ i naüaũ i puracü i ngeũrüümare i poragüarü ya wü'inetchigü ya Federaçãowa;

V - Wena meã nanuũ na meã diërugüetichigamaã nacua'ũ ya wü'inetchigü ya Federação rü:

a) I'yatchaãtchiẽeũ i ngema ütanüetichiga i ngetanüarü i üũ ya tare ya taunecüarü yeera idamareũ;

b) Nanaü nanaãaũ nüna ya municipiogü i diëru iyauũ i nge-ma i'ütanüũwa i nhaã constituiçãoowa ngemaũ i ngema marü

üü i nguneü'tchiäwa rü muwa.

VI - We'gu nanaü na naüäü ngema mu i Federal iüü rü we'gu'uä-cü urüe'na ngema mugü nameëeüäcü;

VII - Nawe'guü rü yangueëaü i ngema mugü nawae'ü i ngema nhaägü marü i'ngemaü i marü üüarü:

a) Nacüma i guü i duü'ügüarü me iüüacü rü nacüma i wegu üü i tü'ü iweüacü rü mugü i duü'ügü nawae'üäcü;

b) Mugü tümaca' ya duü'ë ya aäeë;

c) Municipal rü nügümaätama inacua'ü;

d) Nango'eäëü na nhuacü tümamaä na puracüeü ya yiema diëru i nhema i natucumügü i diretu rü indiretuwá i tchocu (direta e indireta).

e) Naüaü i ngema rüi'ramaeü i nü'ü namuü i ngema diëru iyauü i impostowa inguutchiü i estadualgüarü rü nü'ü nacua'ü na ngema na tü'ü naüpetüeëüwa netaüü naca' na meëeü rü yaü'tchigüüca' ingu'eëe rü ngema ügüwa rü ngema puracü iüü i duü'ügüarü ma'üarü.

Art. 35. Estado rü tama nügü ta nawa' nangemaeëe ya norü muni-cipiogü rü ba'i i União Municipiogüwa i naane i Federalwa notürü naca' ni'ï ngeguma:

I – I'nangemagu na naütanüäü rü nata'ugu i pora i aü'ügagu yaïgu rü tare ya taunecüwa' yadamaregu i ngema üü i ngetanü;

II - Tama nango'ëegügu i ngema iugüü na nhure yiüü (conta) i'ngetanüü i mugücümaäcüwa';

III - Tama nangemagu na naüaü i ngema rüi'ramaeü i nü'ü namuü i ngema diëru iyauü i muncpal arü na nameëeü rü yaü-

tchigüüca' i ngu'eêe rü ngema ügüwa rü ngema puracü iüü i duü'ügüarü ma'üarü;

IV - Tribunal i Justiçaarü inanaã na nanatautchaeeãü na naweaü na nawe'guüca' rü yangueãü i ngema mugü nawa'eü i marü i'ngemaü i Constituição Estadualwa nü'ü naunetaü na we'gu nanaüü na naüãü ngema mu rü we'gu üacü urüe'na ngema mugü nameêeüwa;.

Art. 36. Mugü naüü na nawe'atchieêü rü nawarica tani'î:

I - Ngema i'nagupetüüwa i art. 34, IVarü rü ngema naca' ícaü i Poder Legislativoarü urüe'na Poder Executivoarü i i'raüwa iüpetüü urüe'na ngemá itchaatchiü urüe'na ngema nü'ü muü na naca' inaca'ü i Supremo Tribunal Federalarü tchi naügu na i'raüwa naüpetüü na tama nawe'guü namaã i Poder Judiciario;

II - Ngema i'nangupetüüwa na tama naga nañnüü i we'gu üacü urüe'na ngema mu nameêaüwa' rü ngema nü'ü muü na naca' inaca'ü i Supremo Tribunal Federalarü rü Superior Tribunal de Justiçaarü urüe'na Tribunal Superior Eleitoralarü;

III - Nanatautchaeeãüarü rü Supremo Tribunal Federalwa rü na nawe'aü i Procurador-Geral i Repúblicaarü rü i nagu yanguat-chiüwa i art. 34, VIIwa rü na ínangupetüü na nü'ü nayaoöü na naüaü i mu i federalarü.

§ 1º Aê'gacüwa neüü i mu i inawe'atchieêü rü naca' nayaíeê tá i ngema äüthiü rü ngema na nhuguaü yiüü rü na nhuacü iyî i no'rü ü rü tchi nawa nangema rü naüe'gaãüta yima paatchi namaã icua'cü rü tá Congresso Nacional arü ngugüwa nangemaü urüe'na Estad-arü Assembleia Legislativoarüwa i 24 i ngoraãü.

§ 2º Ngeguma tama i'yaã'cüügu ya Congresso Nacional urüe'na ya Assembleia Legislativa nanaüta i ca tama we'guüacü i ngematama i 24 i ngoraãü.

§ 3º Ngema i' nangupetüũ i art. 34 rü VI rü VIIarüwa urüe'na art. 35 rü IV rü nayange' na nangugüaũ i Congresso Nacionalwa urüe'na Assembleia Legislatiwawa rü aẽ'cacüwa neũũ i mu inanaũ na inaü-cuũ na iyatchaãtchieẽũ i ngema üũ i ngema tama namaã wüiguũ i i'üũarü rü tchi ngema mu marü namegu na wena naüaũ na norirüũ nameäcü yiĩũ.

§ 4º Ngema na nagagu inawe'ãtchieẽũ rü inayatchaãtchi rü aẽ'cacü-gü i ngema no'rü namaã inacua'ũna yaguũ rü nhaãgü rü tá nawoegu rü natautchaũ na nagutchaẽũ i mugüäcü.

CAPÍTULO VII

NAMAÃ ICUA'Ũ I GUŨ I DUŨ'ŨGÜARÜ

NATÜCUMÜ I

GUŨMA WE'GUÄCÜ INUŨTCHIŨ

Art. 37. I namaã icua'ũ i guũ i duũ'ũgü we'guũ rü tama we'guũ i ngeürüüũmare i poragü i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü rü naga ta nainü mugüäcü i ngema marü i'ngemaũarü i ngeerüe ya duũ'ẽca'mare rü meũ i nacümagüтчhiga rü ngema nü'ũ iutchi-gaũтчhiga rü pora iüũ na guũgu meũ iüũ rü ngegumarüũ ta i nhaãwa:

I - Ngema namaã icua'ũ i puracügü i ätanüũ rü guäca iĩũ i puracügü rü tagucüã'gü rü nü'ũ nayangaugü rü nanüäcuaũ i ngema marü ngemaũ na naca'ínaca'ũ i mugüwa' rü ngegumarüũta naca' i ngema to i natchiũanewa' neũũ rü mugüäcü;

II - Ngema inaũũ na to'rü yiĩũ i ngema namaã icua'ũ i puracüwa' urüe'na ngema puracü i ätanüũ i gũẽca' iĩũwa' rü ngema

marü meüwa'rica i naüpa üü i ngema nawa' wüigu yigü iüü i guäca' iüüwa' i üwa' urüe'na üwa rü titulowa i ngema woetama inangemaüäcü rü nagu'üraü'ü i nacüma i namaä icua'ü i puracü urü'ena puracü i ätanüü i ngema marü iutchigaüäcü i mugüwa rü nameëü i gutchinüü na nayaügüegagüü naca' i namaä icua'ü i puracü nawa i natücumü i namaä icua'ü rü nügü ngo'eëü i mugüwa' na natautchaü na nü'ü naunetaü i puracü rü nhu'matchi inanata'ütchi;

III - Na ngema na nhuguäü' nameü i wüigu yigü iüü i guäca' iüüwa rüta tare ya taunecügü tani'ï rü wüie'pü'cünatama naüna-gü i wüiguütama i norü período;

IV - Ngema na tama naünagüüyane na nhuguäü yiüü i marü ingemaü i catchigawa i editalwa rü yiema ngupetüe ngema yigü wüigu iüü i guäca iüüwa i üwa' urüe'na üw'a rü titulowa' rü tá tûmaca' naca tüirama natchiga na ngewacaü'ü i nawa' ngupetüe i ngema yigü wüigu i'üüwa na tügüaü tayaïeëü i ngema namaä icua'ü i puracü urüe'na ngema puracü i ätanüü rü ngema nawa' tangemaü i puracüwa;

V - Ngema puracü iüü i nagu yaöü rü marü iüü naca'tama woe i puracütanüügü nawa' ingemagüü i ngema namaä icua'ü i puracüarü na nawa nangemaü rü namaä icua'ü i puracügü i duü'ügütucumü i namaä icua'üwa' rü yangueëëaü puracütanüügümaä i nawa' ingemagüü i puracü i ngemawa yaïgu rü ngema rüi'ramaeü na marü nayanguü na nhure yiüü i marü ingemaü i mugüwa' rü nameëü na nawa' nanguü rü naäaü i ngema namaä icua'üwaricatama rü natchi'ca i ngema namaätürü icua'ü rü ngema nü'ü cua'ü na nhuäcü nü'ü nangeëü;.

VI - Aicuma nawe'guni'ï naca' i guäca' i puracütanüü i ianecüä' i mu i naca' iü'ü na nü'ü natautchaü na wüiwa nangemagüü na i'napoüaü i ngema natanüügü arü me iüü;

VII - Mu i naca' iüü na tama nayauaüarü rü naü tá ni'ï i mugüwa rü ngema marü nagu naunetaü i no'rütama i mugüwa;

VIII - I mu rü namaã nanguü ta ngema marü ngugüü na nhure yíü i namaã icua'ü i puracügü rü ngema puracü i ätanüü i guãca' iü tümaca' ya duü'ätägü ya nawe'ee na tangüecëwacü (imeëtchie) rü nü'ü naunetaü ta i nawa' nü'ü nacua'ü i nhuäcü i tümarü ücutchiga i puracüwa';

IX - I mu inanaüta i ücutchitchigawa' i tempo i marü nagu nunaüwa na nayauaüca' i ngema tanawae' i paaätchitama iü i meëtchiü i woetama naca' iüüarü i guäarü me iü;

X - Ngema no'rü natanü i puracütanüüügü i guãca' iü rü ngema natanü inameeëü i § 4º i art. 39arü rü natautchata na nawa' itangemaü urüe'na ya ügatchi'gu i mugü i naca'tama woe iüüwa' rü nü'ü idawenüü i ngema nüirama inaügüü i norüca'tama i wü'itchigüwa' rü marü we'guü na guüwa'ma wena nü'ü idauü ya wü'itchigü ya taunecü rü guüguma ngematama i nguneügu rü tama ya toraü i ngema natchigatchimüü;

XI - I ngema natanü rü ngema inaägüü i ätanüü i nawa nagemagüü i namaã icua'ü i puracüarü rü puracü iüü rü puracü i ätanüüügü i guãca' iü i we'guü i namaã icua'arü rü aë'cacü namaã icua'ü naca' i norü duü'ügü rü ngema nawa inaügüü rü natanüüügü i ngeüüüümare i poragü i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü rü ngema iyatchaätchieëü na porawa' nangemaü i nawa nü'ü iunetaüarü rü toomatchigü i aë'gacü i namaã icua'güü rü ngema nü'ü nguü'ü rü ngema ütanü i wü'itchigü i tēpuwa urüe'na to i ya naraü'ü i ütanüthiga rü nangugüü na nügüna nanuätchiäcü urüe'na tama rü yaücutchiü i ngema iyauü i duü'ëgüarü urüe'na ngeüüüümare i towa neü'ü rü tama natautchata na no'rü yeera yíü i ngema inaüü i ätanüü i wü'i tawemacüthigüwa' rü ya naraü'üwa i Ministrogü i Supremo Tribunal Federal arü rü na ngemaäcü naüüü i norü üye i Municipiogüwa rü Prefeiturarü natanü rü Estadogüwa rü Distrito Federalwa rü Governador arü natanü i wü'itchigü ya tawemacüwa i Poder Executivoarü tawá rü Deputado Estadualgü arü natanü rü Distritalgü i Poder Legislativoarü tawá rü Desembargadorgü i Tribunal i Justiçarü rü inanaücueë i 90, 25ë i natanü

i wü'itchigü ya tawemacüwa' rü ngema ya naraü'ü i Ministrogü i Supremo i Tribunal i Federalarü i Poder Judiciarioarü tawá rü naüü ni'î nhaã na inaücuü naca' i Ministerio Públicutanüüügü rü naca' i Procuradugü rü naca' Defensor Públicugü;

XII - Ngema natanü i namaã icua'ü i puracü i Poder Legislativoarü rü Poder Judiciarioarü rü tautama name na Poder Ejecutivoarü yeera yiüü naütanüü;

XIII – Natchu'uni'î na nawa nangemaü urüe'na nawüiguü i ngeüürümare i ya naraü'ü i na inangutchiü i ngema natanü tüma-ca' ya duü'ë i puracü iüüarü i guãca' iüüwa';

XIV - Ngema na naunagüü i ngema na diêrutchiga i puracü-tanüü i guãarü nü'ü ingugüü tautama niugü rü ba' i nügüna nanu-atchiãü na naãüca' na naunagügüü i yicama nawenagü;

XV - Ngema naãü na naãtanüü rü natanü i ngema nawa' ngema-güüarü i namaã i cua'ü i puracüarü rü ngema puracü i ätanüü i guãca' iüü rü tama inii'raatchi ni'îgü rü nameëëü i gutchinüü i ngema marü we'guã iüü i norü yauye i XI rü XIV i nhaã artigowa rü art. 39 rü § 4° rü 150 rü II rü 153 rü § 2° rü I;

XVI – Natchu'u ni'î na natutaque'eü i namaã i cua'ü i puracü i i'ätanüü i guãca' iüü rü notürü naca' ngeguma nangemagu i namaã nameëü i orariowa' rü nü'ü idawenüü i ngeüürümare ingemaüwa i ngema marü imeü i norü yauye i XIwa:

- a) I ngema tarearü i namaã icua'ü i puracü i nguëruüarü.
- b) I ngema wü'iarü i namaã icua'ü i puracü i nguëëruüarü namaã i to i cua' urüe'na ngema cua' i naca' ingüü;
- c) I tarearü i ngema namaã icua'ü i puracü urüe'na ngema ätanüü i puracü i norütama i iüü i nawa' na ngemaü i cua' i ma'üarü rü i namaã i nawa nangemaü i meã meëëügü;

XVII – Natchu’uü na nanutaque’eüa muüthchiü i puracü i ätanüü rü puracü iüü rü nawa’ nangema i aë’cacü namaã icua’ü rü ügü rü ngema inau’güü i puracü i guãca’ iüü rü duü’ügütucumü inaguüraü i diëru i meüarü i ngema na to namaã icua’ü rü duü’ügütucumü i namaã icua’ü i we’guwa rü tama we’guäcü i poder públicuwa.

XVIII - Namaã icua’ü i ngema meügütucumü rü no’rü puracü-tanüügü i daruügü rü nü’ü nangemata i ngema nawa’ nangemaü i natchi’ca i nü’ü nacua’üäcü rü ngema mü i taca’ iüücümaäcü rü ngema nawa’ nenaüü i natchiga rü tooma i natchicagü i namaã icua’güü i mugücümaäcü.

XIX - Ngema mu i woetama naca’ iüüwarica rü natautcha nanaü’ü i aë’cacü namaã icua’ü rü pora nüna naäü na naüaü i ngema inauü i puracü guãca’ iüü rü duü’ügütucumü inaguüraü i diëru i meüarü rü üüarü rü nawa inangemaü i mugü i nguëruü i nhaa no’rü gu íngemaüwa’ rü nü’ü inataü i no’rü natchi’ca i nawa íngangemaü;

XX - Ngema mugü iüüwarica na pora nüna naäü i wü’itchigü íngemaüwa na naüü na to namaã icua’ü yima marü íngemane i nü’ü iutchigane i íciso i nüiraü’üwa rü ngegumarüü na nawa’ íngangemaü ya ngenerü’nemare ya yima nüicatama i iüüne ya ínaü’üne;

XXI - Nameeäü i gutchinüü ngema íngangemaüwa i naca’ta-ma iüü i mugüwa rü i puracügü rü puracügü i nawa íngemaü rü taegü rü toguena naäü rü tá nügümaã nanameeë nawa’ i na nangugüäü na nhure yiüü inaäü (licitação) i guãca’ iüü rü nawe’guü na nawüiguü i ngema nawa’ tangemaü ya gua’nema ya yiema nü’ü ügü rü ngema unetamaã i marü üü na tü’ü namuü i ütanüthiga rü marü namaã ingüü’ü i nawa i ngemaü na nawa nangemaetchaüca’ i ngema uneta ü’ü i mugücümaäcü rü inaäüta i ngema na tüna naca’ naca’ü i na nü’ü icua’ü i nacü-ma i cua’ rü diërumaã meã icua’ü i tama ingeü na nawe’guüca nayagueëü i ngema tü’ü namuüarü.

XXII - Namaã icua'güü i ngema iütanüügü i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federalarü rü Municipiogüarü rü ngema ügü i'ngemaü na meã yaŕa'cüü'ü i Estadoarü iüü i ngema puracütanü'ügü i nawa'ngemagüü i woetama no'rü iüü i nawa'ngemaü i puracü rü nü'ü nangema'ta i ngemaü imegüü i nüira naca'ütchi iüü na nauaüca' i no'rü ügü (atividade) rü nanaü'ta i ngema inaügüü meãma inguüäcü rü ngegumarüü ta namaã i na nawa ingema i ngema wücutchi rü ngema ngo'eëëtchigaarü daruügü rü mugüwaäcü urüe'na ngema meã imeëü.

§ 1º I ngema iüüarü utchiga rü iäü'tchiü i ügü rü puracügü rü puracügü i nawa'ingemaü rü ngema nü'ü iutchigaü i natucumü i guäca' iüü rü na nawa'e nü'ü nangemaü nacüma i taäeü nawa icua'ü rü utchigatchiga urüe'na ucuë'tchiga na we'gu yaüü i ngema megüü na wüiwa nangemagüü (social) rü tautama name na nawa nangema i nae'gagü rü cua'ruügü urüe'na natchicüna'ägü i meãma nango'eë-güü i yeerawa nagaü i ngema wü'itchigü i duü'ü i aë'cacü urüe'na puracütanüügü i nawa'ngemagüü i puracü i guäca' iüü.

§ 2º Na tama we'guäcü naüü i marü ingemaüarü i icisogü II rü IIIwa nanaüta na tauwama nameü i ngema ü rü pocu i aë'gacügü namaã icua'ü i mugücümaäcü.

§ 3º I mugüta naga tü'ü naïnüee nhuäcü nawa' tangemaäcü ya yie-ma tü'ü nangemaë i namaã itacua'ü i guäca' iüüwa i we'gumareü rü tama we'gumareü rü meã nanuü naca'türü:

I - Ngema naca'ica'ügüü i nawa ngemaü na naaüü i puracü i nawa ingemaü i guäca' iüü i guüwama rü iwe'guü na nüna idau'ü i puracü i nawa ingemaüarü na tü'ü iyau'ü ya yie-ma tü'ü nangemaë (usuário) rü ngema na nü'ü iüü i wü'itchigü i tēpuwa i düetüwa rü ai'epewa rü nayanhuraü' i ngema puracügü i nawa ingema'ü.

II - Yiemagü tü'ü nangemagüë na nagu taücuü na tiwücutchiü i ngema namaã icua'üwa rü ngema nango'eëü i natchiga i ngema namaã icua'gü üü rü nü'ü idawenüü i ngema marü ingemaü i art.

5° rü X rü XXXIIIwa;

III - Ngema naga iñnüü na tü'ü namuü i nawe'üarü i namaã narüüwanü i ngema tama uãẽãcü üü urüe'na tchi'ri namaã iãcü-maü i ngema nawa' ingemaü i puracü rü puracü i ätanü urüe'na ngema puracü iüü i namaã icua'ü i guãca' iüüwa.

§ 4° Ngema ügü i tchieü i namaã icua'üarü rü nügüwa' nanange na iyatchaãtchiü i ngema meü i we'guü i politicoarüwa' rü narü-tau i ngema puracü i nawa' nangemaü i guãca' iüü rü ngema meü-güarü rü tama natautcha rü nanatae'gueẽ naca' i ngema meügü i ngemaü i nacümaãcü rü na naünagüü rü iyai'raãtchiü i ngema mugüwa' marü iutchigaü rü tama natchieẽ i ngema pocutchiga-arü ü i nawa' ingemaü.

§ 5° I mugü nanaüta na nhugua'ü yiüü i mugü na naüpa nü'ü yauü meã naca' ngema tchu'uü i mugüwa' i ngeerüe'mare ya namaã icua'e iüü rü puracütanüü i nawa' ngemaü urüe'na tama rü ngema naüü i tchieü naca' i meügü i ngemaü i guãca' iüü rü nameẽeü i gutchinüü i ngema ingemaü i ügü na nataegueẽü.

§ 6° Ngema duü'ügü imeü i ngema meü i we'guü i guãca'arü rü ngema ngema meü i we'guü i nüicatamaarü rü inaãü i puracü i nawa' nangemaü i guãca' iüü nanangaügüta naca' i ngema tchieü i no'rü namaã icua'ü rü ngema na ngemanhaãcü yiüü rü nanaügü i no'rü tamaẽ'pü rü i'nawe'gu i ngema meü i we'guü na nataeguü na namaã narüüwanüü i ngema namaã icua'ü i ngemawa'gü i ngema nü'ü tacua'ãcü taüü i tchu'uü i mugüwa urüe'na taüetüü.

§ 7° Mu rü tá inanaü natchiga i ngema naca' i'caügü rü ngema iyai'raãtchiẽẽgü tümaca' ya yiema nawa' ngemagüe i namaãa icua'ü i puracü urüe'na ngema puracü i ätanüü i namaã icua'üarü i we'gumareü rü tama we'gumareü ina tautchaeẽü na nagu taücuü i natchigagü i tümaca'tama itautchaü.

§ 8° Ngema na nügümaãtama inacua'ü rü ngema marü nangugüü na

nhure i'yanguutchiü rü dĕrutchiga i natucumü i namaã icua'üarü rü ngema ingemagüü i namaã inacu'üarü i we'gumareü rü tama we'gumareü rü tá name na nü'ü natanetaü i ngema nügümaã nameëëüwa rü meã i'ngemaütá natanüwa i no'rü namaã icua'güü rü pora i guãca' iüü (poder público) rü nü'ü nangemaüca' i ngema nü'ü yangautchaü'ü i nawa nangemaüca' i ngema nagu iunetaü na nü'ü iyangau'ü i ngema i'üüarü rü naca' i natucumü i namaã icua'ü urüe'na ngema ingemaü rü mugüwa inangemaü nanaüaü i natchiga:

I - Na nhuguãü yiüü nataiü i ngema imeëüarü na nawa ingemaü;

II - Namaã icua'ü rü ngema nagu nanguü i nawa nü'ü icua'ü i na nü'ü i iüü i ngema iüü rü ngema meü i we'guü rü tü'ü muügü rü ngema ya ngegüü (ngema namaã icua'eü) na nangaügüaü.

III - Ngema wü'itchigü ya düü'ëarü natanü.

§ 9º Ngema marü ingemaü i ĩciso XIwa nanaü i ngema ínaü'ü i guãca' iüüwa rü düü'ügütucumü i guüüriacü meã namaã icua'ü rü ngema norü na to namaã icua'güü rü inayau'ü i ngema megüü i Uniãoarü rü Estadogüarü rü Distrito Federal arü urüe'na Municipiogüarü naca' i ütanüthiga i ngema wü'itchigü ya düü'ëgu nagu'eëü urüe'na naütanüaü na nhure nagu guü' i guüwa.

§ 10. Natchu'uni'ï na ngematama to ingupetüüwa na naünagüü i natanü ngema i'tchaüüäcü yauatüü i art. 40arüwa íngemaü urüe'na arti. 42 rü 142arü i namaã i natanü i ngema puracü i nawa' i'ngemaü rü puracü i ätanüü urüe'na puracü iüü guãca' rü nawe'atchieü i ngema puracü i nawa ingemaü na nügü nanuäthiü i nhaã Constituiçãõacü rü ngema puracügü i nawa' ingemaü i nawa tü'ü naunetagüü rü ngema puracü i nawa' ingema'ü i ätucumüüwa i mugü nangoäcü na natautchaü i tü'ü yaücutchiü rü tü'üta i'naü'üthiü.

§ 11. Rü tama tá niugü ngema nagu yaücuü na nagu iyangauutchiü i natanüthiga i inciso XI nagu idé'ãü i nhaã artigoarü rü ngema i'ragüü iüyetichigü i ngema nawa' nangemaü i nacüma na nataegueüaü ingoöcüma iutchigaü i mugü i nagu iüüwa' marü ngupetüü i Con-

gresso Nacionalwa' rü nangemaüäcü i nacüma i nhaã natchiüane-arü rü inaüaü i guüma i poragüca' rü natucumügü i nügümaâtama icua'güäcü iüü.

§ 12. Naca' na nü'ü iyangau'ü i ngema iüü we'guäcü i inciso XIwa i nhaã artigoarü rü inatautcha naca' i Estadogü rü naca' i Distrito Federal nangemaecêäü i no'rü tawa rü na'wa i ngema imecêü i na'wa ngemaügü i Constituiçãoogü rü Lei Orgânica rü nhama wü'itama i üyerü rü ngema natanü i wü'itchigü ya tawemacü i Desembargadogüarü i nawa' ngemaü ngugüthi'ca i mugüäcü (Tribunal de Justiça) rü nagu inaücu 90, 25ê i wü'itchigü ya tawemacü i Ministro do Supremo Tribunal Federal arü natanü rü tama inanaü i ngema iüü we'guäcü i nhaã parágrafowa i Deputado Estadualgü rü Distritogü rü Weriadugüarü natanü.

§ 13. Yima puracütanücü i guäca' iüümaä icua'cü i puracü i namaä icua'üarü i nawa ingemaetchaü rü ta name ni'ï we'na i'namecêü naca' i ngema iüü i puracü i nawa' ingemaü i ngeüüü inaü na ngeta' nenaüü rü ngema namaä inacua'güü rü inangema na namaä nawüigugü i nagu naü'cuü i ngema na íyaöêê i norü nacüma i nü'ü ngemaü i nü'ü idau'üwa urüe'na naäêwa' rü na yo'ni na nawa' inangemaü i ngema nhaã ingemaüwa' rü ngema na nü'ü nangemaügu-cürüwa' na i'nameü rü na ngeta' yauü i norü ngu' inaca' i'naca'ü naca' i ngema nawa' ingemaü i puracüwa' nangu rü namaä ingu'ü'ü i natanü i ngema puracü i nawa' ingemaü i nori'íitchiarü.

§ 14. I ngema na tüna naaäü na ítchaü'ü namaä i ngema namaä ingemaü i tēpu na inaä'üarü i ngema puracü i nawa' ingemaü i marü üpetüü rü puracü i ätanüü rü ta i Regime Geral i Previdencia Social arü rü tá nanaü na íyatchaätchiecêäü na nawa' ingemaü rü nanaü'ü i ngema nü'ü iu'ü na naä'üarü tēpu.

§ 15. Natchu'uni'ï i nguecëruü i ngema ítchaüü i puracü tanuüü i guäca' iüüarü rü ngema natanü i ütanüü wü'itchigü i tēpuwa' i puracütanüüarü yuwa ya yiema nawa' ngemagüe i tama ngema iüü

we'guācũ i §§ 14 rũ 16 i art. 40arũwa ūpetũũ urũe'na i tama marũ iutchigaũ i mugũwa iĩũ i yaoeẽũ i norũtama i nagu iũũ i mugũtu-cumũ i puracũtanũũ'ũ ipoũ'ũiarũ.

§ 16. Ngema natucumũgũ rũ ngema i'ngemagũũ i namaã icua'ũ i guāca'arũ rũ wũ'ietchigũ urũe'na wũigutama rũ nanawa'e na naũũ na naũ'ũ iũũ i ngema ūgũ i āẽ'cacũ namaã icua'ũ i guāca' iĩũ rũ nge-gumarũũ ta namaã i no'rũ utchigatchiga i ngema ngemaũgũ i nũ'ũ iũũiarũ rũ nũ'ũ yangau'ũ na nhuācũ íyanguutchigũũ rũ mugũcũmaācũ.

Art. 38. Naca' i puracũtanũũ i guāca' iĩũ i namaã icua'ũiarũ i we'gumareũ rũ nũgũmaātama icua'ũ i mu nawa'eũācũ rũ nawa inaũgũũ rũ nawa' i ngema nawa' tũ'ũ taunetaũ i porawa ingemaũ iũũwa rũ ínanaũ i nhaāgũ imemaregũũ:

I - Inanameeẽ i nawa tũ'ũ taunetaũ i porawa' ingemaũ i fe-deral arũ rũ estadual arũ urũe'na distrital arũ rũ tá niũgatchi nũna i no'rũ puracũ i nawa' nangemaũ rũ puracũ i ātanũũ urũe'na puracũ iũũ;

II - Na yeerawa ngiũ nangeũ i dieru i prefeitoarũ i porawa nan-gemaũ rũ tá niũgatchi i puracũ i nawa nangemaũwa rũ ngema puracũ iātanũũ rũ e'na puracũ iũũ rũ ínaā'tchica na nũ'ũ i unetaũ naca' i norũ natanũtchiga.

III - Na yeerawa' ngiũ nangeũ i dieru i weriaduarũ i ngema na porawa nangemaũwa' rũ nangemagu i namaã wũiguũ i ngoragũ rũ tá nũ'ũ tacua' i meũ iũũ i no'rũ puracũ i nawa' nangemaũiarũ rũ ngema puracũ iātanũũ orũe'na puracũ iũũ rũ tama nanatchieẽẽ natanũ i puracũ i nawa' nangemaũ i nawa tũ'ũ naunetagũũiarũ rũ cũ tama nangemagu na namaã nawũiguũ rũ ta ínaũ i mugũ i nagu iũũ i íciso i ūi'raũ'ũiarũ;

IV - Ngeĩrũũmare i'ngupetũũwa i ngema namuũ na nũna yaũ-gatchiũ naca' i ngema nawa tũ'ũ taunetaũ i porawa' i'ngemaũ i'ũũwa rũ no'rũ puracũ i nawa' nangemaũiarũ tẽpu rũ ta niugũ naca' i guũma i ngema mugũwa íyanguutchiũ rũ notũrũ naca'

nanatautchaẽ na nü'ũta ya ngau'ũca';

V - Nhuãcü nagu nangurũüwa iĩũ ya yiema nawa' ngemaẽ i nge-
ma mugütucumü i puracütanũ'ũ i'poũ'ũ rü nawa' tangemaet-
chata na nawa' tangemaũ i ngema nhuãcü i nagu iũũ rü i ngema
i'ngemaũ i federativoarüwa' neũũ.

NATÜCUMÜ II

PURACÜTANÜÜGÜ I GUÁCA' IĨÜARÜ

Art. 39. I União rü Estadogü rü Distrito Federal rü i Municipiogü
nanaügügüta i norü ta i namaã inacua'üwa rü ngema nhuãcü nagu iũũ i
mugü i wüitama meũ i nawa' ingemaũ rü meã we'guũ i puracü i nü'ũ icua'ũ
naca' i puracütanũ'ũ i namaã icua'güũ i guãca' iĩüarü i we'gumareũ rü
aẽ'cacü namaã icua'üarügü rü ngema ügüũ i guãca'gü iĩüarü;

§1º Rü na wüiguũ i nhuguacü tá ni guũ i nguneügü rü nhu'matchi
toomatchigü i nawa i tchocuü i ngema ñeru, rü nüũ ta na dawenü:

I – Rü nhema guũma i puracügü rü na nawe'e na na ngenagüũ i
norü gu'tcha i wüitchigü i natchicawa' rü nhu'mathi nia nguẽẽũ
i nhema puracü;

II – Rü nawaei tia' nguẽẽũ i nguũma i nhema naca'i na cagüũ
naũpa na ta puracüũ yiema duẽẽ.

III – Rü wüitchigü i puracügü rü nüũ na nhema i norü nacümagü.

§2º Rü união rü nhumatchi estadugü rü distritu federal rü na nawe'eta
na naü'güũ i nguẽpataũ naca' i puracü tanuũgü i governu arü (servi-

dores públicos) rü nüũ na cua'güũca' i yeeraacü erü nanawa'eta na nüũ na nhemaũ i cua' i guũma i puracütanüũ na naũpa na puracüẽ i governu aũ, rü nhu'matchi tama na tchu'u na toomatchigü i estadu-gü rü nhumatchi universidadegü maã wüigu na puracüẽ.

§3° Naca' i tũ i guũma i puracü tanüũgü i governu arü, rü narü ümatü i art. 7°, IV, VII, IX, XII, XIII, XV, XVII, XVIII, XIX, XX, XXII, rü nhumatchi XXXwa' rü mugü nüũ i u'uacüta tũ ni deetchi ya duẽgü i wüitchigü i puracüwa'.

§4° Rü nhema i nawa' nhemaũ i pora, rü nawa' i nhemaũ i nhema puracü, rü ministrogü i estadu arü rü nhu'matchi secretariugü i estado rü municipal arü, rü gu'cü ga tawemücü rü tũ na yaugü ya yiemaraũõtama ya dieru, rü tauacü tatama nana yaugü i toomatchigü i dieru rü tauacü tatama nüũ na üpetü i nhema marü unetaũ, rü narü ümatü i art. 37, XIwá.

§5° Mu i união arü, rü estadugü rü distritu federal rü nhumatchi municipiogü rü nawa' na me na ta nana weatchiẽgü'ũ i nheĩrüũta rü amaẽ rü nhu'matchi rü iramaẽ yaugüũ i dieru i natanüwa' i puracütanüũ i governu arü (servidores públicos) rü na nawa'ei niã nguẽgü'ũ i nhema rü ümatü i art. 37, XI.

§6° Rü poragü executivo, legislativo, rü nhu'matchi judiciário rü gu'cü ga taunecü rü ta düe'ëtüwa' nana nhemagüẽ i nhure i dierü na yaugüũ rü nhu'matchi nhure na yaugüũ i puracütanüũgü i governo arü (servidores públicos) i wüitchigü i puracüwa'.

§7° Mugü i união arü, estadugü arü, distrito federal arü rü nhu'matchi mucicipiogü arü na nawe'e na mugü na ügüũ tũmaca' ya yie-ma dierü i'üe, na nhuacü ta tũmamaã na puracüẽ, rü wüitchigü i poragü rü nawa' name na tũmamaã na puracüẽ ya yie-ma dieru na puracütanüũgü tũmamaã narü nguẽgüũ na yeerawa' na uũca' i puracü rü nhu'matchi na puracütanüũgü narü nguẽẽ na mẽã nüũ na cua'güũca' urüe'na yie-ma dieru tũmamaã nana ügüũ na mẽã puracüẽ tũ ta ganhariũ.

§8° Rũ puracũtanũũgũ i governu arũ (servidores públicos) nawa' nhemagũũ i nhaã natucumũ rũ tá tũũ na yaugũ ya norũ dũeru i §4° wa' ãe'gagũũ i ãẽca'cũgũ ãcũ tama.

§9° Rũ tauãcũta wũi puracũtanũũ i governu arũ (servidor público) rũ tũũ na yau ya dũeru ya paãtchiruũ i ãẽ, nheguma marũ tama nawa' na nhemagu i nhema natchi'ca i paãtchi nawa' na puracũ'ũ.

TÍTULO IV

NHUACÜ NÜGÜ NANUÛ I NGEMA MUGÜMAÃ CUA'GÜÛ

CAPÍTULO I

NGEMA MUGÜ A NGUUTCHIËGÜÛ

SEÇÃO I

NGEMAAË'GACÜGÜ I MUGÜMAÃ CUA'GÜÛ I NGEMAGÜÛA

Art. 44. Ngema mugü i nguutchiëgüũ rü ta nanaügü namaã i Congresso Nacional rü ngemagü ta ni'ĩ natücumü i Deputadugü rü nhu'matchi Senado Federalgü.

Wüitama i wümatü. Ngema wü'itchigü na mugüna na nadugüũ rü ta nü'ũ nangema i ägümücü ya taunecü naguũ ta ni'ĩ.

Art. 45. Ngema Camara i Depuatadogüarü rü natücumü ni'ĩ i nge-ma tümape'ewa ngemagüũ ya yiema duũëgü rü nhu'matchi nü'ũ tauneta-güũ ngema tümaarü mue'pügu ni'ĩ i ngema wü'itchigü i Estado rü natchica rü nhu'matchi Distrito Federalwa.

§ 1º Norü mu i Deputadogü rü na duã'tagüpe'ewa nangemagüũ i Estado rü Distrito Federalwa rü tangema mugüwa nü'ũ yauũã-cü ta ni'ĩ duã'tagüarü muguta ni'ĩ yaũũ ngema nü'iraũũ i nagu nü'ũ naunetaguũgu ta ni'ĩ iyangegüãũ nangemaacü tautama i wü'itchigü i natchica rü nta nü'ũ nangemaũca' i naime'wa rü

tamae'pü' urüe'na ye'era yaĩũ i ngema Deputadogü.

§ 2º Wü'itchigü i ngema natchica i nawa na ma'ẽũ rü nü'ũ naunetata i âgümücü i Deputadogü.

Art. 46. Senado Federal rü ngema ni'ĩ i natücumü i Estadogü rü Distrito Federalmaã cua'güũ i mugü nü'ũ iuũãcü nhu'matchi mumaeũ nü'ũ unetagüũ niĩgü.

§ 1º Wü'itchigü i Estado rü Distrito Federal rü nü'ũ nauneta ta i tamae'pü i Senadorgü rü ta naime'wa rü âgümücü ya taunecü nagutichigüũ ta ni'ĩ.

§ 2º Ngema namaã cua'güũ i wü'itchigü ni Estado rü Distrito Federal rü wenaarü togü niĩgü nawena i nâgümücü ya taunecüitchigü rü wü'ĩ urüe'na tare i no'rü tamae'pü naguũ.

§ 3º Wü'itchigü i Senador rü ta nü'ũ nangema tare i natchicüü i nguẽẽtaewa i ngemagüũ.

Art. 47. Ngeguma tama mugüwa nü'ũ yauũãcü ya'gu rü ngema ngeta nü'ũ iyauũwa i ngema natücumügwüwa rü ta ngema rü mumaeũ nü'ũ unetaũ ãcü ta ni'ĩ natanüwa i ngema ngemagüũ i ngema natücumü.

SEÇÃO II

NGEMA NO'RÜ PURACÜ I CONGRESSO NACIONAL

Art. 48. Congresso Nacional me'ewa nangema wü'igu namaã i Presidente da Republica rü tama aicuma naca' iĩĩ rü nhaã mugüwa nü'ũ niuta meã nawa i art. 49 rü 51 nhu'matchi 52 wa rü nü'ũ niu na taa'cügu yaĩũ i ngema União namaã cua'güũ nawa aicumaüchima i ngema nawa nangemaũ:

I - Nüna nadauü na ngeta nenaüü ta i ngema ngüëgü rü nhu'matchi nhuäcü ta meä ya nuutchiäü i ngema ngüëgü;

II - Naüäü i taunecügüarü rü nnhuäcü meä nangugüäü rü nangu-güäü wü'i taunecüthigügu rü nhuäcü naäü i ngetanügü i ngua-nearüma rü naüäü napa'a yangutanüü;

III - Negma nangemaëäü rü toacü yaüatchiäü de ngema acüma-ma i ngemagüü i tagucaä'arü naane nadaugüü;

IV - Naügüäü nanhuäcü ta namaä napuracüëü i ngema nhaä natchiänewa rü ngeta itangemagüüwa rü wü'itchigü inatücumü-güwa i nanaügüäca';

V - Natchiane i tagucaä'güarü iüü rü ngema naetüwa ngemagüü rü de'agü rü natügü rü nhu'matchi ngema União arü iügüü;

VI - A ücutchiäü rü yayaueäü rü nügüna inatchoüëäü i ngema naane i Territoriogü urüe'na Estadogü Assembleia Legislati-väü nañüiraäcüma;

VII - Paaatchitama yaügatchiäü i natchica i ngema ngeta inange-maüwa i Governo Federal;

VIII - Naoemareäü i ngema taa'cü taüü;

IX – Rü namaä cua'ü i wüitchigü i poragü, porá namaä cua'ü i mugü (judiciário), rü porá namaä cua'ü ya duëëgü (ministério público) rü porá namaä cua'ü ya duëëgü ya gutchaüwá nhema-güe i tagu cüa'gü (defensoria público), rü wa'imugü, rü porá we'gu na nüü i mugü, rü nhumatchi porá i namaä cua'ü i duügü rü nhumatchi mugü distritu federal arü rica, (ministério do dis-trito federal).

X – Rü na üü rü a tomaraüëëü rü nhumatchi na ôëëü i natchica rü puracügü rü nhumatchi puracü i governu arü (função públi-ca) rü nüü ta na dawenü rü narü ümatü i art. 84, VI, b wá;

XI - Nauäü rü naoeäü i Ministeriogü urüe'na ngema natchica i namaä inacua'güüwa i guäca'ma iüü;

XII – Rü nhema nüü i ñnüü i yawaarüwá rü i nüü i dauü i worua tchametüwá;

XIII – Rü dieru mã puracüü, na ta trocaü ya dieru tagucu'arü togü i natiane arü mã, rü namaä cua'ü i dieru rü nhumatchi nhuaäcü na puracüeü;

XIV – Rü dieru, rü na nhure ta ti ñü ya dieru i äatüe, rü nhumatchi nhure ta niü i governo federal arü ngetanü;

XV – Rü na weatchiëü i nhure diure ta tüna yaugüü i ministru i supremo tribunal federal arü, rü narü ümatü i arts.39, §4º; 150, II; 153, II, 153, §2º, I wá.

Art. 49. Congresso Nacional me'ewa ngemagüüchiüma rü namaä inacua'ü rü nhaä niügü:

I - Aicümaüchima nawe'atchieäü i ngema nagu yade'agü i naümatügüü rü nügümaä nawä'tagüü i to i natchianegümaä na nügümaä ya ngegüäü rü nügü nayangai'güü i aücümaü naca'ngemaügü i nhama natchianearü;

II - Äë'gacüü namuü (Presidente da República) na nü'ü yauü na nügü nadai'ü rü nügümaä nü'ü natchueü nügümaä nameeü rü ngema to i natchiane arü poragü (tchurara) na ngema nangemagüü i nahä natchianewa rü numa nange-magüü paatchica'tama nhama mugüwa nü'ü ümatüüäcü urüe'na mugüetüwa ümatüüäcü;

III - Äë'gacüü namuü (Presidente rü Vice-Presidente da República) na pa'aatchi ina tchoüüca' ngeguma nangupetügu i 15 i nguneü naguü;

IV - Naüaũ na nüna nadaugũ ngeguma taacü aücümaũ ngupe-tügu urüe'na ãẽ'gacüna pora naaũ ngeguma gutchaũgü ngupe-tügu i ngeũrüũmare i aücümagũ i ngemagu;

V - Iyatchaãtchiẽãũ ngema taacü i mugü i ãẽ'gacü (Poder Ejecutivo) ü'ũ i tama aicüma mugüwa ümatüũmaã wü'iguũ urüe'na ngema nangupetüẽtchiũ i ngema mugüarü ügüruũ i natücumü ügüũ;

VI - Paãtchi yaügatchiãũ i ngeta inapuracüẽüwa ngemagüũwa;

VII – Rü na i Deputado Federalgü rü senadoresgü tüna yaugũ ya wüigue tama ya dieru rü nüũ ta dau rü narü ümatü i arts. 37, XI, 39, §4º, 150, II, 153, III, nhumatchi 153, §2º, I, wá;

VIII – Rü na weãtchiẽẽũ i nhure ta tiũũ ya dieru tüna yaugüe i tagu arü naane mã cua'ũ (presidente) rü norü to'wetchacüü (vice presidente) rü nhumatchi ministrogü i estado arü, rü nüũ ta daugü rü narü ümatü i arts. 37, XI, 39, §4º, 150, II, 153, III, rü nhumatchi 153, §2º, I, wá;

IX - Aicumama ya nguutchiẽgüãũ wü'itchigü taunecügu i ngema ãẽ'gacü (Presidente da República) na taacü inaũ ngema naütchaũũ na ãẽ'gacü yaũũ;

X - Nüũ yadaugüãũ rü nüna nadauũ rü name'ẽãũ nawa i ngeũrüũmare i inangemagüũwa i ngema Poder Ejecutivoarü rü nhu'matchi ngema yawamare nüna daugũ;

XI - Nüna nadauũ rü namaã meã nacua'güũ i ngema naügüũ i ngema nagu yaũũ i ngema guũma i poragü rü nhu'matchi toamatchigü;

XII - Guũgutama yangegüãũ ngema naügüũ na gewacaũgüẽãũ i ngema nawe'güãũ nawa i radio rü televisãogü;

XIII - Naca' na daugüüta i 2/3 naguü i ngema mnatücumüwa ngemagüü tanüwa i Tribunal de Conta e Uniãoarü;

XIV - Na yauäüta i ngema nagu nañnüeü rü naügüthaüü i nge-ma naüüta i nügütucumüwa i ngema (Poder Executivo);

XV -Na yaugüäüta i ngema norütama iñü rü guëmaca' nacagüü na me'üwa tanange'etchigüüca';

XVI - Naügüäü i duüëgüarü nanewa i ngema na me'üwa nange-etchigüäü i ngema de'agü rü nü'ü nacza'güthaüü i ngema taacü i ngemaügü rü i aütanügüü;

XVII - A nguutchiëgüäü naüpatama na me'üwa nangegüäü i ngema naane i guanearüma iñü i ngema ye'era rü tamaeü i (dois mil e quinhentos hectares.) rü ye'eraü;

XVIII - Nü'ü yauü ngeguma taacü tchieü ngupetügu i ngema naa-ne i guanearü iñüwa nhama nhaä mugüwa nü'ü yauüruü arts. 167-B, 167-C, 167-D, 167-E, 167-F e 167-G i nhaä Constituiçãowa;

Art. 50. Ngema nge'ta mugü inaügüüwa i ngema Deputadgü rü nhu'matchi Senado Federal rü ngeürüümare i nawa ngemagüü rü ta mnüna naugü i ngema Ministro do Estado i ngeürüümare i ngerma mugümkaä cua'güüütawa ngemagüü i äë'gacü rü nhu'matchi ngema namaä cua'güü i ngeta nenaüü i ngüëë i ngema megüü arü ügüruü nangemaäcü yanguut-chiüca' i ngema nagu namaä nañnüeü rü ntauacütama towaamamare nanan-geetchigü ngeguma tama meä nü'ü yaugügu

§ 1º Ngema Ministro i Esdtadoarü rü ta nü'ü narüu nape'ewa ingema Senado Federal rü nhu'matchi Deputadogümaä ta na taacü inaügüü i ngema i ngema wü'itchigü i namaä cua'güü i norü Ministeriowa

§ 2º Ngema natücumü i Deputadogü rü nhu'matchi Senado Federal rü nanaügüta i wümatüü i natchiga i de'aü i Ministerio i Estadoarü

urüe'na ngeũrüũmare i duũũgü i ngema nhaã caput i mugüwa rü
aicumama nü'ũ nanaüëgü i ngema tama meã iĩũ rü nuna naägüta i
30 i nguneũgü na ngemaãcü tama ngema naügümaãũca'

SEÇÃO III

DA CÂMARA DOS DEPUTADOS

NAWA NAÜGÜÄŨ I DEPUTADOGÜ

Art. 51. Rü naca'gü rica tatama inaügü i Deputagü:

I - Nü'ũ nanaüëgüta i 2 rüe'na 3 i ngema natucumüwa' na naü-
güãũ na ãë'gacügü nanacagüũ (Presidente) rü nhu'matchi (Vi-
ce-Presidente) na rü nhu'matchi ngema Ministro i Estadogüarü
na nacagü'ü naca' i ngema puracügü.

II - Ya ngegüãũ na nhuãcü rü ngeta' taũũ i ngema ãë'gacüme'ewa
ngemaũ i puracügü ngeguma tama nango'ëãgu i ngema inaũũ rü ta
60 i nguneũ naguũ ta ni'ĩ iyangü'ëgüãũ i ngema mugüarü üruũgü.

III - Naügüãũ nanhuãcü tanapuracüëũ i nügütanüwa.

IV – Rü ta we'gu nügü na nuũ na nhuãcü na puracüëũ rü na
nügümaã na cua'güũ na naügüũ rü na natomaraũëëũ urüe'na
nana ðëgüũ i puracügü rü natchi'cagü i puracü arü rü na naügüũ
i mugü naca' i dieru ta na yaugüũ rü nia nguëëgüũ i mugü rü
ümatüũ naca' i nhema dïerü.

V - Nü'ũ naunetagüũ i ngema natücumü i Conselho i Republica-
arü nhama nhaã artigowa nü'ũ yauũãcü art. 89, VII.

SEÇÃO IV

SENADO FEDERALGÜARÜ

Art. 52. Senado Federalgüme'ewa tanangema:

I - Nayangegü mugüwa nü'ũ yauũãcü i namaã i ãẽ'gacü i Presidente rü nhu'matchi Vice- Presidente i República arü i ngema tchieũ inaügügüũ rü ngegumarüũta i ngema Ministro i Estado-arü rü nhu'matchi ngema Comandantegü i guũma i natucumügü i (Marinha, Exercito rü Aeronauticagü) ngema tchieũ naügü i nawa iĩgüũ;

II - Nayangegü mugüwa nü'ũ yauũãcü i namaã i Ministro i Supremoarü rü nhu'matchi Tribunal Federal rü ngema natucumü i Conselho Nacional Justiçaarü rü Ministerio Publico rü Procurador Geral i Republicaarü rü nhu'matchi Advogacia Geral i Uniãoarü i ngema tchieũ naügüũ na nü'ũ nüẽgüũ;

III - Ta nü'ũ naunetagüũ guũtanüwa nawa i ngema na ngeũrüũ ta yaĩũ rü nawena nü'ũ yaugüũ na tacüca' yaĩũ na nü'ũ naunetagüũ;

a) ãẽ'cacü i mugümaã cua'güũ i nhaã Constituiçõowa nü'ũ yauũ;

b) ãẽ'cacü i Presidente da Republica ta nü'ũ nauneta i nge-ma Ministro i Tribunal de Contamaã cua'ũ;

c) ãẽ'cacü i territorio nadauũ;

d) ãẽ'cacü i Banco Centralmaã cua'ũ;

e) ãẽ'cacü i Procurador Geral iĩũ;

f) namaã cua'güũ i ngema mugüwa' ümatüũ nü'ũ iu'ũ;

IV - Ta nü'ũ naunetagü'ũ guũtanüwa nawa i ngema na ngeũrüũ i

nagu narü ñnüëü i ngema namaã cua'güü i ngema taarü ngu'ã'güü i ngema ta ngemagüü;

V - Nü'ü na naüëgüta ina ngeta nenaüü i ngema ngüëgü na namaã napuracüëü i naca' iüü i União rü nhu'matchi Estadogü rü Distrito Federal rü Territoriogü rü nhu'matchi Municipiogü;

VI - Nanguutchiëgüta i ngema ãë'cacü i Presidente da Republica nagu rü inüü ngemaãcü meã nüna nadaugüü na tama aürima' nangetanügüãüca' i União rü Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municipiogü;

VII – Na naügüta i ngema nacümagü na nhuãcü meã na nangu-gügüãü nameã yanuutchiãüca' i ngema ngüëgü naca' União rü Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municipiogü i ngema namaã i cua'güü rü nhu'matchi toomatchigü i natucumügü i ngema Poder Publico i Federal arü nüna idaugü'ü;

VIII – Na naügüta i ngema nacümagü nangeta yacua'ëgüãü na nüna naägüãü i União i ngema ngüëgü i to i'natchianegüca' rü nhu'matchi numatama ngemagüüca';

IX - Na nangemaëgü na nüna nadaugüü nangeta nenaüü i ngema ngüëgü naca' i puracügü nayanguëgüãü i ngetanügü i Estadogüarü rü Distrito Federal arü rü nhu'matchi Municipiogüarü;

X - Inayatchaãtchiëgü i guütama urüe'na norü ngeüüüü rica i ngema tama mugügu aicuma i üü i ngema Supremo Tribunal Federal;

XI - Nayanguutchiëgü i no'rü muwa na nü'ü naunetagüü rü inaüüthigüãü i popera i ngema mü i Procurador Geralwa neüü naüpa nayanguü i ngema nawa inangemaü;

XII – Na naü'ta na nhuãcü nügümaã napuracüëü i nügütanüwa;

XIII - Nanaügüta i ngema nacümagü natchiga nanhuãcüta yaüü

na nũna nadauũ rü naũãũ ya nguutchiẽãũ urüe'na yagu'ẽãũ i nge-
ma puracügü i ngema nawa inangemaũ rü nhu'matchi nanhuã-
cũta nü'ũ naũtanũãũ i ngema nacümagü i ngema nü'ũ yau'ũãcü i
mugüwa' nanhuãcü ta ya ngegüãũ mugü nü'ũ i u'ũãcü rü namaã
nacua'güũ;

XIV - Nü'ũ naunetagü i natanüwa i Conselho i Republica arü
nawa i nhaã art. 89, VII nü'ũ iu'ũãcü;

XV - Nanaügüta na nũna nadugüũ guũgutama na nhuãcü iyaũũ
i ngema norü puracügü i ngema nacüma i Sistema Tribunal Na-
cional na nhuãcü inangemaũ e ngema natucumü na nhuãcü yan-
gegüãũ rü nũna nadaugüũ na ngeta naũũ i ngema ngüëgü i União
rü Estadogü rü Distrito Federal rü nhu'matchi Municipiogüarü;

Wü'i de'atucumü. Ngema nawa nü'ũ nadaugüũ i iciso I rü II rü i'napuracü
rü i'ngemata nawa i Supremo Tribunal Federal me'ewa nanapo'cugüãũ
i ngema norü 2 rüe'na 3 i norü mu i nü'ũ unetagüũ na tautama wena to i
puracü yayauũca' i 8 ya taunecü naguũ na tauacütama ngeta' napuracüũ rü
nhu'matchi toomatchigü i po'cugüta ninguẽ.

SEÇÃO V

DEPUTADO RÜ SENADORGÜ ARÜ IĨÜ

Art. 53. Ngema deputadogü rü Senadorgü rü tauacütama tchieũ na-
maã quiugü rü tauacütama napocue i ngeũrüũ i norü de'agüca' rü nhu'ma-
tchi nü'ũ naunetagüũca'.

§ 1º Ngema Deputadogü rü Senadorgü rü ngema na marü nü'ũ
naãpaneũ rü guũtama i ngema naügüũ rü ta Supremo Tribunal ta
ni'ĩ i ngema namaã i cua'güũ i ngema gu'tchinü inaügüũ.

§ 2º Ngema na nü'ũ naüpanegüãũ i ngema natucumü i Congresso
Nacional rü tauacütama napo'cue notürü ngegumata tchieũ i tauacü-

tama naütanügüegaü ya iügu. Ngeguma rü ta to i namaã cua'güüwa ta na namugü naguü i 24 i hora naguügu na ngema i na ngemaüwa rü ta na po'cuwa namugüä urüe'na tama.

§ 3° Ngema na name'wa nanguü rü na yaugüäü i ngema na inaaü-güäü i Senador urüe'na Deputado naca' i ngema tchieü inangupe-tüëü nawena na nü'ü naãpaneü rü Supremo Tribunal ta nü'ü nü'ü nacua'ëë nawa i ngema ina ngemaüwa ngema nawa naüü i natu-cumü rü ta rü mumacü nü'ü naunetagü rü na ngemaäcü ngema ya-gu'ëgüäüca' i ngema naüü.

§ 4° Na naca' inacagüü na inaeügüäü rü na nadaugü nawa i ngema ngeta inangemaüwa i 45 i nguneü naguü rü tauacütama ye'erawa na nangeü i ngema namaã i cua'güü.

§ 5° Rü ngema na inaeügüäü rü ta ngema nangemaügu ta ni'ï iyaguü.

§ 6° Ngema Deputadogü rü Senadorgü rü tauacütama ina nauegü i ngema natchiga rü tauacütama ta ya yiema duüëgü ya tümagu yaö-güe na tana yauü i ngema natchiga i ngemaü.

§ 7° Ngema nawena taarü yaücuü nawa i ngema natanüwa i ngema tagucaã'güarü naane nadaugüü wootchita ngeguma nügü nadaigu rü namewa ta nangema i ngema ngeta inangemaüwa.

§ 8° Na napoüägüü i Deputadogü rü Senadorgü na nüna naägüäü rü ta nüna na nayaugü namaã i 2 rüe'na 3 naguü na nü'ü naunetagüü natanüwa i ngema inangemaüwa ngeguma tama no'rü puracüwa inangemagüäcüma (Congresso Nacional) rü ta nayanguëgüama i ngema na napocuü rü naütanüäü i ngema tchieü na naüü.

Art. 54. Deputadogü rü Senadorgü rü tauacü ta na naügü:

I - Na nüna naägüäü i napane:

a) Na naüta rü nawa nangemata namaã i ngema duüü i nü'ü naãpaneü na mugüwa nangemaü i namaã nacua'ü puracügü-

tucumü notürü ngeguma aicumama yanguẽã'gu rü namaã na wü'igugu;

b) Na nayau rü na naüta i puracü urüe'na nawa napuracü i âtanüũ rü ngegumarüũta i ngema nawa' inamuutchigüãũ i ngema naũpa nawa nangemaũ;

II - Nagu nayangucutchiũ:

a) Na no'rü yo'ra yaĩũ rü nüna daugüũ urüe'na namaã cua'güũ ngema name'wa ngemagüũ namaã i ngema nü'ũ âpaneũ i gua-neca' iĩ urüe'na nama nacua'ũ na nü'ũ naãtanüũ;

b) Nawa nangema i puracügü i ngema i muutchigüũ ngema nhaãwa nü'ũ yau'ũ inciso I "a";

c) Nü'ũ nangüẽũ ngema ngeũrüũ natchica e ngema nhaãwa nü'ũ yauũ inciso I "a";

d) d) Na namaã nacua'ũ i ngeũrüũ i puracü i nüma na nawe'eũ;

Art. 55. Na nayaugüüta nüna i ngema na Deputado urüe'na Senador yaĩũ;

I - Na tama yanguẽãũ i ngeũrüũ i ngema nüna natchu'güũ i nhaã artiguwa nü'ũ yauũ;

II - Neguma nü'ũ nangemagu nayadaeãũ rü nü'ũ nacua'gügu na tama namaã nawü'iguũ namaã i ngema nacüma na namaã meã nacua'güũ;

III - Ngeguma tama nge'ma ya ngo'ũgu'gu nawa' i ngema ngu-taque'e i 1 rü e'na 3 e'pücüna i ngema ngutaque'e ngema ngeta inangemaũwa notürü ngeguma nügüca' inaca'gu urüe'na no'rü puracüwa naũgu i nge'ta inamugüãũwa;

IV - Nüna nayaugü rü paãtchi nayamugatchigü i ngema mugü

na namã nacua'ũ;

V - Ngeguma Justiça Eleitoral nü'ũ naüëgu nhama nhaã mu-güpane nü'ũ yauũãcuma (Constituição);

VI - Ngegumata aicumama naüãgu i ngema tchieũ i ngema nawa inangemaũ ingema uaũ;

§ 1º Tama namaã nawü'igu i ngema nacüma i ngema mugüwa nü'ũ yauũãcü yaïgu wootchitama ngema nawa nü'ũ yauũãcü i nacüma-gü na nhuãcü yaĩrũ nü'ũ na ye'eragu i ngema ngema nü'ũ yauũ i ngema natucumü arü mugüwa' nü'ũ yauũãcü yaïgu i Congresso Nacional rü tomaãcümare ngema nangemagu;

§ 2º Ngeguma tama meã nango'gu i iciso I, II rü VI ngema na marü tama ngema nangemaũ rü ta Camara i Deputadogüarü urüe'na Senadorgü arü ta ni'ĩ i ngema nü'ũ iuũ rü ngema mumaeũ ta ni'ĩ i ngema nü'ũ ya nguẽũ i ngema natucumüwa nangemaũ ta ni'ĩ i Congresso Nacionalwa inapoũũ;

§ 3º Ngeguma nhama iciso III rü nhu'mata Vwa ümatüũãcü yaïgu na marü tama ngema nangemaũ rü namaã cua'güũ ta ni'ĩ i ngema Congresso Nacionalwa inapoũgüũ na ngemaãcü inapoũgüãũca';

§ 4º Na nügüca' inaca'ũ na i'naũuca' ngema rü ta nawa' na nanguẽ na i'naũũũ nawa i ngema no'rü puracü nhama nhaã artiguwa nü'ũ yauũãcü rü ta ta nüna na nayaugü na ngema nangemaũ na nawa nü'ũ icua'ũ §§ 2º e 3º.

Art. 56. Tautama nüna na nayaugü i ngema norü puracü i Deputado urüe'na Senador

I - Na nawa yaücuũ i ngema na Ministro i Estadoarü yaĩ rü Distrito Federal rü Territorio rü Prefeitura i Capital arü yaĩ urüe'na namaã nacua'ũ paãtchica'tama i puracügü ãẽ'cacügüarü;

II - Na paãtchi iyatchaãtchiũ nawa i ngema nawa nangemaũ

naca' nayada'weũ rü na tama na ya'umetanüũ naca' i norütama
ngemaũgü rü tauacütama nangupetü i 120 i nguneũ na tama nge-
ma nangemaũ nawa' i ngema ngutaque'e;

§ 1º Ngema naweama üũ rü ta naca' nacagü na ngemaãcü tama
na tautchicaũca' i ngema na ngema nangemaũ nhama nhaã artigu
urüe'na ngema na nangupetüũ i 120 i nguneũ;

§ 2º Nangemaũ i natchica rü tautama i naweama iücuũ rü ta nü'ũ tau-
neta nangemaãcü naüacuũ i ngema natchica' naũpa na 15 ya tawemü-
cü na tauũ nayagu'ũ i ngema nangema nagemaũ norü puracüwa;

§ 3º Nhaã ĩciso Iwa na nü'ũ yauũ rü Deputado rü Senador rü ta nü'ũ
nauneta na naya'umetanüũ na nawa inangemaũ;

SEÇÃO VI

NGUTAQUEEGÜARÜ

Art. 57. Congresso Nacional rü nangutaqueegü wü'itchigü ya tau-
necügu i Capital Federalwa nagu i nguneũ i no'rü tare i nguneũ 2 ya tawe-
macü ya fevereiroarügu nhu'matchi nguneũ i 17 ya tawemacü ta julho rü
nhu'mata no'rü wii nguneũ 1º ya tawemacü ya agostoarügu rü nhu'matchi
22 ya tawemacü ya dezembrogu.

§ 1º Ngema ngutaque'e i nhaã nguneũgügu nguũ rü niügatchi i
nüiraũũ i nguneũ i nagu i puracüũgu ngegumata tchawurü urüe'na
yü'ügu rü nagu iyatchaãtchiũgu nangugu.

§ 2º Ngema ngutaque'e i mugümaã cua'güũ naüũ rü tauacütama
i'nitchaãtchi naũpa na yanguutchiẽũ i ngema naca' nge'ma nange-
magüũ na nhuãcüta yaĩũ i ngema ngüẽẽgü.

§ 3º Ngema toomatchigü i nhaã Constituiçõowa nü'ũ yautchaũũ

rü Camara i Deputadogüarü urüe'na Senado Federal rü na ngutaque'egü ta wü'igu na ngemaâcü.

I - Nawa naügüã i ngema ngutaque'e i mugü nawa naügüü

II - Naügüãü na nhuâcü ta nügümaã napuracüëü i ngema tare i natchi'cagü

III - Na yaugüãüta na aicumatama napuracüü i ãë'cacü i Presidente rü Vice-Presidente i Repúblicaarü;

IV - Nü'ü i cua'ü nanatchu'uü na tama ngeürüümare iuü

§ 4º Wü'itchigü inatchi'ca nügü inameëü nanaügüãü i ngema ngutaque'e i 1º i fevereirogu nawa naügüü na mugü naügüü na ngemaâcü natchocuüca' i ngema natucumü rü nü'ü naunetagüü i wü'itchigü i namaã cua'güü i tare i taunecü nagutchigüü na ngemaâcü yangegüãü i ngema puracü na naügüüca' arü we'na i puracügü;

§ 5º Ngema namaã cua'güü i Congresso Nacional rü ta namaã nacua' i Senado Federal rü toomatchigü i ngema ngemagüü rü nügü nitchopetüetanü namaã i Camara i Deputadogüarü rü Senadorgü arü;

§ 6º Rü nhaâcü tanaü ngeguma nügü na naugügu tama norü ngeneü yaïgu;

I - Namaã cua'ü i Senado Federal rü ngeguma ta naüã'gu na i'napo'üü rü no'rü natchianeü inapoüüca' na nüna nadauüca' ngeguma ãë'cacü i ngucutchigu (Presidente rü Vice-Presidente i República;

II - ãë'cacü Presidente i República rü Presidentes i Câmaraarü rü nhu'matchi Deputadogü rü Senado Federal arü rü ngeguma na ngemagu i ngemaü i paarüü i üü rü duêëgüca'iü rü na nawa'e i guüma i ãë'cacügü arü wü'neta, i ngema congresso nacionalwá ngemagüü;

§7º Rü na wüiwa' na üü i ngutaque'e i taüthiüwá rü congresso nacional rü ta niänge' na nagu ya deagüü i nhema marü naca'wüiwa

na iüricatama, notürü nheguma §8°wa nagu i deaü nangupetü'gu rica tama na tooma i natchigagu ya deagüü, rü tauacü tatama tüü na yaugü ya dïeru nagagu i nhema ngutaque'e.

§8° Rü nheguma marü inanhemamaregu i wüi i mugü i paatchiruü i iü, i nhema i nguneü nagu na nguügu i nhema taüthiü i ngutaque'e nüetchama mare ta nawa' ni ücu i nhema ngutaque'e.

SEÇÃO VIII

MUGÜ YANGUUTCHIGÜÜARÜ

SUBSEÇÃO I

MUGÜTUCUMÜ

Art. 59. Mugü ya nguutchiëü rü nhaägü ni'ï ngema naügüü;

I - Tomaäcü naügüäü i ngema mugü;

II - Mugü ya nguutchiëü;

III - Mugü i i'ngemagüü;

IV - Mugü i äë'cacü üü;

V - Mugü i paatchica'tama iïgüü;

VI - Mugü i mugümaä cua'güü ügüü;

VII - Mugü inameëgüü

Wü'i de'atucumü. Mugü ya nguutchiëü rü ta naü nameä na nuäü rü naüäü nawü'matüäü naü'etüäü rü yanguutchiëäü i ngema mugü.

SUBSEÇÃO II

TOMAÃCÜ NAÜGÜÄÜ I NGEMA MUGÜARÜ

Art. 60. Ngema mugü i guüe'tüwa' ngemaü rü ta tomaãcü nayau'ât-chi nawa' i ngema na nhuãcü nagu nañnüeü.

I – 1 rü e'na 3 i no'rü iraü i natucumü i Camara i Deputadogüarü urüe'na Senado Federal

II - Presidente i Repúblicaarü

III – No'rü ngaüarü ye'era i ngema mugümaã cua'güü nawa i wü'itchigü i natchica i nü'ü yauü nügümaã wü'igu i nügüwa' i ngema natucumü;

§ 1º Ngema mugü i ye'erawa' ngemaü rü tauacütama tomaãcü naingu-tchië ngeguma ãë'cacü naca' cagu na nüna nadauü i ngema natchica;

§ 2º Ngema nagu nañnüeü rü ta nü'ü naunetagi i wü'itchigü i natchi'cawa i Congresso Nacionalwa rü tare'ecüna rü ngeguma marü 3 urüe'na 5 i ngema ngemagüü natucumüwa;

§ 3º Ngema na tōocü ya ügüäü i ngema mugü i ye'eraü rü ta n-nawe'gü na yanguutchiüca' nawa' i ngema wü'itchigü i natchi'ca i Deputadogü rü Senadorgü rü nü'ü niugüta nanhuretechigü yaüü i ngema namaã naüpetüü;

§ 4º Tauacütama ni'ï naügüäü i ngema ñnü i tōocü iüü rü yagu'ëtchaüü:

I - Na nhuãcü ya yauyetchigüü i Estado;

II - Ngema na nawa naügüü rü tauemaãta nü'ü cua'ü ni'ï rü guüguma i uü ni'ï rü ya wena arü ngupetüü ni'ï;

III - Nügüna ya yaueü i ngema poragi;

IV - Wü'itchigüca' iüü i mugü;

§ 5º Ngema nawa' nü'ü yautchaüü i nagu nañnügüü na tōocü naü-güäü i ngema mugü rü tautama nanayaugü ngeguma tautama ngema nori' nagu nañnüëüäcü yaïgu nawa i ngema mugü.

SUBSEÇÃO III

MUGÜARÜ

Art. 61. No'rü ügü na ngewaca'üü i mugü nawa nangemaëgüü rü ngeürüümare i ngema natücumüwa ngema urüe'na namaã i cua'güü deputadogü rü Senadorgü urüe'na Congresso Nacinal urüe'na Presidente i República rü naca' i Supremo Tribunal Federal rü toomatchigü i ngema namaã cua'güü i guanema ya duüëgu i de'aü nhama nhaã mugü i ye'eraüwa nü'ü yauüäcü ta ni'ï naügüäü.

§ 1º Nügümaã ricatama i Presidente i Republica i mugü naca' iüü:

I - Inaücutchigüta urüe'na tomaäcü nanaügüta rü na nangemaë i ngema nhaã nüna daugüü i naäne;

II - Nanguutchiëgüta natchiga:

a) Naügüärü i natchica i puracüarü na nüna nadaugüü na ye'eraäcü nü'ü naütanügüäü;

b) Ngema namaã cua'güütucumü i mugügu iüü ngema namaã cua'güü na ngeta' nayaugüäüta i ngema ngüë namaã naügüü na nüna nadaugüü i wü'itchigü i naane;

c) Puracütanüü i Uniãoarü iügüü rü wü'itchigü naanearü rü nü'ü nangema i wü'itchigü i mugü na ngemaäcü meã yangegüäüca' na nü'ü naütanügüäü i ngema marü tama puracüëü;

d) Meã nanuäü i Ministerio Público rü Defensoria Pública i Uniãoarü i ngema nacümagü nameã yaüüca' i Ministério Público rü Defensoria Pública i Estadogüarü rü Distrito federal rü wü'itchigü naanearü

§ 2° Guãwama nenaügu i ngema porá rü ta Camara i Deputado-güarüwa ta na nawe'gü i ngema mugü i nagu nañüëü rü ta na nayaugü i na duüëgü ta nü'ü unetaü nawa i Estadogü rü nawa ta taügüü nangemaäcü yaïgüü i wü'itchigü.

Art. 62. Ngeguma ta paatama ya nguutchiüca' rü Presidente i Republicaarü rü ta nanayau i nacüma i paatchica'tama iüü nhama mugüwa nü'ü yaugüüäcü ngemaäcü paama Congresso Nacional nayauüca'.

§ 1° Rü tautama nanayau nacüma i paatchica'tama iüü nat-chiga i ngema:

I - Nagu iuü i:

- a) Nangeürüü i ntachianewa netaüü rü ngetacä'ã tiüü mugü nüna cudadüruü rü natucümü i nüna daugüü mugü nanaca'ta na daugüü;
- b) Mugü i pocuarü na ye'erawa' nangegüäü na ngemaäcü nügü naügüü i mugüwa;
- c) Na nhuacü ya ïgüü i ngema Poder Judiciário rü nhu'matchi Ministerio Publico na ta'cütchigü yaïgüü i ngema natanüwa' ngemagüü;
- d) Nagu narü ñnüëü na nhuacü ya nuüchiaü wü'itchigü ya taunecügu na nüna naägüäü i norü ngu'ëruüitchigü notürü nhama mugüwa nü'ü yaugüüäcü i art. 167, § 3°wa';

II - Nü'ü nadaugüü na pocugüäü i ngema ai'rüügü i ätanüü i ngema ta nutaque'eü urüe'na ngeürüümare i ngema namaä tanguügüü;

III - Nanguutchiëüta nawa i mugü;

IV - Marü nangemagu nawa' i ngema nagu na ñnüëü i mugüwa' rü ta nayanguutchiëgü i Congresso Nacionalwa rü Presidente i

Republica arü rü nanaüta nayanguüca’;

§ 2° Ngema nanaügüäü paaatchica’mare i namaa cua’güü rü ye’era narü aütanümaetama erü ngema erü marü mugüwa ümatügüü nawa’ i nhaa arts. 153, I, II, IV, V, e 154, II, rü tautama aicuma na aütanü ngeguma mugüü naigügu i norü gu’wa nangugu nanaümatügüäü;

§ 3° Ngema mugü i paatchica’tama iigüü rü nhaa mugüwa nagemagü §§ 11 rü 12 rü tanayanguë i ngema wü’matüü ngeguma tautama mugüü nanguutchigu naüpa i 60 i nguneü § 7° ngeguma namaa nawü’igu’gu rü Congresso Nacional rü naya nguêeta nanaüäü nawa’ i wü’i i napane i mugügu i uü i nawa’ nangemagüü;

§ 4° Ngema nagu naunetaü rü nü’ü niutchaü i § 3° na naunagüthigaü na paaatchica’tama yaüü rü taarü nayaugüäü ngeguma we’na arü natchocu’gu i Congresso Nacional;

§ 5° Na ngema nanaügüäü i wü’itchigü i natchica’ i nawa nangemagüü i Congresso Nacional rü ta nügümaä ricatatama ni’i rü nawa ta ni’i i ngema mugümaä cua’güü nangemaäcü ngema mugü i ye’eraüwa nangeetchigüäü;

§ 6° Ngeguma ngema mugü i paaatchica’tama i iü yaügu ngeguma tama na yaugüägu i 45 i nguneügu nawe’na nanaunatchigaü rü ta nanaügü na paama naüüca’ i ngema wü’itchigü i natchica’watchigü i Congresso Nacional rü nanayaugüarü we’na na ngemaäcü we’na arü ya ücuüca’ nawa i ngema natchica na nguutchiëgüäü;

§ 7° Wü’ie’pücünatatama naünagügü na ngemaäcü nangemaüca’ i ngema no’rü pora rü inangemaü i naguü i 60 i nguneü rü ngegumata tauuma nü’ü uneta’gu rü ta ngema nayacua’ëgü i ngema tare i natchica i Congresso Nacionalwa Ngemagüü;

§ 8° Ngema guüma i paatchica’tama iigüü rü ta nü’ü nangema na naügüü na nawa’ na nü’ü naunetagüü i Camara i Deputadogüarü;

§ 9° Name’wa tana ngema i ngema taretucumü Deputadogü rü

Senadorgü na nü'ü nadaugüü i ngema mugü i paatchica'tama iüü nanaüpanegüäü naüpa na nü'ü nadaugüü nawa' i to i ngutaque'e i wü'itchigü i natchicawa' i Congresso Nacionalwa ngemagüü;

§ 10. Rü ta ngema nayapo'yepe'egü na wena na wü'matügüäü i ngematama i mugüü inadaugüüwa i ngema mugü i päatchica'tama iüü i ngema tama nayaugüü na mugü yanguutchiü naca' na tama ngema nagu naunetägüügu yangüü;

§ 11. Ngema na tama we'na na wü'matügüäü rü naüpanegüäü na mugüü yanguutchiü rü ngema nü'ü ya utchaüü ni'ï na § 3º ngeguma tama 60 i nguneü i ngugu rü nüna nayaugü i ngema no'rü pora na mugü i päatchica'tama yaüü nawa' i ngema na mugü i ye'eraüwa' nange'etchigüäü nhama mugüwa nü'ü ya uüäma ya iüta;

§ 12. Ngema namarü nangupetü i ngema nagu naïnüëü i mugü na nameëgüäü i no'rü wü'matü na marü we'guü'ü yau'ü rü marü aicumatama inangema rü inapora'ä na ngemaäcü wü'i i mugü nayaüüca' i ngema;

Art. 63. Tauacütama na ü'nagütanü i ngema nü'ü ya uüäcü:

I - Ngema äë'gacü nagu rü inüü i no'rüüтчimaiüü i Presidente i Republicaarü rü ta erü nhama nhaä art. 166, § 3º e § 4º; nü'ü ya uüäcü ta ni'ï;

II - Nagu narü inüü na nanhuäcü ta na nuaü i ngema nüna dau-güü i Camara i Deputadogüarü rü Senado Federal arü rü Tribunal Federalgüarü rü nhu'matchi Ministerio Publicoarü;

Art. 64. Na nügümaä ya de'agüü rü naca' nadaugüü i ngema nagu naïnüëü i äë'gacüwa neüü (Presidente i Republicaarü) Supremo Tribunal Federal rü Tribunal Superiorgü rü ta Camara i Deputadogüarüwa ta ni'ï inaüü ingema inügü;

§ 1º - Äë'cacü Presidente Repúblicaarürü ta nüna naca' paata-ma na nü'ü nadaugüüca' i ngema inügü i nawa neüü;

§ 2º Rũ ngegumata § 1º i Câmara i Deputadogũ rũ Senado Federal tama nü'ũ nacua'tchaũgũgu i ngema no'rũ inũ rũ ngemaãcü ngema wũ'itchigũ rũ ta 40 i nguneũ naguũ ta ni'ĩ nü'ũ iyaũũ na guũma i mugũmaã cua'gũũ na naca'ũ i ngema natchi'cawa ngemagũũ rũ tautama nü'ũ nangema i na ngema mugũ i taũwa nü'ũ yauũ äcü nayaũũ rũ nhu'mata ta guũma nawa ügũ rũ na yaugũãũ;

§ 3º Ngema na nü'ũ yadaugũũ na tomaacü naügũãũ i ngema mugũ i Senado Federal rũ Camara i Deputadogüarüwa' rũ nü'ũ nangema i 10 i nguneũ naguũta ni'ĩ rũ na ye'eraãcü nü'ũ nacua'gũũ i ngema nüira nü'ũ yautchaũũ i ngema nape'ewa ü'ũ i mugüwa;

§ 4º Ngema na nüna naãgũãũ i ngema nguneũgũ § 2º rũ tautamani'ĩ ngeguma i yatchaãtchitanügu yaĩũ i ngema Congresso Nacional rũ tautama nawa' ta yaĩũ i ngema nagu narü inüeu nanaügüthaũãũ;

Art. 65. Ngeguma ngema nagu narü inüeu ta yanguutchigu i ngema natchi'cawa rũ ta togüta nü'ũ nadaugũ i wũ'ie'pücünatatama rũ nhu'matchi nayamugũ tana ya nguutchiũca' rũ ta ngeguma ngema natchi'cawa' nangupetü'gu rũ ta ngema nayacua'ëgũ marü i ngema nagu narü inüeu.

Wũ'itchimaũ i de'agü Ngema ñnü tomaãcü ya üãtchiẽũ rũ we'na tatama arü ngema ngeta' inaügüãũca' rũ inamugüãũca' na tae'gu.

Art. 66. Ngema natchi'ca i nagu iyagu'ëgüãũwa rũ nü'ũ naunetagü rũ ta naca' nayamugũ i ngema ãẽ'cacü i Presidente i Republicaarü na ngemaãcü ye'erawa nangegüãũca' rũ aicumama yanguutchiegüãũca' urüe'na tama nananguutchieũca'.

§ 1º Ngeguma ngema ãẽ'cacü i Presidente i Republicaarü nayauã'gu i ngema inũ i guũma urüe'na ngeürũũ ricatama i tama mugũ nü'ũ iu'ũäcüyaĩgu urüe'na tama guane ya duũëgüca' yaĩgu rũ tautama nanayau urüe'na norü ngüruũ ricatatama nayau i nagu i 8 hora nagu'ũ nangemaãcü nawã'taãũca' i ngema Presidente i Senado Federal na tacüca' nawã'taãũ;

§ 2º Ngema nangeũrũũ rica nayauũ rü ta nagu nide'a i guũgutama i nawa i ngema de'atchimaũ i ïciso nameã naũãũca';

§ 3º Ngema na marü nangupetũũ i uneta i 15 i nguneũ naguũ rü tama nangaũã'gu rü nü'ũ niutchaũ na Presidente i Republicaarü na tama naũtchaũãũ;

§ 4º Ngema na tama naũãũ rü ta nü'ũ nadaugü i ngutaque'ewa wü'igu i nagu'ũ i trintaarü nguneũ na ngema nayauãũ marü rü na tama ta nayauãũ nawa i ngema na nü'ũ naunetaguũ i ngema rü mu-maeũ i Deputadogu rü Senadorgü.

§ 5º Ngeguma tautama nangemagu na tama nayauãũ rü ta nimu i ngema nagu inaĩnũẽũ nanaũãũca' i ãẽ'cacü i Presidente i Republicaarü;

§ 6º Ngema na marü ngema yagu'ũ na tauacüma nü'ũ iunetaũ rü ngema na nhure inguneũ nayaĩũ nawa i nhaã § 4º rü tama nayauãũ rü nagu nanaũgü i ngema nguneũgü nhu'matata nawa nangu i norü gu' na nü'ũ naunetaguũ;

§ 7º Ngeguma ngema mugü rü tama nanguutchigu nawena i ngema 48 hora naguũ i Presidente i Republicaarü rü nhaã nuã ngemaũãcũta ni'ĩ § 3º e § 5º, rü Presidente i Senadoarü me'ewa nangema naya nguutchiẽgũãũ ngeguma tama ngema yaĩgu rü ta Vice- Presidente ta ni'ĩ i ngema ye'erawa nangeũ rü naũũ;

Art. 67. Ngema guũguma natchiga iĩũ ngema inügü i ngema mugü tama yautchaũũ rü ta nawa nangema na wena arü to i inü naũgũũ namaã i guũma i ngema natücumü i ngeũrũũmare i natchica i ngema Congresso Nacionalwa ngemaguũ;

Art. 68. Ngema mugü na ãẽ'cacüme'ewa naũeẽgũãũ rü tana naü i Presidente i Republicaarü nüna naca' nacaãcü i ngema Congress-
so Nacionaltucumü;

§ 1º Tautama ãẽ'gacüme'ewa nangema i ngema naũũ i woetama

Congresso Nacional arü iĩü erü no'rü ricatama ni'ĩ ngema Camara i Deputadogü rü Senado Federalgüarü ngema na naügüãü i ngema mugü i yanguëü rü tautama ngeürüünamare nawa i nhaa:

I - Nameã nanuãü i ngema mugüarü ügüruü rü Ministerio Público na ta'cü yaĩü i nawa nangemagüü i wü'itchigü i ngema ngemaü;

II – Nangetaca'ã' yaĩü i ngema mugü i wü'ietchigüca' iĩü rü na ta'cüwa ya ü'tchigüü;

III - Naügüãü i guüma i taunecügu i nacümagü na nangugügüãü i guüma i ngema naügüchãü;

§ 2º Na ãë'gacüme'ewa naüecügüãü rü ta nü'ü nangema i wü'i i po-pera i nü'ü iuü i Congresso Nacionalwa ne'muü rü nawa nü'ü niu ta tacü yaĩü i ngema üü rü norü puracü iĩü i nawa' nangemaü;

§ 3º Ngema napane i nawa' nü'ü yauü rü ta nü'ü niu na nü'ü nadauü i ngema inügü i Congresso Nacional rü nhaã nü'ü niuta na nü'ü naunetagüü wü'icana tatama na tama na yauãü i ngeürüü i tomaãcü ya nguutchiëtchãü.

Art. 69. Ngema mugü i no'rü nguëruü iĩgüü rü mumaeü me'ewa ta ni'ĩ i naüpetüü aicumaüitchitama.

CAPÍTULO II

MUGÜ I NGUÊGÜÜ ARÜ

SEÇÃO I

ÃÊ'GACÜ I PRESIDENTE RÜ NHU'MATCHI VICE-PRESIDENTE I REPÚBLICA ARÜ

Art. 76. Ngema mugü i nguêgüũruũ rü ta name'wa na ngema i Presidente i Republicaarü namaã naãmücüũ i Ministerio i Estadoarü;

Art. 77. Ngema na nü'ũ iunetaũ rü naca' i dauũ i ãê'gacü Presidente rü Vice-Presidente i República arü rü guũgutama i nawa' na ügücü ya yü'ügu ta ni'ĩ i outubrogu i ngema no'rü ügü rü ngeguma nawü'igu'gu rü no'rü gu' ya yü'üguta ni'ĩ wenarü nangupetü ngeguma nangemagu i nawa yaguũ na ngema na nangema ãê'cacü yaĩũ;

§ 1º Na nü'ũ i unetaũ i ãê'cacü i Presidente i Republicaarü rü namaã tatama wü'igu ni'ĩ ya wü'cutchiũ;

§ 2º Ngema ta nawa nü'ũ naunetagüũ i Presidente urüe'na ngema naca' dauũ rü ngema wü'i i natucumüwa' ta rü mumacarü duũĩãũ ta ni'ĩ ngema tama i ugüũ tauewama ü'ũ rü tama meũ ngema ta ni'ĩ i guũwa' ngugüũ na nü'ũ naunetagüũca';

§ 3º Ngeguma tautama nawa' nangugu na no'rü ügügu tatama üpetüũ rü taarü we'na nangema na nü'ũ naunetagüũ i 20 i nguneũwena nainauũũ na nhure nawa ügüũ rü ngemata nü'ũ nadaugü nangeũrüũgü yaĩgüũ ngema tare i rü mumace nawa ügüũ taarü ni'ĩ i wena nügü ügüũ rü ngema ta ni'ĩ i ngema rü mumacarü duũĩãũ ta ni'ĩ i ngema ngupetüũ;

§ 4º Ngeguma naĩpa nayu'gu na wena arü nawa nanguũ na nü'ũ naunetagüũ urüe'na tama nanawe'egu urüe'na tauacüma naca' nada'ugu mugüwa nü'ũ yauũãcü rü ta ngema rü mumacü ta ni'ĩ i ngema ngupetüũ;

§ 5° Rü ngeguma ngürüätchi nangemagu i tare na nügümaã wü'iguü i nawa i ngema wenaarü naca' nadauguü rü ngema rü yamaeü ta ni'ï i ngema üpetüü

Art. 78. Äë'cacü i Presidente rü norü Vice-Presidente i Repúblicaarü rü natchocuta nawa'ta i wü'i i ngutaque'e i Congresso Nacional nü'ü yauäcü na aicumaütchitama i napoüäü rü yangüëäü i ngema mugü i ye'eraüwa nü'ü yauü nü'ü na dawenüäcü i ngema mugü rü naüäü nameü tü'ü nangemaëgüü ya tagucä'ä'gü nü'ü nangüëü i ngema guüma i ngema nawa' nangemaü i nhaä tagua arü nane;

Wü'i de'atücumü. Ngeguma na ngupetü'gu 10 i nguneü nayaücuü i Presidente rü Vice- Presidente ngeguma ngürüätchi ta'cü nü'ü ngupetügu tama yaücu'gu rü tautama ngema nangema ngema natchicawa ngemaü;

Art. 79. Presidenteü tanaütchi'cüü ngeguma tauacü yaücugu rü ta ngema Vice- Presidente ta ni'ï i natchicüü iücuü;

Wü'i de'atücumü. Ngema Vice- Presidente i República ngema no'rü to i puracü inaüü ta ni'ï i ngema mugüwa nü'ü yauüäcü rü ngeguma nüna nau-gügu i Presidente rü numa ta ni'ï natchicü ngema nangemaü;

Art. 80. Ngeguma tauacüma i Presidente rü Vice-Presidente rü ngeguma tama ngema nangemagu natchicawa rü naca' tanacagü i ngema natchicawa Presidente i Camaraarü urüe'na Senado Federal arü urüe'na Supremo Tribunal Federal arü ngema ta ni'ï i namaä i cua'güü;

Art. 81. Ngeguma tauuma ngema ngemagu nawa i ngema i Presidente rü Vice – Presidente arü rü ta we'naarü nü'ü naunetagü i 90 i nguneüwena naya wä'naü arü ngema natchica:

§ 1° Ngema tauma ngema ngemaü tare taunecüwe'na rü ta naca' nadauguäü na nü'ü naunetagüü i 30 i nguneüwe'na i Congresso Nacional nhama mugü nü'ü iuüäcü;

§ 2° Ngeguma ngema ngupetü'gu ngema nü'ü naunetagüü rü tanayanguëë i ngema nguneügü iyaüü nape'ena;

Art. 82. Ngema na Presidentewa nangemaü rü 04 ya taunecü nuguü ni'ï rü ngema rü naügu i 05 i janeirogu nawena na marü nü'ü naunetaguü;

Art. 83. Ngema Presidente rü Vice-Presidente i Repúblicaarü tauacütama Congresso Nacional ngema namugu rü tauacü ngema naü rü tauacütama 15 i nguneü ngeta' nangemamare rü ta ngürüâtchi inamuutchi nawa' i ngema nawa' nangemaü.

SEÇÃO II

NGEMA NAÜÜTA I PRESIDENTE I REPUBLICAARÜ

Art. 84. Naca' ni'ï woetama i Presidente i Repúblicaarü:

I - Nü'ü naunetaü rü i'na muutchiãü i Ministro i Estadoarü;

II - Naüãü namaã i ngüêê i Ministro i Estadoarügu na nüna na-daugüü i guüma i ãê'cacü i Federal namaã cua'ü;

III - Naügüãü na mugü naü'ü ngeguma Constituiçãowa nü'ü yauüãcü;

IV - Naüãü rü yanguêãü rü nango'üguêãü i ngema mugü rü naüãü i popera i nü'ü iuü na ta'cü aicumaãcüüüchi inaüü;

V - Nawã'taãü i inügu i ngewacaü i mugü ngema tama aicuma mugügu iüü;

VI – Nange'ma nawa i ngema wümatügüü natchiga:

a) Naüãü nameã nanuãü nanhuãcü inapuracüü i ãê'cacü tama nangupetüêãü i ngema inaãü rü tauacüta nanaü rü tauacü nanaoë i ta'cü duüëgüca' i ngemaü;

b) Nãöêãü i puracügu ngeguma i ngemaü ngeguma na tau-

guma nawa i ngema ta'cü ngema;

VII - To i natchianegümaã wü'iwa nügü nangemaëgüũ rü yaoöë nugu i ngema nua ngemagüũ i wü'itchigü i natchianearü;

VIII – Na üãũ nügümaã wü'igu nügümaã napuracüetũ nawa i to i natchianegü wü'igu namaã i Congresso Nacional;

IX - Naüãũ nangeürüũ ta ni'ĩ i to i'natchianegümaã napuracüũ rü nhu'matchi nügümaã ricatama;

X - Naüãũ nameã naüãũ na tau'uma tchieũ ngupetüũca';

XI - Congresso Nacionalmaã nü'ũ yauũ nata'cü naütaũũ na ngemaäcü naüãũca' i mugü nü'ũ yauũ na ta'cü i ngupetüũ nhaã natchiüãne rü naca' inaca'ũ napaa yangüũca' rü inaaũũ negu-ma tama nawe'gugu;

XII - Nü'ũ nangetchaũũ i ngema ta'cü i nhuguäcü tchieũ i ngu-petüũ namaã ngema mugüwa yadagüũ i puracü na'wa ngemaũ;

XIII - Naüãũ nameã nanuãũ i nhama natchiane arü dauruũgü nü'ũ naunetaũ nata'cü namaã cua'ũ i wü'itchigü Marinha rü Exército rü nhu'matchi Aeronáutica, i ngema ta namaã i cua'güũ rü naca' tatama iĩgüũ;

XIV - Nü'ũ naunetaũ nanaũũca' nayanguutchiũca' i Senado Federal rü Ministrogü i Supremo Tribunal Federal rü nhu'matchi Tribunal Superiorgü rü Governador i Território-gü rü Procurador-Geral i Repúblicaarü rü nhu'matchi ngema banco centralmaã cua'ũ rü toomatchigü i puracütanüũgü ngema mugüwa nü'ũ yauũäcü;

XV - Nü'ũ naunetaũ nugu nadawenüäcumaã i art. 73 i ngema Ministrogü i Tribunal Conta Uniãowa ngemagüũ;

XVI - Nü'ũ naunetaũ i ngema äë'cacügü i aicumaüitchitama

namaãcua'güü ngema Constituãowa nü'ü yauüãcü i ngema ta nûna dauü i guüma i ngema ta'cü ngupetüü i Uniãowa;

XVII - Nü'ü i ngema natucumü i Conselho da República arü nhama nhaã art. 89,VIIwa ümatüüãcü;

XVIII - Naca' na namaã nacua'güü i Conselho da República rü Conselho de Defesa Nacionalmaã cua'güü;

XIX - Naümatügüãü ngeguma nangupetü'gu na nügü nadai'ü rü nü'ü nacua'ëü ta'cü i ngupetüü ngeguma iyatchaã-tchigu i ngema mugü ügüü rü duüügüca' naca'ü i guüma i nhaã natchianewa ma'ëü i duüügü na ngemaãcü inapo'ügüã-ca' i nhaã natchiane;

XX - I yatchaãtchiãü ngema na nügü nadai'ü Congresso Nacional nü'ü iuüãcüma;

XXI - Rü naãü i ngema nawa tü'ü nacua'ëü tûmaca' ya yiema meü üe naca' i nhaã natchiane;

XXII - Naüãü ngeguma mugüwa nü'ü yauüãcümaã yaïgu i ngema to i natchianewa neü i tchuraragü na nua narü tchoü nhaã taguarü nanegu na pâatchitama nua nangemagüü;

XXIII - Congresso Nacionalwa namuãü i ngema ta'cü tanaügü'ü gucüma i taunecügu na nhuãcü tanaügüãü i nacümagü rü nangugüãü i ngema nanawe'ëü nhaã Constituiçãowa nü'ü yauüãcü;

XXIV - Guüma i taunecügu Congresso Nacional naãü i 60 i ngu-neü naguü nawe'na nayawã'naü nanaügüãü i norü puracügü i nhure i ngüë naügüü ya taunecü ya ngupetücüarü;

XXV - Nangemaãü rü yagu'ëãü i puracügü i guaneca' iüü nhama mugüwa ümatüüãcü;

XXVI – Nawüm’atüäü i nacümagü i paatchica’tama iüü nhaã mugüarü porawa neüüâcümaã art. 62

XXVII - Nauäü i ngema toomatchigü i Constituiçãoa ümatüü;

XXVIII - Congresso Nacional na naca’ naca’ü na naümatüäü rü a nguutchiü ngeguma taüma i gutchaü ngupetügu nhama nhaã mugüwa ümatüüâcü arts. 167-B, 167-C, 167-D, 167-E, 167-F e 167-G;

Wüitam dea’tucumü. Presidente i Repúblicaarü nanaü i ngema nhaã nua ümatüüwa nü’ü yauü i iciso VI, XII rü XXVwa rü nawa ‘naügü i Ministros de Estado, rü Procurador-Geral da República urüe’na Advogado-Geral da União na nü’ü nadaugü na ngetaäcüna taya ngegüäü nügümaã i ngema wü’itchigü.

SEÇÃO III

NACA’ IÜÜ I PRESIDENTE I REPÚBLICAARÜ

Art. 85. Ngema tchieüügü i nawa iüü i Presidente i Repúblicaarü ngeguma tama yanguêägu i ngema Constituiçãoa’ ngemaü urüe’na ngeguma tama nagu yaügu;

I - Na ngemaü nawa i União;

II - Rü nauäü na mugü nauü nawa’ i Poder Legislativo rü Poder Judiciário rü nhu’matchi Ministério Público rü ngema guüma mugüwa ngemagüü i wü’itchigü i Estadogüwa;

III - Nauäü nayanguêäü i guüma i naca’ ngema nangemaü norü puracü iüü rü tûmaca’ ya duã’tagü;

IV - Nüna nadau ngema nhaã natchiänewa ngemagüü;

V - Meã namaã nacua'ü i guüma;

VI - Naüãü i mugü na nhuãcü ta namaã nacua'ü;

VII - Ya nguẽãü i ngema mugü rü nhu'matchi guüma ingema mugümaã cua'güü ügüü;

Wüitama deagütucumü. Ngema guüma tchieügü rü ta naetügu nangu wüi mugü rü ngema ta niï nüü i uü na nhuãcü ta ya üü i ngema mü i pocutchiga.

Art. 86. Na aicumaãcü na Presidente i Repúblicaarü nauutchi-güãü ngema 2 e'na 3 i natucumü i Camara i Deputadogüarü rü ta marü nagu naücu nainauãgüãü nape'ewa i Supremo Tribunal Federal na ngemaãcü yanguẽãüca' i no'rü pocu ngema Senado Federal naca' nü'ü i uaüü rü nae'tüwa' tanangema i guüma i naca' inauãügüãü;

§ 1º Ta'cü ta ni'i i ngema tauacütama naüü marü;

I - Ngema i'ragümareü i tchieü naüüwa ngeguma inauãügüã'gu nawa Supremo Tribunal Federal;

II - Ngema na marü nüna uutchigüãü i ngema tchieü naüüwa i Senado Federal;

§ 2º Ngeguma marü nangupetügu i 180 i ngüneü na marü inauãü-güãü rü tama yaguegagu rü ta inanamuutchigü i Presidente tautama nagu natchieẽãcü i ngema nae'tüwa i ngemaü i uãütae;

§ 3º Ngema tautama nangupetüü nawa' i ngema uãü ngema tchieü naüüca' rü Presidente i Repúblicaarü rü tauacütama napocu;

§ 4º Ngema na no'rü puracüwa'tama inangemaü rü ta nawa' nange-ma i ngema tchiemareü inapuracüü;

SEÇÃO IV

MINISTRO I ESTADOGÜ ARÜ

Art. 87. Ngema Ministro i Estadogüarü rü nü'ü naunetägüta i tagucaä'gü i 20 ya taunecüü marü üpetügüü rü wü'i i natucumüwa marü i puracüü;

Wütama dea'gütucumü. Nawa ta ni'i i Ministro i Estadogüarü naetüwa i ngema togü inaügüü i nhaã Constituiçãowa nü'ü yauü i mugüäcü iüü;

I - Rü nayanguëgüta i ngema mugüwa i nawa na ngema na nüna nadaügüü na namaã nacua'güü i ngema puracügü i nüna inadaügüüwa ngema ngeta nawa inangemagüüwa rü i'napoügüü i ngema napane i Presidente i Republicaarü marü nagu wüegaü;

II - Naügüäüta na nhuäcü ya ngegüü rü yanguëgüü i ngema mugü rü ngema marü naüpanegüü na nhuäcü nayangeü;

III - Presidente i Republicaarü nawe'güü i ngema natchiga i wü'itchigü taunecü arü na nhuäcü inapuracüü i Ministerio

IV - Guüguma naüüü i ngema aicumama naca' ngema nangemaü rü nü'ü naüëgüü i Presidente i Republicaarü;

Art. 88. Mugü ta nü'ü nanatautchaëë na naüäüca' rü ya gu'ëäüca' i Ministerogü urüe'na ngema ngeta inapuracüëüwa i guanema ya duüëca' iüü;

CAPÍTULO III

PODER JUDICIÁRIOGÜARÜ

SEÇÃO I

DISPOSIÇÕES GERAIS

Art. 92. Poder Judiciário me'ewa nangemagü i nhaagü:

I - Ngema Supremo Tribunal i Federalarü;

II - Ngema Conselho Nacional i Justiçaarü;

III - Ngema Superior Tribunal i Justiçaarü;

III - Ngema Tribunal Superior puracüarü;

IV - Ngema Tribunalgü Regionalgü Federalgü nhu'matchi Juí-zgü Federalgü;

V - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízgü ipuracügüarü;

VI - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízes Eleitorais;

VII - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízes Militares;

VIII - Ngema Tribunais nhu'matchi Juízes i Estados rü Distrito Federal nhu'matchi Territórios;

§ 1º Ngema Supremo Tribunal Federal rü Conselho Nacional i Jus-tiça arü rü Tribunais Superiores arü rü nü'ũ nangema i nawa inapu-racüeũ i Capital Federalwa;

§ 2º Ngema Supremo Tribunal Federal rü Tribunais Superiores rü nü'ũ nangema i natchica i guũma i taguarü naanewa;

SEÇÃO II

SUPREMO TRIBUNAL FEDERAL ARÜ

Art. 101. Ngema Supremo Tribunal Federal rü 11gü ni'ĩgü i Ministrogü nü'ũ naunetaũ natanüwa i duũũgü i 35 ya taunecüarü ye'era nü'ũ ngemagüũ rü 70 ya taunecüũ rü bumaegüũ i ngema aicumama mugüũ cua'güũ rü i me'egagü'ũ tama aũatchiegagüũ.

Wüitama deagütucumü. Ngema Ministrogü i Supremo Tribunal Federalgü rü ta nü'ũ naunetägü i Presidente i Republicaarü nawena nangupetüũ narü mumaeũ nü'ũ unetaũ i Senado Federalgü.

Art. 102. Name'wa nangema i Supremo Tribunal Federal i ngema guũma na Constituição na nadauũ rü nü'ũ nangemaũ:

I - Yadaëgüãũ na i'nauãũgüãũ aicumaacüütchima:

c) Ngema tama aicuma mugügu i üũ rü to inacümagu i ngemaũ i nawa' i ngema mugü i ye'erawa ngemaũ rü estadowa ngemaũ ngema tama meã mugü i ye'eraũgu yangegüũ towa-ama uutchimareũ;

d) Ngema tchieũ nacüũ i naca' cupocüũ rü tama meã yangüëgüãũ i Presidente i Republica rü Vice-Presidente i Republicaarü ngema natucumü i Congresso Nacional rü ngema no'rü Ministrogü rü Procurador Geralgü i Republicaarü iigüũ;

e) Ngema tchieũ nacüũ i naca' cupocüũ rü tama meã yangüëgüãũ rü Ministro i Estadogüwa tanangema Comandantegü i Marinha rü Exército rü nhu'matchi Aeronáutica rü ta nawa' nangema i art. 52, Iwa nü'ũ yauũãcũ ta ni'ĩ rü ngema

natucumü i Tribunalgü Superiorgü rü Tribunal i Conta i Uniãoarü rü ngema namaã cua'güũ i ngema ngemagüũta-ma woe ta ni'ĩ i namaã cua'güũ;

f) Ngema habeas corpus rü na'me'wa tacungema namea nawa cungemaũca' i ngema guũma i cuũ i poũũ rü cuna dauũ rü habeas data rü meātama nü'ũ nacua'tchaũ na ta'cũca' rü nangeta' cungemaũ rü ta'cũ icuũũ ngema naca' gü i ãẽ'gacügü i metcha i Câmara i Deputadogü rü Senado Federal rü Tribunal i Contagü i Uniãoarü rü Procurador-Geral i Repúblicaarü rü nhu'matchi nhematama Supremo Tribunal Federalarüwa';

g) Ngema tama meã cuyangeũ rü cugü icupo'ũũ nape'ewa i Estado i to i natchianegüwa (União rü Estado rü Distrito Federal rü e'na Território) i mugügu quiũacüma;

h) Ngeta nenaũũ ngema na tama aicuma nügümaã napuracüẽ i União rü Estadogü rü Distrito Federal urüe'na ngema toomatchigü rü ngemagüta namaã puracüẽ;

i) Ngema to natchiane naca' ica'ũ na inagãüthigüũ;

j) Ngema habeas corpus rü ngeguma ngema tauacü ta'cũ üũ yaĩ i Superior Tribunal urüe'na ngeguma wü'i i ãẽ'cacü yaĩgu rü name'waüthita ni'ĩ i Supremo Tribunal Federal urüe'na ngeguma ngema tchieũ rü ngematama nangupetü'gu i ngema inangemagüũwa;

k) We'na arü nü'ũ nadaugüũ na marü tama ye'erawa nange-güãũ i ngema naca' inauãũtaegüũ;

l) Na nügüna nawa nadauũ na nüma rü wü'i i ãẽ'cacü yaĩũ i nü'ũ meãma nü'ũ cua'yaĩũ;

m) Nangema na nguẽgüãũ i ngema pocu i ngema tama aicumaüthi iĩũ rü ta name'gu nanügü na ngema na ye'erawa na ngeaũca';

n) Ngema naguüma i natucumü i ngema namaã cua'güü ngema nawa nangema na no'rü arü ngaü arü ye'era i natucumü na tama ngema nangemaëgüãü na'wa i ngema na nawe'egüü na yanguutchiü i ngema ina meëgüthchaüü;

o) Ngema nanügümaã nautagagüü i nügütucumüwa i ngeürüü i nangemagüüwa rü Superior Tribunal rü Justiça me'ewa ta nangema namaã inacua'ü;

p) Na naca' i naca'ü na nangemaü i tümae'tüwa i de'aüta rü tama aicuma mugügu i üü ni'î;

q) Ngeguma ngeta' nangetanü'gu rü ngeguma ta ngema nacüma rü ta Presidente i Republicaca' ta ya ïgu rü Congresso Nacional rü Camara i Deputadogüarü rü Senado Federal rü ngema guüme'ewa ta naüpetü rü Tribunal de Conta i União arü i Tribunal Superioriogü urüe'na nawata i Supremo Tribunal Federal;

r) Ngema na Conselho Nacional de Justiça maã ya ïgu urüe'na Conselho Nacionalmaã urüe'na Ministerio Publicomaã;

II - Nangaüü ngema nawa i'cu uãüü:

a) Ngeguma habeas corpus urüe'na habeas data rü ngetanü-ca' ya ïgu rü guüma wü'iwa tatama ni'î i nameëgüãü nawa i tribunal superior rü ta inanapo'ü nawa i ngema ngetanügü;

b) Tchieü natchianemaã cuü'gu:

III - Inauãüü nawa i nacümagü ngema no'rü gu'wa nanange-güãü i ngema uãütaetchiga;

a) Ngeguma tama meã mugüwa nü'ü yauüãcü yangegu;

b) Na tama cunayauü i ngema mugüwa nü'ü yauü rü tama cuyaõü;

c) I'cuna uãü mugügu cuyangeãcüma meãma ngema üma-tüügu cyaüë'ëgu;

d) Ngema na nagu cuyangeü i mugü i meama nü'ü cucua'ãcü

§ 1º Na i'cuca'ü na ta'cüca' tama meã mugüwa ümatüügu yange-güãü rü ta Constituiçãoü nadaugü ta mugü nü'ü iuüãcü;

§ 2º Na ngema na aicumaüthi yanguëgüãü nama Supremo Tribunal nawe'eüãcü tautama towa'ama nadaüthiü rü ta namaã nawü'iguü i ngema toomagü nagu iüü i mugü i togü ngema namaã puracüëü rü nügüwa'tatama nangemagüü ingema no'rü natchiga rü aicumatama nawe'guü nama i guüma;

§ 3º Ngema guütama nanhagüãü rü nawe'i naweãü i ngema mugüwa nü'ü yauchigaüãcü na ngemaã+cü ngema Tribunal mea nayauãü rü tama nayauãü ngeguma 2 rü e'na 3 i natucumü tama nawe'egu;

Art. 103. Nü'ü niugüta na tama aicuma nawe'güü rü tama mugügu ya üü nawa'ingema nango'ëgüãü na tama nawe'guü;

I - Ngema ãë'cacü i Presidente da República;

II - Ngema ãë'cacügü i mugüwa puracüëü Senado Federalwa;

III - Ngema ãë'cacügü i puracügü i ngegüü mugüwa ümatüüãcü Câmara i Deputadogüarü;

IV - Ngema ãë'cacügü i puracügü i ngegüü i Assembleia Legislativa rüe'na Câmara Legislativa i Distrito Federalarü;

V - Ngema ãë'cacü i Estado rü Distrito Federal;

VI - Ngema Procurador-Geral i Repúblicaarü;

VII - Ngema Conselho Federal i mugü i pöügüruügü i tagucã'ägüarü;

VIII - Ngema naegagu i duüügü i Congresso Nacionalwa;

IX - Natucumügü i nügü nutaque'eü (poragü i puracünanüüca' rü e'na nhema natucumügü i i nha tagucã'äärüca');)

§ 1º Ngema Procurador-Geral i Repúblicaarü rü nawe'ina aicuma-meãma nü'ü rü inüü ngema naüüwa i tama aicuma mugügu i üü ngema na pora'äü i Supremo Tribunal Federal.

§ 2º Nanaueguäü na tama mugügu yaüü rü cuäü na tama meã nango'üca' rü nawe'ina meatama nango'ëäü rü nü'ü icua'üca' nangeürüüthigü yaüü i ngema wü'itchigü namaã cua'tchigüü i 30 i ngueüü naguüwa;

§ 3º Ngeguma Supremo Tribunal Federal nü'ü dau'gu na tama mugügu yangegüäü nawa' i ngema no'rü inügü rü ta Advogado-Geral i Uniãomaã nü'ü niu nangemaäcü nangaüäüca' i ngema tama mea nango'ëü;

Art. 103-A. Ngema Supremo Tribunal Federal nanaüta i wü' i wü'matüü nawa' nü'ü yacua'ätchiüca' namaã wü'igu i ngema 2 rü e'na 3 naguü i ngema natucumüwa ngemagüü nawe'na na nagu ya de'agüü rü ta na ngemaäcü namaã na muaneäü i guüma ngema namaã cua'güütanüwa nawa federal rü Estado rü municipiogü nangemaäcü mea nameëgüäüca' urüe'na ngema ya cua'ëgüäü nhama mugüwa ümatüüäcü;

§ 1º Ngema natchiga i ngema naümatüü rü tü'ü nü'ü nacua'ëtchaüü rü ta mea nü'ü niuutchi nangemaäcü tama tchieü i ñnüma nü'ü i dauca' na yicama rü tama meã nü'ü icua'cüraüca' rü toöcü ye'erawa nanguü;

§ 2º Tautama nagu nanatchieë ingema mugüwa nü'ü yauü i ngema ta'cü i ngema nü'ü yautchaüü i ngema mugüwa rü na tama meã mugügu yaüëgüäü rü ngematatama mugüwa' ngema'üäcü yaüü;

§ 3º Ngema namaã cua'güü rü ngeguma tama na yangüä'gu i ngema natchiga urüe'na tama aicuma meã nagu yangegu i ngema natchiga rü ta ngema nanaoë i guüma i ngema natchiga naügüü rü tooma i

nacümaãcü ta arü ya ngegüãũ nhama ngema nü'ũ yauũãcü aiicu-
maũtchima mugüwa ngemaũãcü;

Art. 103-B. Ngema Conselho Nacional i Justiçaarü rü ta nü'ũ nan-
gema i 15 naguũ i no'rü mu rü tare i taunecü ta ni'ĩ ngema nangemagüũ
urüe'na wena arü wü'i ya taunecü tanangemagü:

I - Ngema Presidente i Supremo Tribunal Federal arü;

II - Wü'i Ministro i Superior Tribunal i Justiça i nhema nūma-
gütama nü naunetagüü;

III - Wü'i Ministro i Tribunal Superior i puracügüarü nhema
nūmagütama nü naunetagüü;

IV - Wü'i desembargador i Tribunal i Justiçaarü i Supremo Tri-
bunal Federal nü unetaü;

V - Wü'i juiz estadual i Supremo Tribunal Federal nü unetaü;

VI - Wü'i juiz i Tribunal Regional Federalarü i Superior Tribu-
nal i Justiçaarü nü unetaü;

VII - Wü'i juiz federal i Superior Tribunal i Justiçaarü nü unetaü;

VIII - Wü'i juiz i Tribunal Regional i puracügüarü i Tribunal
Superior i puracügüarü nüü unetaü;

IX - Wü'i juiz i puracü arü i Tribunal Superior i puracü-
güarü nü unetaü;

X - Wü'i i Ministério Público i Uniãowa' tanüü, Procurador-
-Geral i Repúblicaarü nü unetaü;

XI - Wü'i Ministério Público estadual, Procurador-Geral i Re-
pública nü unetaü nae'tüwa' nhema nae'gagü i instituição i esta-
dual arü nüü unaetagü'ü;

XII - Tare i pöuruügü (advogados) i Conselho Federal i nhema mugü i pöugüruügüarü i tagucã'ägüarü nüü unetagü'ü;

XIII - Tare duüügü i nü'ü nangemaü i cua'gü i mugüwa i (Câmara i Deputadogüarü rü to naca' i Senado Federal);

§ 1º Ngema norü namaã cua'ü rü ta Presidente i Supremo Tribunal Federalarü ngeguma na tau'gu na no'rü Vice-Presidente do Supremo Tribunal Federal;

§ 2º Ngema togü i ngema natucumü rü ta Presidente da República tani'ï i ngema nü'ü unetaü

§ 3º Ngeguma tama yangugu na nü'ü naunetaü i nhaã mugüwa nü'ü yangu rü ta Supremo Tribunal Federal ta ni'ï i ngema nü'ü unetaü

§ 4º Name'wa tanangema na nüna nadaugüü nanhuäcü nüna inadaugüü i ngema natucumü i mugümaã cua'güü nangemacü meatama yaüüca':

I - Naca' ngema na ngemagüü rü nü'ü yangüü na ta'cü ta üeü i ngema i na ngemagüüwa nüna nadaü naca' na nügümaãtama nacua'güü rü ya nguëgüãü i ngema;

II - Nüna nadaugüü rü meã namaã nacua'güü i ngema nhaã art 37wa ümatüüäcü rü we'na arü tama nügü iyadaugütanü-tchigüü na ngemaäcü naügüãüca' na nhuguäcü tayaü na-naügüã i ngema nagu naïnüeü rü yangugüëäü i ngema mugü naca' nangema nangemagüü;

III - Na yangüãü rü nü'ü nacua'güü ngema natucumüwa i ngema na nügümaã nautagagüü naca' i ngema we'wa nangegüthaüü ngema duüügütucumü rü nügü nawa nadaugüü na ngemaäcü tautama ngeta nanangeetchigümareäüca';

IV - Ngema nangemaü i Ministerio Publicowa neüü ngürüäatchi ta'cü tchiemareü ngupetü'gu urüe'na nügü namaã inarü tamaregu ngema nawa nangemaü;

V - Wena nü'ũ nadauũ i ngema wũ'matüũ nawa na ngo'ëgüãũca' rü mea nagu ya ngegüãũca' i ngema natucumü nawa na wũ'i taunecü i nguũ;

VI - Naügüãũ i 6 ya tawemacüguãũ i natchiga na ta'cü inaügüũ rü guũma i natchicagüwa tomaãcüura i ngema mugümaã cua'güũ ügüãcü;

VII - Naügüãũ i ngema napane i wũ'i ya taunecüthigügu nü'ũ ya ugüãcüma na ta'cü ta naügüũ i ye'amaüratchigü namaã i poder Juidiciario i nhama i natchianearü na nhuãcü yaĩũ i no'rü puracü na ngemaãcü wũ'iwa na naãũca' i ngema de'agü i Presidente i Supremo Tribunal Federalarü na ngemaãcü ya mugüãũca' i Congresso Nacionalwa na ngemaãcü ya wã'nagüãũ i ngutaque'e;

§ 5º Ngema Ministro Superior Tribunal i Justiçaarü rü na naüta na Ministro Corredor yaĩũ naetüwa i norü puracü iĩũ nawa i ngema nagu naĩũ i napane i Nguetanüũ i mugüarü rü nhägü ni'igü:

I - Na yaugüãũ i na nü'ũ yaugüũ uaũtaegü yiema te'e nawe'e nawa i ngema mugüca' ngueũ rü nangemaãcü tü'ũ nangüëgüũ nawa i ngema mugüthiga;

II - Naügüãũ nayanguutchiëgüãũ na nuna nadaugüũ na guũma narü we'ätchiëgüũ;

III - Ngema nawa' nü'ũ i cua'güũ na nü'ũ naunetagüũ i ngema mugüca' ngueũ nayangegüãca' i ngema norü ngüëëgü nawa' i ngema mugü na daugüũ nawa' ta i ngema Estadogü rü Distrito Federal rü Territoriogü;

§ 6º Nama'ã wũ'igu Conselho na naü'güta i napane naca' i Procurador Geral i Republica arü rü nhu'matchi ngema namaã cua'güũ i

Conselho Federal rü nhu'matchi nhema mugü i pöuruügü (advogado) i tagucã'ägüwa ngemagüũ ;

§ 7° Ngema União rü ngemata Distrito Federal rü hhu'matchi territoriogü nanaügüta i nawa tü'ũ naĩnũẽũ i mugüarü na naca' i ca'ũca' na yaugüãũca' rü toomatchigü i ta'cü i nawe'ẽũ nawa i ngema Poder Judiciario urüe'na ngema tama mea naügüũ i norü puracügü rü nangemaũ i namaã cua'güũ i Conselho Nacional i Justiçaarü:

CAPÍTULO VIII

DUÛÜGÜARÜ/ MAIYUGÜARÜ

Art. 231. Rü nü'ũ tanayaugü i ngema duũügü / maiyugü ngema na nhuãcü inama'ẽũ rü nhãcü ngema nangemagüũ nawa i ngema nacümagü ngema nawa yade'agüũ i nagagü nagu yaõgüãũ rü nagu inamaẽũ i ngema mugü i norügütama i iğüũ ngema no'rü naanegü i woetama nawa' nama'ẽũ rü nawa' nangemagüũ rü ngema ãẽ'cacü i (União) nü'ũ i nawüẽügüãũ rü nüna idaugüũ rü nü'ũ i cua'ẽũ na nü'ũ nangetchaũgüũ i guũma i no'rü ngemaũgü i nü'ũ ngemagüũ;

§ 1° Ngema naane i woetama nawa' nama'ẽũ rü norügütama iğüũ i ngema duũügü / maiyugü rü woetatama nawa nangemagüũ rü taugutama nawa' i natchoũũ na ngemaãcü naügüãũca' i ngema nüma nü'ũ nacua'güũ inatogüũ rü tauacütama nüna tanayau na nüna nadaugüũ i ngema nawa nama'ẽũ i ngemagü i ngema ngemagüũ ngema nawa nügü yamuẽgüũ i nacümagü nhama numa nü'ũ nacua'güũãcü i nawa i ngema nacümagü i nagu inama'ẽũ;

§ 2° Ngema naane i nawatama nangemagüũ i Duũügü/Maiyugü naca'gütatama ni'ĩ rü norügütama ni'ĩ na ngemaãcü nawa

nayaugüãüca' i ngema nūma na nawe'egüü namaã ye'erawa nügü nagagüü i ngema waiümüwa rü natügüwa nataagüwa ngema inangemagüüwa;

§ 3° Ngema nanūna nadaugüü i ngema de'agü ngema norü meü-gü i pora nawa i yauü nawa i nguü nanayauü i ngema megüü i nawa i ngema duüügü/maiugü rü tayanguutchi ngeguma Congresso Nacional nawe'eguricatatama nūnacagüãcü i ngema norü yoraiügüü rü nü'ü nangema namaã nacua'güü rü nūna nadaugüü nawa' i guüma ngeguma ta'cü nawa nayaugügu rü nhama nhaã mugüwa nü'ü yauüãcüta ni'i;

§ 4° Ngema nagu i yade'aü i nhaã art. rü taucüruwama nü'ü taüpetü rü tauacü tomaacü tayange tama ngema ümatüüãcü;

§ 5° Rü tauacüta tü'ü nimugatchitanü ya yiema duüëgü ya ngemacaã' iügie ya maiugü i tüma arü naanewa ngeguma ta erü guänema nacããcü yaügu i Congresso Nacional ega ta'cü i tchieü ngema ngupetügu urüe'na dawegü i ngema tü'ü ta tchie-ëgüü ngeguma nanawe'egu i ngema duüü i mugümaã cua'güü-me'ewa tanaüpetügurica tatama rü nhu'matchi taarü wena tü'ü nawoeguë tümatchica'gü ngeguma marü iyatchaãtchigu i ngema tü'ü tchiëëü;

§ 6° Tautama no'rü ta ni'i ngeguma tautama mugüwa nü'ü yauüãcüta yaügu na nayaugütaüãü rü nügüügütaü yaüãü i ngema naane e ngema nhaã artiguwa nü'ü yauü nanayaugüãü i ngema ai'rüügü i ngema waimüwa ngemagüü urüe'na natügüwa rü tatügüwa ngemagüü rü notürü ngeguma União arü inüwaãcü yaügu rü tautama não'ë'ägu rü tanawe'e na União nü'ü naütanüü ngeguma tautama mugügu yaüãcü yaügu urüe'na tautama meügu naüüãcü yaügu;

§ 7° Tautama naca' ni'i i ngema naäne i marü norügütama iüü nhama nhaã art. 174, § 3° e § 4°.

Art. 232. Ngema duüüŋgü rü tooma i natucumügü i nügütanüwa inama'ëüwa rü nügü ta inapo'üŋgü i ngema norü mugü nayanguutchiüca' rü Ministerio Publico nawe'e na nü'ü narü ngüëgüü nawa i ngema norü mugüwa ümatüüäcü;

Parceiros:

IDGLOBAL
Instituto de Direito Global

AGU
ADVOCACIA GERAL DA UNIÃO

MINISTÉRIO DA
JUSTIÇA

MINISTÉRIO DOS
POVOS INDÍGENAS

GOVERNO FEDERAL
BRASIL
UNIÃO E RECONSTRUÇÃO

Apoio:

MAKIRA-E'TA
REDE DE MULHERES INDÍGENAS DO ESTADO DO AMAPÁ

E-mail:

AGU: lingua.indigena@agu.gov.br

IDGlobal: contato@idglobal.org.br

Makira E'ta: livd2025makira.eta@gmail.com

Endereço:

Escritório Makira E'ta:

Av. Boulevard Álvaro Botelho Maia 440, Sala

205, 2º Andar, Edifício Floriano Albuquerque, Centro, CEP. 69.025-070,

Manaus – Amazonas – Brasil

Whatsapp:

Coordenação Makira E'ta (Rosimere Arapaço): (92) 99367-7459